

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО
педагогічною радою
Навчально-методичного центру цивільного
захисту та безпеки життєдіяльності
Івано-Франківської області
Протокол № 5 від 18.11.2016р.

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА

Тема: Дії протипожежної спеціалізованої служби, пожежного формування під час виконання завдань за призначенням.

Навчальна мета: навчання алгоритму дій щодо локалізації і гасіння пожеж з використанням первинних засобів пожежогасіння, способів гасіння пожеж та рятування людей на пожежах, формування вмінь та навичок необхідних працівникам формувань під час виконання завдань за призначенням.

Укладачі:

Павелко А.Й. – начальник циклу практичної підготовки обласних та міста Івано-Франківська курсів удосконалення керівних кадрів навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Івано-Франківської області;

Курилович В.П. – майстер виробничого навчання циклу практичної підготовки обласних та міста Івано-Франківська курсів удосконалення керівних кадрів навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Івано-Франківської області.

Дидактичне забезпечення:

- 1) план проведення заняття;
- 2) методична розробка;
- 3) довідкові матеріали для слухачів;
- 4) робоча технологічна карта керівника формування з пожежогасіння.

Матеріально-технічне забезпечення: пожежна техніка та пожежно-технічне озброєння, інструмент і спорядження.

Навчальні питання та розрахунок часу

№ з/п	Навчальні питання	Час, хв.	Метод проведення
I	<i>Організаційна частина</i>	5	
II	<i>Основна частина</i>	80	
	Вступ	5	розповідь

1	Дії та основні завдання протипожежної спеціалізованої служби, пожежного формування під час проведення пожежно-рятувальних робіт (оперативні дії).	30	розповідь, обговорення, показ
2	Гасіння пожеж у складних умовах	30	розповідь, обговорення, показ
3	Керівництво (управління) силами та засобами під час гасіння пожежі	15	розповідь, показ, тренінг
III	<i>Завершальна частина, висновки, відповіді на запитання</i>	5	розповідь

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ

Перше питання дається у формі розповіді із залученням до обговорення слухачів. Приділяється увага обговоренню порядку дії керівника протипожежної спеціалізованої служби, пожежного формування при отриманні завдання, оцінці обстановки, прийнятті рішення і постановки завдань особовому складу.

Друге питання дається у формі розповіді. Приділяється увага порядку дії керівника протипожежної спеціалізованої служби, пожежного формування при пожежній розвідки, порядку висунення до ділянок (об'єктів) робіт, рубежів (ділянок, об'єктів) локалізації та гасіння пожеж.

Третє питання дається у формі розповіді, показу та тренінгу із відпрацювання спеціальних вправ (нормативів). Приділяється увага порядку розгортання пожежної техніки, рятуванню людей з осередків пожежі.

Четверте питання дається у формі розповіді, показу. Приділяється увага порядку управління формуваннями у ході робіт, організації та підтримці взаємодії з іншими формуваннями. Виведення формування із осередку ураження, відновлення готовності до подальших дій.

Під час заняття використовується мультимедійний проектор для демонстрації відповідних презентаційних матеріалів, відеороликів.

Закінчуючи заняття обов'язково зробити короткий підсумок, де узагальнюються знання і навички, отримані слухачами під час навчання. Керівник заняття має провести розбір виконаних спеціальних вправ.

ХІД ТА ЗМІСТ ЗАНЯТТЯ

ВСТУП

Пожежі спричиняють загибель і травмування людей, значні матеріальні втрати житлового фонду, робочих місць, призводять до знищення або пошкодження основних виробничих та невиробничих фондів, товарно-матеріальних цінностей, особистого майна населення. Витрати на ліквідацію пожежі та її наслідків, на компенсацію постраждалим завдають значних економічних збитків.

Слід пам'ятати й про екологічні наслідки пожеж, до яких, у першу чергу, можна віднести забруднення навколишнього середовища продуктами горіння, засобами пожежогасіння, руйнування озонового шару, втрати атмосферою кисню, теплове забруднення, посилення парникового ефекту тощо.

Формування пожежогасіння повинні вибрати найбільш доцільні дії протипожежних сил по боротьбі з пожежами. У ці дії включаються всі заходи з організації та підготовки гасіння пожеж і керуванню протипожежними силами.

1. ДІЇ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ПРОТИПОЖЕЖНОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ СЛУЖБИ, ПОЖЕЖНОГО ФОРМУВАННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ (ОПЕРАТИВНІ ДІЇ).

Оперативні дії під час гасіння пожеж (далі - оперативні дії) - це організоване застосування сил та засобів формувань, дії яких спрямовані на виконання основного оперативного завдання.

Оперативні дії повинні проводитися з дотриманням встановлених вимог безпеки, передбачених для певного виду робіт.

Основним оперативним завданням є рятування людей у разі виникнення загрози їх життю, ліквідування пожежі в тих розмірах, яких вона набула на момент прибуття пожежно-рятувального підрозділу, та надання допомоги в ліквідуванні наслідків аварій, катастроф і стихійного лиха.

Виконання оперативного завдання забезпечується такими силами:

особовим складом органів управління та пожежно-рятувальних підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, у тому числі курсантами, слухачами та професорсько-викладацьким складом навчальних закладів та науково-дослідних установ системи ДСНС України;

особовим складом (працівниками і членами) місцевої та добровільної пожежної охорони, іншими протипожежними формуваннями.

Для гасіння пожеж можуть залучатися в установленому порядку особовий склад органів внутрішніх справ, аварійно-рятувальні служби міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, військовослужбовці, а також *населення*.

Для виконання оперативного завдання використовуються такі засоби: пожежно-рятувальні автомобілі, аварійно-рятувальна техніка і обладнання, у тому числі техніка, що пристосована для цілей пожежогасіння, та інші транспортні засоби;

пожежно-технічні засоби та обладнання;

засоби зв'язку та освітлення;

засоби індивідуального захисту органів дихання, зору та шкіри;

вогнегасні речовини (вода, піна, порошки, гази тощо);

системи та обладнання протипожежного захисту.

Пожежно-рятувальні автомобілі залежно від призначення поділяються на основні, спеціальні та допоміжні.

Основні пожежно-рятувальні автомобілі призначені для доставки до місця пожежі особового складу, пожежно-технічного обладнання і подачі вогнегасних речовин у зону горіння.

Основні пожежно-рятувальні автомобілі поділяються на автомобілі загального призначення (автоцистерни, автонасоси, автомобілі першої допомоги) та автомобілі цільового призначення (порошкового гасіння, пінного гасіння, пожежні автонасосні станції тощо).

Спеціальні пожежно-рятувальні автомобілі призначені для доставки особового складу і виконання спеціальних робіт на пожежі (пожежні автопідйомники, пожежні автодрабини, пожежні автомобілі газодимозахисної служби, пожежні автомобілі димовидалення, зв'язку та освітлення, технічної служби, штабний, рукавний тощо).

Допоміжні пожежно-рятувальні автомобілі призначені для технічного обслуговування основної і спеціальної пожежної техніки, доставки особового складу, технічних засобів, пально-мастильних речовин до місця пожежі, проведення інших допоміжних робіт.

Оперативні дії повинні виконуватися з дотриманням встановлених вимог безпеки і можуть проводитися в умовах високого психологічного та фізичного навантаження, підвищеного ризику, прямої небезпеки для життя і здоров'я учасників гасіння пожеж. Оперативні дії з гасіння пожеж на підприємствах, для яких передбачено розроблення планів локалізації та ліквідації аварій або оперативних планів (карток) пожежогасіння, повинні здійснюватися з урахуванням особливостей, які визначено у цих планах.

До оперативних дій під час гасіння пожеж входять:

збір, виїзд за сигналом "Тривога" та прямування до місця пожежі;

розвідка пожежі;

рятування людей та майна на пожежі;

оперативне розгортання;
гасіння пожежі;
виконання спеціальних робіт;
згортання сил і засобів;
повернення до місця постійної дислокації.

Розвідка пожежі

Розвідка пожежі ведеться безперервно з моменту отримання повідомлення про неї до її ліквідування з метою збору відомостей про пожежу для оцінки обстановки та прийняття рішень щодо організації оперативних дій.

Успіх розвідки залежить від своєчасності та безперервності її проведення, достовірності даних, активності та цілеспрямованості дій.

Під час проведення розвідки необхідно встановити:

наявність загрози людям, їх місцезнаходження, шляхи та способи їх рятування;

що горить, місце та площу пожежі, шляхи поширювання горіння;
небезпеку вибуху, отруєння, обвалення, наявність радіоактивних й займистих речовин (рідин), побутового та інших газів, обладнання під тиском та електроустановок під напругою;

місця і способи відключення електроенергії та комунальних мереж;

можливі шляхи та напрямки введення сил та засобів;

місцезнаходження найближчих джерел зовнішнього протипожежного водопостачання, первинних засобів пожежогасіння і можливість їх використання для гасіння пожежі;

наявність, можливість використання та порядок введення в дію установок пожежогасіння;

необхідність рятування майна, а також захист його від небезпечних факторів пожежі і вогнегасних речовин;

необхідність і місця розкривання, розбирання конструкцій.

Під час проведення розвідки, залежно від обстановки, можуть вирішуватися також інші завдання.

За необхідності проведення розвідки одночасно у різних напрямках створюється декілька розвідувальних груп.

Працівники, які ведуть розвідку, зобов'язані:

використовувати найбільш короткі і безпечні шляхи прямування;

використовувати наявну технічну документацію, відомості від осіб, які знають конструктивні особливості та планування будівель, технологічний процес і обладнання виробництва;

забезпечити безпеку людям і вихід їх до безпечної зони, надати першу невідкладну медичну допомогу постраждалим;

вжити заходів для обмеження поширювання небезпечних факторів пожежі всіма доступними засобами, а у разі виявлення осередків пожежі - для їх гасіння;

вжити заходів щодо захисту майна та обладнання від пошкоджень;
перевірити приміщення, що розташовані на шляхах можливого поширювання вогню та продуктів згоряння;

підтримувати постійний зв'язок з керівником гасіння пожежі, штабом на пожежі, доповідаючи про результати розвідки.

За наявності ознак горіння розвідка проводиться з прокладанням рукавної лінії.

З метою забезпечення безпеки під час проведення розвідки необхідно:

мати при собі засоби індивідуального пожежного захисту, засоби рятування, ручний пожежний інструмент, прилади освітлення, засоби зв'язку та гасіння;

запам'ятати пройдений шлях;

обережно відчиняти двері, що ведуть до приміщення, де відбувається горіння, використовуючи дверні полотна для захисту від опіків у разі можливого викиду полум'я чи нагрітих газів;

не користуватися відкритим вогнем у приміщеннях, де припускається наявність горючих і займистих речовин (рідин), а також горючих газів;

входити до приміщень, де можливий вибух, отруєння чи радіоактивне зараження та знаходяться електроустановки під напругою, тільки за умови дотримання всіх запобіжних заходів, що встановлені для цих приміщень з урахуванням рекомендацій інженерно-технічного персоналу, який обслуговує ці приміщення;

дотримуватися застережних заходів від можливих обвалень (руйнування) будівельних конструкцій, технологічного обладнання тощо;

просуватись, як правило, вздовж капітальних стін чи стін з віконними прорізами.

не входити у задимлену зону (це можуть робити **тільки газодимозахисники** пожежно-рятувальних підрозділів попередньо встановивши пост безпеки ГДЗС (газодимозахисної служби) для проведення розрахунку часу роботи ланки ГДЗС і підтримування з ним постійного зв'язку і створивши резерв газодимозахисників (забезпечивш періодичну зміну особового складу, який працює в апаратах захисту органів дихання));

Особам, які входять до складу розвідувальної групи, категорично забороняється самовільно залишати групу.

Рятування людей на пожежі

Рятувальні роботи організуються і проводяться у разі, якщо:

є загроза людям від небезпечних факторів пожежі;

люди не можуть самостійно залишити небезпечні місця;

є загроза поширювання вогню і диму шляхами евакуації;

передбачається застосування небезпечних для життя людей вогнегасних речовин і сполук.

Порядок і способи рятування людей визначаються керівником гасіння пожежі і особами, які проводять рятувальні роботи, залежно від обстановки та стану тих, кого рятують.

Рятування людей на пожежі проводиться з одночасним розгортанням сил і засобів для гасіння пожежі.

Подача стволів для забезпечення умов безпечного рятування людей обов'язкова, якщо людям безпосередньо загрожує вогонь і шляхи рятування відрізані чи можуть бути відрізані вогнем.

У разі коли сил і засобів недостатньо для одночасного рятування людей і гасіння пожежі, весь особовий склад працюючих підрозділів залучається до рятування людей, а керівник гасіння пожежі зобов'язаний викликати додаткові сили і засоби.

Для рятування людей потрібно використовувати найкоротші і найбезпечніші шляхи:

основні входи і виходи;

запасні виходи;

віконні прорізи, балкони, лоджії, галереї, переходи з використанням зовнішніх пожежних драбин і застосуванням ручних пожежних драбин, автодрабин, автопідіймачів та інших рятувальних пристроїв, що є у наявності;

люки у перекриттях, якщо через них можна вийти з будівлі чи перейти у його безпечну частину;

прорізи у перегородках, перекриттях і стінах, що зроблені пожежними.

Основними способами рятування та евакуації людей є:

самостійний вихід людей;

виведення людей, яких евакуйовують, у супроводі пожежних, коли шляхи евакуації задимлені або стан і вік людей, яких рятують, викликає сумнів у їх спроможності самостійно вийти з небезпечної зони (діти, хворі, люди похилого віку);

винесення (рятування) людей, які не можуть самостійно рухатись;

спуск людей, яких рятують, по зовнішніх та ручних пожежних драбинах, пожежних автодрабинах та автопідіймачами, за допомогою рятувальних мотузок тощо, коли шляхи рятування відрізані вогнем чи димом та інші способи рятування неможливі.

При проведенні рятувальних робіт необхідно:

вжити заходів щодо попередження паніки, використовуючи технічні та інші можливості об'єкта і пожежно-рятувальних підрозділів;

залучити адміністрацію і обслуговуючий персонал;

викликати швидку медичну допомогу та у разі необхідності інші служби взаємодії;

надавати першу невідкладну медичну допомогу постраждалим силами особового складу пожежно-рятувальних підрозділів;

передбачити місця для розміщення людей, яких врятовано та евакуйовано.

Віконні прорізи, балкони, лоджії, переходи і виходи на покрівлю використовують для рятування людей у тих випадках, коли внутрішні сходи, клітини, коридори та інші основні і запасні шляхи охоплені полум'ям, щільно задимлені або температура повітря та продуктів згоряння в них перевищує безпечні межі. У цих випадках для проведення рятувальних робіт застосовують такі спеціальні засоби: **ручні пожежні драбини, автодрабини та автопідіймачі, пожежні рятувальні мотузки.**

Рятувальні засоби, у залежності від обстановки на пожежі, можуть використовуватись у **комбінаціях**. Наприклад, авто- і штурмові драбини, висувні та штурмові драбини, каскади з ряду штурмових драбин тощо.

Далі, слід зазначити, **що черговість рятування людей** залежить від обстановки на пожежі та ступеня небезпеки для тих, кого рятують. **У першу чергу рятують людей з найбільш небезпечних місць.** При однаковому ступені небезпеки спочатку рятують дітей, хворих та літніх людей, тому що дорослі та здорові люди можуть правильно оцінити ситуацію, в якій вони знаходяться, почати проводити певні заходи щодо захисту себе від діючих факторів пожежі і деякий час чекати допомоги пожежників.

У багатьох випадках люди, помітивши небезпеку від пожежі, самостійно виходять у безпечні місця з приміщень ще до прибуття або одночасно з прибуттям пожежних підрозділів. У тих випадках, коли у приміщеннях залишились люди, шляхи рятування яких не відрізані небезпечними факторами пожежі і їх стан дозволяє вийти самостійно з небезпечної зони, їм тільки вказують шляхи виходу і вимагають негайно залишити цю зону.

Коли шляхи рятування задимлені або мало відомі людям (наприклад, через приміщення горища або дах у сусідні під'їзди тощо), а їхній стан здоров'я та вік такі, що самостійний вихід з небезпечної зони сумнівний, організують виведення їх під наглядом пожежників-рятувальників. На об'єктах і в установах для цієї мети можуть використовувати заздалегідь підготовлених осіб адміністрації та обслуговуючого персоналу, які діють за планами евакуації людей, розробленими заздалегідь.

Винесення людей здійснюють у тих випадках, коли вони самостійно не можуть пересуватися (маленькі діти, лежачі хворі, інваліди, непритомні тощо). Винесення здійснюють на руках, ношах, ліжках (хворі з переломами та важкими травмами) та на різноманітних підручних засобах (ковдрах, брезенті та ін.).

Якщо одному пожежнику важко підняти потерпілого, особливо якщо він втратив свідомість, і нікому допомогти, потерпілого витягають у безпечне місце волоком, обережно, щоб не травмувати.

Спуск потерпілих за допомогою рятувальних засобів здійснюють тоді, коли основні та запасні шляхи евакуації відрізані вогнем або димом і використання інших способів рятування неможливе.

У першу чергу для спуску людей використовують ручні пожежні драбини, автодрабини, автопідіймачі, а при їх відсутності використовують рятувальні мотузки.

У деяких випадках способи рятування комбінують. Наприклад, виводять людей на дах чи балкон, а потім спускають автодрабинами, автопідіймачами або спускають потерпілих з допомогою рятувальних мотузок на дах більш низької частини будівлі, а потім – автодрабинами або автопідіймачами.

Під час проведення рятувальних робіт необхідно взяти всіх необхідних заходів, щоб забезпечити безпеку потерпілим. Для цієї мети в усіх випадках проведення рятувальних робіт необхідно викликати на місце бойових дій **швидку медичну допомогу**, а до її прибуття долікарську допомогу надавати силами особового складу пожежних підрозділів.

Якщо шляхи рятування людей проходять через зону задимлення, теплової дії або горіння, а рятувальник не має запасного протигаза, перед подоланням небезпечної зони потерпілого накривають ковдрою або іншим щільним матеріалом, а його голову обмотують тканиною, змоченою водою.

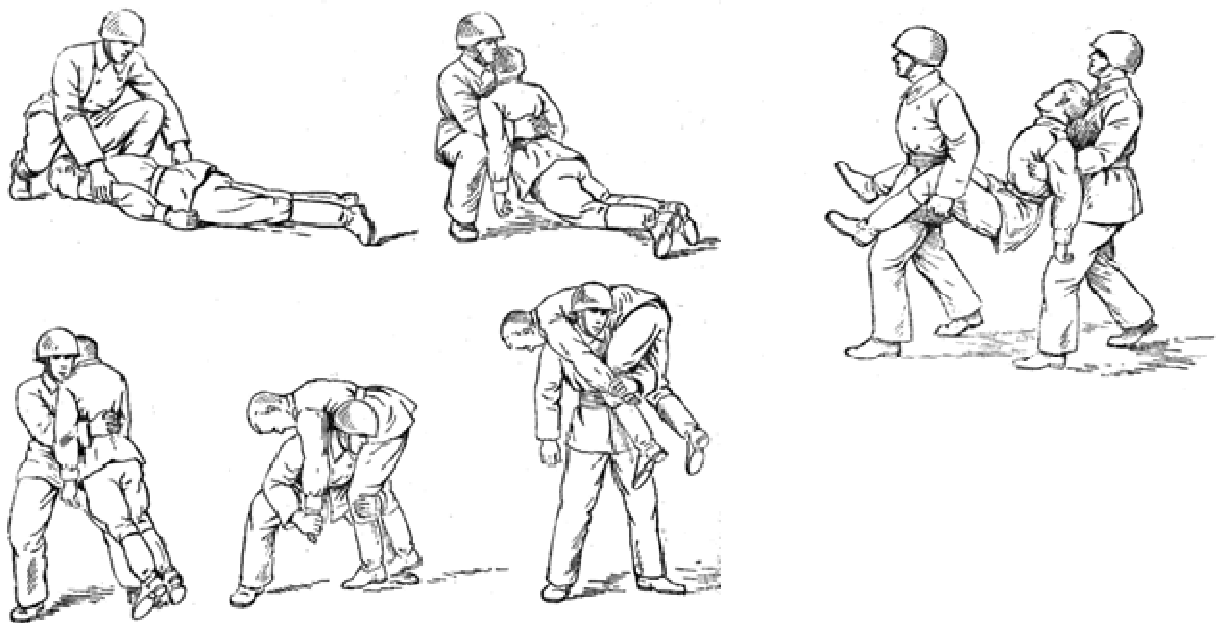
У випадку отруєння димом, токсичними газами та при непритомності необхідно зробити так, щоб до легень потерпілого потрапило чисте або збагачене киснем повітря.

При рятуванні людей пожежний-рятувальник зобов'язаний:

- мати при собі пожежно-технічне озброєння, яке потрібне для вказаного командиром способу рятування;
- сповістити людей при вході в приміщення про надання їм допомоги;
- вибрати найкоротший шлях та найбільш безпечний спосіб рятування, якщо вони не вказані командиром;
- проходити з людьми через зону підвищених температур і щільного задимлення тільки у виняткових випадках, при цьому взяти заходів для захисту людей від впливу полум'я і диму.

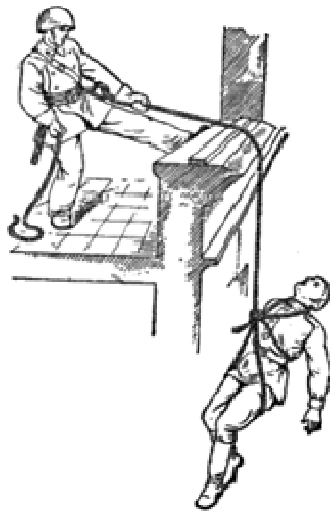

Порядок підйому та перенесення потерпілого одним пожежним-рятувальником

Порядок підйому та перенесення потерпілого одним пожежним-рятувальником

Порядок підйому та перенесення потерпілого двома пожежними-рятувальниками

Спуск потерпілого за допомогою рятувальної мотузки

Розгортання сил та засобів (оперативне розгортання)

Оперативне розгортання сил та засобів проводиться після прибуття формування на пожежу одночасно з розвідкою. Воно не повинно затримувати проведення робіт з рятування та евакуації людей.

Для прокладання рукавних ліній і проникнення до осередку пожежі необхідно використовувати всі входи, виходи, віконні прорізи, технологічні отвори, зовнішні пожежні драбини, пожежні автодрабини, автопідіймачі, ручні пожежні драбини й інші технічні засоби, за можливості рукавні лінії не повинні прокладатись на основних шляхах евакуації людей (до закінчення евакуації).

Оперативне розгортання складається з таких етапів:

підготовка до розгортання;

попереднє розгортання;

повне розгортання.

Підготовка до розгортання проводиться після прибуття на місце пожежі і включає в себе:

установлення пожежно-рятувального автомобіля на пожежний гідрант (водоймище) з приєднанням всмоктувальних пожежних рукавів і забором води у насос;

зняття з кріплень необхідного пожежно-технічного обладнання;

проведення інших підготовчих заходів залежно від виду прибуваючої на пожежу техніки та місцевих умов (визначення шляхів прокладання рукавних ліній через залізничні шляхи та автомагістралі, способів підйому пожежних рукавних ліній та ПТО на висоти, необхідності розгортання аварійно-рятувального обладнання тощо).

Підготовка до розгортання відділення на пожежній автоцистерні без установлення її на пожежний гідрант (водоймище) передбачає:

приведення пожежного насоса у робочий стан;

приєднання робочої рукавної лінії зі стволом до напірного патрубку насоса.

Попереднє розгортання пожежно-рятувального підрозділу, який прибув на місце пожежі, проводиться у тому випадку, коли за зовнішніми ознаками пожежі (полум'я, дим) можна визначити напрямок прокладання магістральної лінії або цей напрямок вказано особою, яку виділив КГП для зустрічі підрозділу.

Попереднє розгортання включає в себе:

виконання робіт, що передбачені пунктом 1.5 цього розділу;

прокладання магістральних рукавних ліній;

встановлення рукавних розгалужень, піднесення до рукавних розгалужень напірних пожежних рукавів, пожежних стволів, драбин та іншого пожежно-технічного обладнання, необхідного для гасіння пожежі.

Повне розгортання проводиться одразу після прибуття на місце пожежі, якщо під час оцінки обстановки можна одразу визначити вирішальний напрямок оперативних дій та позиції ствольників, а також після підготовки до розгортання, попереднього розгортання або за розпорядженням керівника гасіння пожежі.

Під час оперативного розгортання ствольники виходять на свої позиції, вказані керівником гасіння пожежі або начальниками оперативних дільниць (далі – НОД), найкоротшими та найбільш безпечними шляхами.

Якщо на шляху є перешкоди, то вживаються заходи щодо їх усунення (розкривання, розбирання конструкцій тощо) або забезпечується вихід на позиції іншими шляхами за допомогою ручних пожежних драбин, пожежних автопідіймачів, автодрабин тощо.

Під час оперативного розгортання пожежно-рятувальні автомобілі та пожежно-технічне обладнання мають бути розміщені таким чином, щоб:

не заважати розставленню сил і засобів, які прибувають;

забезпечити швидке зосередження сил і засобів на необхідних оперативних дільницях або їх евакуацію у разі небезпеки;

забезпечити збереження рукавних ліній, запобігти перетинанню рукавних ліній іншими автомобілями, за можливості не ускладнювати дорожній рух поблизу місця пожежі;

забезпечити місце розташування резервної пожежно-рятувальної техніки, бажано поблизу джерел протипожежного водопостачання з метою забезпечення безперервної подачі вогнегасних речовин до місця пожежі, а за необхідності – для прямування її без перешкод на іншу пожежу.

Пожежні автодрабини, автопідіймачі та ручні пожежні драбини мають встановлюватися так, щоб вони не могли бути відрізані вогнем або не опинилися в зоні горіння у разі розповсюдження пожежі.

Установка пожежних драбин навпроти вікон, з яких вибивається полум'я, допускається лише за умови їх захисту водяними струменями.

Встановлення пожежних драбин на нову позицію проводиться тільки після того, як особовий склад, який піднявся по них, сповіщений про це і йому вказані інші шляхи повернення чи переходу на іншу позицію.

Гасіння пожежі

Гасіння пожежі – це дії, спрямовані на припинення горіння в осередку пожежі, обмеження впливу небезпечних чинників пожежі та усунення умов для її самочинного повторного виникання.

При гасінні пожежі можливо:

наявність великої кількості людей, які потребують допомоги, і виникнення серед них паніки;

складне планування приміщень;

розповсюдження вогню у пустотах, конструкціях, каналах, системах пневмотранспорту, через віконні прорізи, лоджії, балкони, по горючих матеріалах, технологічному обладнанню як за вертикальним, так і за горизонтальним напрямками;

швидке зростання температури та переміщення теплових потоків у напрямку відкритих прорізів;

наявність займистих та горючих речовин (далі - ЗР та ГР відповідно), можливість розливу та викиду нафтопродуктів;

утворення вибухонебезпечних газоповітряних, пароповітряних сумішей та сумішей пари з повітрям внаслідок термічного розкладання речовин та матеріалів;

виділення диму, токсичних продуктів та швидке їх поширювання;

можливість викиду радіоактивних та небезпечних хімічних речовин;

наявність обладнання під електричною напругою, пошкодження ізоляції електропроводів та самого електрообладнання;

вибухи посудин, що знаходяться під тиском;

деформація і обвалення конструктивних елементів будівель, споруд, технологічного обладнання;

наявність у будівлях великої кількості культурних, наукових та інших цінностей, гасіння яких вимагає специфічних засобів;

відсутність джерел протипожежного водопостачання або їх несправність;

наявність інших несприятливих факторів.

Обмеження розвитку пожежі та її ліквідування досягаються:

своєчасним зосередженням і введенням у дію необхідної кількості сил і засобів;

швидким виходом ствольників на позиції та їх умілими діями;

правильним вибором та безперервною подачею вогнегасних речовин;

створенням протипожежних розривів.

Ліквідування горіння на пожежі досягається:

дією на поверхню матеріалів, що горять, охолоджувальними вогнегасними речовинами;

створенням у зоні горіння чи навколо неї негорючого газового або парового середовища;

створенням між зоною горіння і горючим матеріалом чи повітрям ізолюючого шару з вогнегасних речовин та негорючих матеріалів;

хімічним уповільненням реакції горіння (застосування порошкових, газових, аерозольних вогнегасних речовин).

Ствольник – пожежний-рятувальник, який працює на вказаній командиром позиції з водяними, або пінними стволами.

Ствольник, отримавши вказівку від свого командира про заняття позиції, далі за власною ініціативою (в межах дорученої йому справи) повинен вжити заходи до гасіння вогню в першу чергу в тих місцях де вогонь швидше розповсюджується або може привести до

вибуху. Після чого призупинити розповсюдження вогню (*локалізувати пожежу*), та *ліквідувати пожежу* у межах ***позиції***.

Бойова (оперативна) позиція – місцезнаходження пожежного-рятувальника по виконанні поставленої бойової (оперативної) задачі.

Під час гасіння пожежі у ствольника виникає необхідність пересування по заданій позиції. Направляючи струмінь вліво, вправо, вгору, вниз, він повинен постійно просуватись вперед, наступати на вогонь. *Ці дії ствольника називаються маневруванням стволом.*

Маневрування стволом повинно забезпечувати :

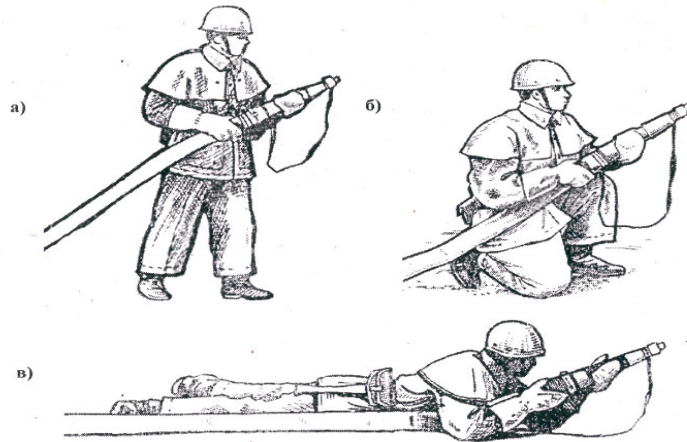
- гасіння вогню і необхідний захист людей при їх рятуванні, евакуації тварин і майна;
- гасіння вогню в різних площинах (перекриття, підлога) і напрямках (прямо, вправо, вліво);
- вільне маневрування струменем;
- гасіння осередків вогню, які виявлені при розкритті та розбиранні конструкцій будинку;
- захист сусідніх будинків та споруд.

Для виконання цих завдань важливо правильно визначити положення роботи зі стволом та позицію ствола, виходячи з поставленого завдання та вирішального напрямку оперативних дій. В залежності від обстановки ствольнику доводиться працювати зі стволом з різних положень: стоячи, з коліна, лежачи, сидячи на підвіконнику, із стаціонарних і ручних пожежних драбин і т.і.

Правильний вибір позиції повинен забезпечувати ствольнику можливість:

- гасіння вогню з боку його найбільшого розповсюдження;
- захисту суміжних або поряд розташованих приміщень та будівель;
- вільного маневрування струменем;

- вільного доступу до місця роботи з метою підміни ствольника та забезпечення відходу у разі виникнення загрози обвалу.

Основні положення ствольника при роботі зі стволом: а) стоячи; б) з коліна; в) лежачи

У зв'язку з тим, що номери оперативної обслуги відділення працюють зі стволами на позиціях самотійно, то їм повинні бути вказані:

- межі ділянки, де повинен діяти ствол;
- яких результатів необхідно досягти;
- з чого повинна складатися узгодженість дій із сусіднім стволом, а також порядок та послідовність взаємної підтримки;
- шляхи відходу, умови та обставини, коли допускається залишити небезпечне місце роботи та перейти на інше.

Для цього ствольник на своїй позиції встановлює:

- що саме горить;
- в якому напрямку вогонь розповсюджується або може розповсюдитись;
- чому може загрожувати вогонь;
- чи можна очікувати вибух, обвалення і т.і.;
- чи потрібна допомога по розбиранню конструкцій для досягнення осередку горіння;
- чи не загрожує вогонь людям.

З'ясувавши всі ці питання, наскільки дозволяє обстановка на пожежі, ствольник повинен вирішити: яким струменем краще ліквідувати горіння (якщо про це не було вказівки командира); куди в першу чергу направляти струмінь, в яких місцях присікти розповсюдження вогню, що необхідно в першу чергу захистити від вогню і якими маневрами ствола забезпечити швидшу локалізацію і ліквідацію пожежі.

Тепер успіх гасіння на позиції буде залежати від ступеня майстерності та енергійності дій ствольника.

Порядок подачі стволів на пожежі.

Робота стволів.

Успіх у гасінні пожежі багато в чому досягається правильним вибором пристроїв для подачі вогнегасних засобів (наприклад, водяних і пінних стволів, піногенераторів). ***Велика роль у цьому приділяється першому стволу (стволам), вчасно введеному в дію на вирішальному напрямку.***

В залежності від обстановки перший ствол (водяний або пінний) використовується для запобігання вибуху, забезпечення рятувальних робіт, ліквідації або локалізації пожежі до запровадження в дію наступних засобів гасіння. При цьому можуть подаватися **РС-50, РС-50, або РС-70 і лафетні стволи** з встановленням і без встановлення пожежних автомобілів на вододжерела. Якщо на об'єкті є внутрішні пожежні крани і стаціонарні установки пожежогасіння, вони повинні використовуватися негайно.

Тип стволів вибирають виходячи з рекомендацій Статуту дій у надзвичайних ситуаціях-наказ МНС України від 13.02.2012р. № 575.

Наприклад, пожежі на горищах, всередині пустотілих конструкцій, вентиляційних каналів, а також пожежі волокнистих і сипучих матеріалів в основному гасять водяними стволами Б з компактними або розпиленими струменями. Не виключена можливість використання в цих випадках повітряно-пінних стволів і генераторів повітряно-механічної піни.

РС-70 і лафетні стволи застосовують для гасіння сильно розвинених зовнішніх і внутрішніх пожеж у приміщеннях, що мають велику площу і висоту, на складах лісопиломатеріалів, каучуку, гуми, гумових виробів, а також для гасіння газових і нафтових фонтанів. В міру зниження інтенсивності горіння ці стволи послідовно замінюють стволами меншого діаметра.

РС-70 і лафетні стволи використовуються також і для захисту від теплового впливу резервуарів з нафтопродуктами, протипожежних завіс у театрах, технологічних апаратів і споруд значної висоти, ферм і балок покрить, колон і інших конструкцій будинків (споруд).

Для об'ємного гасіння пожеж методом заповнення, наприклад підвальних приміщень і тунелів, застосовують генератори повітряно-механічної піни (ГПС). Кількість стволів, необхідну для гасіння і захисту, визначають розрахунковим шляхом. Остаточну кількість стволів приймають з урахуванням тактики гасіння пожеж і захисту об'єктів виходячи з обстановки, що склалася і вимог Статуту дій у надзвичайних ситуаціях-наказ МНС України від 13.02.2012р. № 575.

Ефективність дії стволів залежить від правильного вибору їхніх позицій і кваліфікації ствольщиків. Бойову позицію вибирають таким чином, щоб ствольщик міг близько підійти до місця горіння, повніше використовувати можливості струменя, робити маневрування стволом для забезпечення ефективного гасіння пожежі в різних площинах і напрямках, а

також забезпечувати необхідний захист при проведенні оперативних дій по рятуванню людей, евакуації тваринних і матеріальних цінностей і т.д.

Струмені води повинні направлятися назустріч, а не по ходу розповсюдження вогню, і в першу чергу на ті частини конструкцій, горіння або зміна міцності яких при нагріванні може викликати обвалення. При гасінні вогню на вертикальних поверхнях струмені води направляють зверху вниз. Після ліквідації горіння стволи перекривають або виводять назовні.

Взимку при низьких температурах ствольщики змінюють позиції без зупинки подачі води. Перекривати стволи, не допускається. У цьому випадку струмені виводять з будинків назовні або в каналізаційні приймачі. Не допускається також обливати водою людей, евакуйоване майно і ПТО.

При роботі з пінними стволами і піногенераторами струмінь можна подавати на гасіння тільки після виходу зі ствола або генератора якісної піни. При подачі піни для гасіння твердих горючих, волокнистих або сипучих матеріалів маневрування стволом повинне забезпечувати покриття піною усієї палаючої поверхні. При одночасній роботі водяних і пінних стволів не можна направляти струмені води в місця подачі піни.

Пожежна автоцистерна, що прибула першою до місця виклику, як правило, встановлюється ближче до місця пожежі по можливості з навітряного боку, з подачею першого пожежного ствола на вирішальному напрямку або для забезпечення розвідки, а наступні пожежні автоцистерни (автонасоси) встановлюються на найближчі джерела протипожежного водопостачання з прокладанням магістральних рукавних ліній до місця пожежі.

Після витрачення води з першої пожежної автоцистерни, робоча лінія приєднується до магістральної рукавної лінії прокладеної від пожежного автомобіля, що встановлений на джерело протипожежного водопостачання.

При розвинених пожежах, коли необхідна подача пожежних стволів "А", перша пожежна автоцистерна одразу встановлюється на джерело протипожежного водопостачання і використовується на повну потужність.

Під час подачі води за допомогою перекачування визначається необхідна кількість пожежних автомобілів, шляхи та способи прокладання рукавних ліній.

Пожежний автомобіль з більш потужним насосом встановлюється на джерело водопостачання і від нього прокладаються рукавні лінії до місця пожежі. Пожежний автомобіль з менш потужним насосом встановлюється ближче до місця пожежі й від нього одночасно прокладаються рукавні лінії до джерела протипожежного водопостачання та місця пожежі.

Робота ствольника і підствольника на позиції, їх обов'язки.

При роботі зі стволом пожежний-рятувальник (ствольник) **зобов'язаний:**

- підійти до палаючих предметів якнайближче і утворити при цьому

необхідний запас рукавної лінії;

- пересуватись вперед зі стволом, направляючи струмінь у місця найбільш інтенсивного горіння, на видимі палаючі конструкції і предмети, а не по диму;

- направляти струмінь назустріч розповсюдженню вогню та, в першу чергу, на ті частини конструкції, горіння або зміна міцності яких при нагріванні може викликати обвалення всієї конструкції або частини будівлі;

- направляти струмінь води зверху донизу при гасінні вертикальних поверхонь;

- перекривати або виводити ствол назовні після того, як горіння ліквідовано;

- при зміні позиції тимчасово припинити подачу води або переводити ствол опущеним вниз;

- на висотах застосовувати пристрої для страхування;

- працювати на драбинах зі стволом тільки після закріплення себе карабіном;

- не залишати ствол без нагляду навіть після припинення подачі води;

- не доторкатись і не направляти струмінь води на електропроводи, які знаходяться під напругою, якщо не виконані всі вимоги безпеки праці;

- ліквідувати горіння при наявності крихкої або скляної тари розпиленою водою або піною;

- захищати резервуари з легкоспалахуючими і горючими рідинами, балони із стиснутими газами, установки і апарати, охолоджуючи поверхні, які нагріваються;

- захищати від теплового впливу будівлю або окремі її частини, направляючи струмінь води на конструкції, яким загрожує вогонь;

- • не направляти струмінь води в місця подачі піни.

Вирішальним напрямком оперативних дій на пожежі (далі-вирішальний напрямок) є напрямок, на якому створилася небезпека для людей, загроза вибуху, обвалення конструкцій, існує можливість викиду радіоактивних, небезпечних хімічних речовин, найбільш інтенсивного поширювання вогню та на якому робота пожежно-рятувальних підрозділів на цей час може забезпечити успіх гасіння пожежі.

Після зосередження сил і засобів на вирішальному напрямку вводяться в дію сили та засоби на інших напрямках.

Вирішальний напрямок визначається, виходячи із таких принципів:

а) небезпечні фактори пожежі, радіоактивні та (або) небезпечні хімічні речовини загрожують життю людей і рятування їх неможливе без введення пожежних стволів - сили і засоби зосереджуються для забезпечення рятувальних робіт;

б) є загроза вибуху - сили і засоби зосереджуються і вводяться у місцях, де дії пожежно-рятувальних підрозділів забезпечать попередження вибуху;

в) існує можливість викиду радіоактивних, небезпечних хімічних речовин або стався викид радіоактивних, небезпечних хімічних речовин – сили і засоби зосереджуються для проведення оперативних дій з попередження викиду або припинення розповсюдження радіоактивних, небезпечних хімічних речовин;

г) вогнем охоплено частину об'єкта і відбувається його поширювання на інші частини цього об'єкта або на сусідні будівлі - сили і засоби зосереджуються і вводяться на ділянках, де подальше поширювання вогню може призвести до найбільших збитків;

г) вогнем охоплено будівлю (споруду), що стоїть окремо, і загрози поширювання вогню на сусідні об'єкти не існує – основні сили і засоби зосереджуються і вводяться у місцях найбільш інтенсивного горіння;

д) вогнем охоплено будівлю (споруду), що не є цінною, і виникла загроза поширювання вогню на сусідні будівлі – основні сили і засоби зосереджуються і вводяться з боку будівлі (споруди), що не горить.

У разі недостатньої кількості сил і засобів, які прибули за першим викликом, для ліквідування пожежі необхідно додатково викликати таку кількість сил і засобів, які за мінімальний час зможуть виконати поставлене оперативне завдання. У цьому випадку до прибуття додаткових сил і засобів першими пожежно-рятувальними підрозділами мають бути вжиті заходи щодо рятування людей та стримування поширювання пожежі.

До гасіння пожеж залучаються *відомча, місцева та добровільна пожежна охорона, пожежно-рятувальні підрозділи найближчих гарнізонів ОРС ЦЗ, населення та інші формування*, передбачені планом залучення сил і засобів.

У разі наявності високої температури, сильної концентрації диму, токсичних газів у приміщеннях, що горять, та суміжних з ними, одночасно з гасінням пожежі вживаються заходи щодо видалення диму і газів з приміщень та зниження температури.

Підрозділ (караул, відділення, ланка ГДЗС) може залишити оперативну ділянку, на якій виконує оперативне завдання, тільки з дозволу КГП, НОД, а також у випадку, коли склалася загроза життю особового складу, з наступною доповіддю КГП про прийняте рішення.

Для гасіння пожежі необхідно застосовувати ефективні вогнегасні речовини та, у першу чергу, привести в дію стаціонарні установки пожежогасіння, внутрішні пожежні крани.

За наявності непридатного для дихання середовища роботи з гасіння пожежі проводяться в засобах індивідуального захисту пожежників,

використовуються пожежні димовисмоктувачі та засоби освітлення. Зниження високої температури може досягатися подаванням у зону підвищеної температури розпиленої води, піни високої або середньої кратності, створенням природної або штучної вентиляції, охолодженням нагрітих будівельних конструкцій, технологічного обладнання тощо. При цьому не допускати скупчення особового складу на перекритті, під яким відбувається горіння, а також у межах небезпечної зони на випадок його руйнування.

Для забезпечення сталої роботи насосно-рукавних систем під час гасіння пожеж у підземних спорудах необхідний напір на насосі має бути зменшений з урахуванням глибини закладання споруд.

Резервні магістральні рукавні лінії прокладають, у першу чергу, до пожежних стволів, які працюють на вирішальному напрямку.

Під час гасіння контролюється стан будівельних конструкцій і проводиться захист їх від впливу високої температури, у першу чергу, ферм, вузлів, опор тощо.

У разі загрози поширювання пожежі особовим складом перевіряються (проводяться контрольні вирізи) пустоти конструкцій будівель, вентиляційних каналів, коробів тощо по усій їх довжині.

На гасіння пожежі, що вже розвинулася, подаються пожежні стволи "А" та лафетні стволи з подальшим переходом під час її ліквідування на пожежні стволи з насадками меншого діаметра.

Під час горіння у пустотах конструкцій будівель та вентиляційних каналах подаються водяні і пінні пожежні стволи та організується розкривання конструкцій будівель.

Для проливання місць, де відбувалося горіння, та з метою недопущення його повторного виникнення подаються пожежні стволи "Б", використовуються внутрішні пожежні крани.

Пожежна автоцистерна, що прибула першою до місця виклику, як правило, встановлюється ближче до місця пожежі на безпечній відстані, по можливості з навітряного боку, з подачею першого пожежного ствола на вирішальному напрямку або для забезпечення розвідки, а наступні пожежні автоцистерни (автонасоси) встановлюються на найближчі джерела протипожежного водопостачання з виконанням заходів попереднього розгортання.

Після витрачення води з першої пожежної автоцистерни робоча лінія приєднується до магістральної рукавної лінії, прокладеної від пожежно-рятувального автомобіля, що встановлений на джерело протипожежного водопостачання.

При розвинених пожежах, коли необхідна подача пожежних стволів "А", перша пожежна автоцистерна одразу встановлюється на джерело протипожежного водопостачання і використовується на повну потужність.

Під час подачі води за допомогою перекачування визначаються необхідна кількість пожежно-рятувальних автомобілів, шляхи та способи прокладання рукавних ліній. Пожежно-рятувальний автомобіль з більш потужним насосом встановлюється на джерело водопостачання і від нього прокладаються рукавні лінії до місця пожежі. Пожежно-рятувальний автомобіль з менш потужним насосом встановлюється ближче до місця пожежі й від нього одночасно прокладаються рукавні лінії до джерела протипожежного водопостачання та місця пожежі.

У разі заповнення піною приміщення, що горить, КГП має визначити:
об'єм приміщення, що підлягає заповненню піною;
місця встановлення перемичок, що перешкоджають розтіканню піни;
кількість піноутворювача, пінних генераторів і місця їх встановлення;
місця розміщення пожежних димовисмоктувачів, що створюють умови для руху піни в необхідному напрямку.

Під час подачі піни до приміщення необхідно:
пінні генератори встановлювати вище рівня горіння, при необхідності використовуючи брезентові перемички;

димовисмоктувачі та інші вентиляційні агрегати розміщувати з протилежного боку від місця встановлення пінних генераторів і працювати на видалення продуктів горіння;

після заповнення приміщення піною, зниження температури та за вказівкою КГП направляється ланка ГДЗС для вивчення обстановки і остаточної ліквідації осередків горіння, що залишилися.

Щоб уникнути надмірного проливання води необхідно:
застосовувати вогнегасники;
застосовувати ручні перекивні пожежні стволи малої потужності, пожежні стволи-розпилювачі;
застосовувати піну, порошки, воду зі змочувачем;
своєчасно припиняти роботу пожежних стволів або виводити їх назовні.

Пожежа вважається локалізованою, коли наступила стадія пожежогасіння, на якій зупинено розвиток пожежі і створено умови для її ліквідування.

Пожежа вважається ліквідованою, коли наступила стадія пожежогасіння, на якій припинено горіння, діяння небезпечних чинників пожежі, а також усунено умови для її самочинного повторного виникнення.

Під час гасіння пожеж особовим складом пожежно-рятувальних підрозділів можуть проводитися спеціальні роботи, до яких належать:

- роботи у загазованих і задимлених середовищах;
- видалення диму;
- розкриття та розбирання конструкцій;
- відключення електрообладнання;

освітлення місця пожежі;

надання екстреної медичної допомоги постраждалим.

Для боротьби з димом використовуються системи захисту проти диму, автомобілі димовидалення, димовисмоктувачі, вентилятори і брезентові перемички. Осадження диму може здійснюватися за допомогою тонкорозпиленої води.

Розкриття і розбирання конструкцій будівель і споруд проводиться з метою:

рятування людей та майна;

виявлення прихованих осередків горіння;

найбільш успішного застосування вогнегасних речовин;

створення протипожежних розривів для обмеження поширювання вогню;

видалення диму і газів;

усунення загрози вибухів, обвалень тощо;

проникнення до осередку пожежі чи усередину будівлі для подачі стволів.

Розкриття і розбирання конструкцій будівель і споруд проводяться у межах, визначених КГП або НОД, із застосуванням немеханізованого і механізованого інструментів, пристроїв та з використанням, якщо це необхідно, діелектричних засобів.

Розкривання конструкцій з метою виявлення прихованих осередків пожежі, випуску диму і введення вогнегасних речовин здійснюється тільки після того, як засоби гасіння зосереджені в місцях розкривання і готові до дії.

Роботи зі створення протипожежних розривів з метою запобігання розвитку пожежі повинні бути закінчені до підходу вогню на місце розриву.

Під час розкриття і розбирання конструкцій будівель потрібно вжити всіх заходів для того, щоб не послабити несучу здатність конструкцій і не спричинити їх обвалення, не пошкодити теплофікаційні і газопровідні комунікації, а також електрообладнання.

Розтин і розбирання конструкцій на пожежі.

Майже на кожній пожежі виникає необхідність проведення спеціальних робіт: розбирання та розтину конструкцій.

Розтин та розбирання конструкцій проводиться у таких випадках:

- при неможливості введення в дію стволів без попереднього розбирання частин та конструкцій будівлі;
- коли вогонь розповсюджується у пустотілих конструкціях будівель;
- коли немає можливості іншими способами випустити скупчений дим або отруйні гази;
- в умовах загрози обвалу частин будівлі;

- якщо потрібно створити штучний розрив з метою запобігання подальшого розповсюдження вогню.

Шляхами для виходу ствольника на позицію під час гасіння пожеж всередині приміщень є

сходові клітини, віконні прорізи, прорізи, які ведуть на балкон (з використанням пожежних драбин); отвори в стінах і перегородках всередині будівель, люки в перекритті та інші.

Однак при виході ствольника на позицію по внутрішніх сходових клітинах, через віконні прорізи і т.і. можуть зустрітися різні перешкоди: захаращення, руйнування сходових клітин, міцний засув на дверях, вогонь на шляхах руху і т.і.

Найчастіші перешкоди - зачинені двері з вулиці, зі сходової клітини, а також з внутрішніх приміщень.

Для швидкого виходу на позицію ствольник повинен уміти швидко усувати різного роду перешкоди, які трапляються на його шляху.

Одностулкові двері, зачинені на внутрішній замок, відчиняються сокирою або універсальним ломом.

Якщо це зробити не вдається, тоді потрібно вирубати або випилити косяк напроти замка.

При наявності масивних дверей і міцного засуву, для відчинення дверей може бути застосований таран (двері вибиваються драбиною-палицею або іншим важким предметом).

Двохстулкові двері відчиняються так само, як і одностулкові, але лезо сокири або лому вводиться між стулками.

Відчинення віконних рам виконується сокирою.

Можна вибити скло, а потім відчинити раму. Вибивати скло потрібно обережно, щоб не поранити руки.

Металеві ґрати, які служать для захисту вікон, прорізів перерізають ножицями-кусачками з трьох боків і загинають до неперерізаного четвертого боку.

Розтин крівлі проводиться тоді, коли необхідно випустити дим з приміщення горища, створити перешкоду подальшому розповсюдженню вогню, ввести на горище ствол з крівлі.

У першому випадку розтин проводиться біля конька даху, якомога ближче до осередку пожежі; у другому випадку - починаючи з конька (з однієї або з обох боків осередку пожежі), половою близько одного метра та на такій відстані від вогню, щоб вся робота розтину була закінчена до його підходу до місця робіт; у третьому випадку крівля розбирається на відстані 1,5 м від карніза, звичайно, з протилежного боку по відношенню до напрямку руху вогню. Техніка розтину дахів залежить від матеріалу крівлі.

Металева крівля. Для розтину металевої крівлі спочатку розшивають коньок, після чого відвертають шви заліза у бік їх розімкнення. Визволена таким чином кожна смуга заліза скочується донизу у напрямку до карнизу.

- а) відвертання шва;
- б) скочування смуги бляхи.

Для розтину рубероїдної крівлі поперед усього слід прорубати необхідної ширини смугу руберойду, по чинаючи з конька, а потім після скочування відокремленої від іншої крівлі рубероїдної смуги, розібрати опалубку.

Черепична та шиферна крівля розбирається руками. Для цього досить розбити першу черепицю або плитку шиферу. У всіх вказаних випадках роботу по розтину дахів необхідно вести в одному напрямку з рухом вогню по горищу у зв'язку з тим, що в іншому випадку пожежники, що виконують розтин, можуть бути відрізані вогнем від можливого, а інколи єдиного шляху відходу.

Розтин перегоронок проводиться вище нагрітої ділянки. Під час розтину пустотілої перегородки спочатку необхідно відбити шар штукатурки та визначити напрямок пришитих дощок. Після цього проводиться розчистка дощок від драні та відривання їх у місцях кріплення цвяхами.

Розтин стелі проводиться в такій самій послідовності, що й перегородок.

Розтин підлоги. Техніка виконання робіт по розтину підлоги залежить як від конструкції підлоги, так і від матеріалу настилу, а тому: проста підлога з дощок розтинається підніманням їх після зняття плінтуса.

Шпунтова підлога розтинається ломанням однієї дошки з подальшим відриванням дощок у місцях кріплення цвяхом та відводом шпунта сусідньої – дошки.

Паркетна підлога із щитового настилу піднімається цілими щитами; накладна підлога та її основа розбираються зніманням окремих деталей за допомогою лому .

Для розбирання і розтину конструкцій на пожежі разом з немеханізованим інструментом використовують механізований інструмент: бензопили, відбійні молотки і т.і.

Слід пам'ятати, що розтин конструкцій неминуче дає доступ повітря до раніш невиявленого осередку горіння, що сприяє інтенсивному розвитку вогню, тому перед розтином біля місця робіт слід спочатку зосередити засоби пожежогасіння.

Освітлення місця роботи здійснюється за вказівкою КГП за умов недостатньої видимості, у тому числі при сильному задимленні.

Для освітлення використовуються індивідуальні та групові пожежні електричні ліхтарі, інше стаціонарне та переносне освітлювальне електрообладнання, що є на оснащенні основної та спеціальної пожежно-рятувальної техніки, освітлювальні засоби об'єктів.

Прилади освітлення при гасінні пожежі, в першу чергу, встановлюються для освітлення шляхів евакуації. У сильно задимлених та великих за площею приміщеннях встановлюються потужні прожектори, які в окремих випадках можуть використовуватись як орієнтири для осіб, які працюють у цих приміщеннях.

Електричні мережі та установки, що знаходяться під напругою, знеструмлюються, якщо вони:

- пошкоджені і небезпечні для працюючих на пожежі;
- створюють небезпеку виникнення нових осередків пожежі у разі попадання на них води;
- перешкоджають роботам з гасіння пожежі і розбирання конструкцій.

Якщо на пожежі створюється загроза або знищення матеріальних цінностей, то одночасно з введенням вогнегасних засобів приступають до їх евакуації.

Під час евакуації суворо дотримуються вказівок обслуговуючого персоналу. **Невеликі речі** складають у ящики, мішки та іншу тару та **виносять** в безпечні місця. **Великі**, які неможливо евакуювати, **накривають брезентовими покривалами** і при необхідності змочують водою.

Майно, що являє собою велику цінність, евакуюють в першу чергу за допомогою обслуговуючого персоналу об'єкту у безпечні приміщення та організують їх охорону.

Евакуацію майна та обладнання слід проводити з таким розрахунком, щоб:

- 1) у першу чергу було евакуюване майно, що являє собою найбільшу цінність;
- 2) забезпечити захист від вогню усього того, що може прийти у непридатність при дії на них вогню, диму та високої температури;
- 3) шляхи евакуації не співпадали з основними напрямками прокладання рукавних ліній, а місця складання евакуюваного майна не заважали роботі по гасінню пожежі.

При евакуації матеріальних цінностей пожежний-рятувальник повинен:

- здійснювати вказану командиром послідовність евакуації;
- бережно відноситись до евакуюваних матеріалів і цінностей та вживати заходи по їх охороні.

Для **забезпечення безпеки праці потрібно** одночасно з евакуацією найбільш цінного майна виносити речовини, які при взаємодії з вогнем та під

дією високої температури можуть привести до **вибухів, спалахувань, виділення токсичних речовин** (балони з газами, банки з красками, лаками, порох та ін.).

Згортання сил і засобів та повернення до місця постійної дислокації

Згортання сил і засобів та повернення до місця постійної дислокації проводяться після ліквідування пожежі або скорочення обсягу робіт на пожежі після відповідного розпорядження КГП.

Порядок повернення з місця пожежі пожежно-рятувальних підрозділів до місця постійної дислокації визначає КГП після доповіді старших посадових осіб, які очолюють підрозділ, про завершення згортання сил і засобів.

Згортання сил і засобів на місці пожежі передбачає:

перевірку наявності особового складу;

збір та перевірку комплектності обладнання і пожежно-технічного оснащення згідно з табелем належності;

розміщення та закріплення пожежно-технічного оснащення на пожежно-рятувальних автомобілях;

заправку пожежних автоцистерн водою з найближчих джерел водопостачання;

доповідь КГП про згортання сил і засобів.

Повернення до місця постійної дислокації проводиться найкоротшим шляхом, підтримуючи зв'язок з диспетчером (радіотелефоністом).

Після повернення в розташування у найкоротший строк вживаються заходи щодо приведення формування до повної оперативної готовності, для чого: техніка дозаправляється пально-мастильними матеріалами (далі – ПММ), вогнегасними речовинами, замінюються пожежні рукава, проводиться обслуговування (перевірка) ЗІЗОД, технічне обслуговування пожежно-рятувальних автомобілів після пожежі.

2. ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У СКЛАДНИХ УМОВАХ

Гасіння пожеж в умовах низьких температур, під час шквального вітру та недостатньої кількості води

Під час гасіння пожеж в умовах низьких температур КГП зобов'язаний:

застосовувати на відкритих пожежах та за достатньої кількості води пожежні стволи з великою витратою, не допускати використання стволів, що переक्रиваються, і стволів-розпилювачів;

вживати заходів щодо попередження утворення льоду на шляхах евакуації людей і руху особового складу;

прокладати лінії з прогумованих та латексних рукавів великих діаметрів, рукавні розгалуження за можливості встановлювати усередині будівлі, а у разі розміщення ззовні – вживати заходів щодо їх утеплення;

захищати з'єднувальні головки рукавних ліній підручними засобами, у тому числі снігом;

під час подавання води з водоймищ чи пожежних гідрантів спочатку подавати воду з насоса у вільний патрубок і тільки за умови стійкої роботи насоса подавати воду до рукавних ліній;

прокладати сухі резервні рукавні лінії;

у разі зменшення витрат води підігрівати її у насосі, збільшуючи число обертів двигуна;

уникати перекриття пожежних стволів та рукавних розгалужень, не допускати вимкнення насосів;

у разі заміни та прибирання пожежних рукавів, нарощування ліній подачу води не припиняти, а вказані роботи проводити з боку ствола, зменшивши напір, залучаючи з цією метою якомога більшу кількість особового складу;

визначити місця заправки теплою (до 30°C) водою та за необхідності заправити нею цистерни;

змерзлі рукава в місцях перегинань і з'єднань відігрівати гарячою водою, паром чи нагрітими газами; змерзлі з'єднувальні головки, розгалуження та стволи в окремих випадках дозволяється відігрівати паяльними лампами та факелами;

підготувати місця для обігріву учасників гасіння та постраждалих, а також зосередити в цих місцях резерв спеціального одягу для особового складу;

уникати кріплень на пожежних драбинах та поблизу них рукавних ліній, не допускати обливання драбин водою;

не допускати надмірного проливання води по сходових клітках.

Під час гасіння пожежі в умовах сильного вітру КГП зобов'язаний:

проводити гасіння потужними струменями води;

забезпечувати у мінімально короткий строк охоплення струменями всього об'єкта, що горить, починаючи з флангів;

створити резерв сил та засобів для гасіння нових осередків пожежі;

організувати спостереження за станом об'єктів, що знаходяться з підвітряного боку, та їх захист за допомогою постів та дозорів, забезпечивши їх необхідними засобами;

в особливо загрозливих випадках створювати на основних шляхах поширювання вогню протипожежні розриви аж до розбирання окремих будівель і споруд;

передбачити можливість активного маневру (передислокації, відступу тощо) силами та засобами у разі раптової зміни обстановки, у тому числі напрямку вітру.

Під час гасіння пожеж в умовах недостатньої кількості води КГП зобов'язаний:

вжити заходів щодо використання інших вогнегасних речовин;

організувати подавання пожежних стволів тільки на вирішальному напрямку, забезпечуючи локалізацію пожежі на інших ділянках шляхом розбирання конструкцій та створення необхідних розривів;

проводити додаткову розвідку джерел водопостачання для виявлення запасів води (артезіанські свердловини, чани, градирні, колодязі, водонапірні вежі тощо);

організовувати подачу води на гасіння розвинених пожеж за допомогою насосних станцій, морських та річкових суден, пожежних поїздів, а також перекачуванням насосами пожежних автомобілів;

забезпечити підвезення води, якщо подача води по магістральних рукавних лініях неможлива (відсутність або недостатня кількість рукавів, автомобільної техніки, джерел водопостачання); застосовувати таку кількість пожежних стволів, яка забезпечує безперервну їх роботу з урахуванням запасів та підвезеної води;

організувати пункт заправки техніки водою і призначити особу, відповідальну за його безперервну та безперебійну роботу;

здійснювати поповнення джерел водопостачання малої ємності;

організовувати забір води за допомогою пожежних гідроелеваторів, мотопомп чи інших засобів, якщо перепад висот між пожежно-рятувальним автомобілем та рівнем води у водоймищі перевищує максимальну висоту всмоктування насоса чи відсутній під'їзд до водоймищ;

організувати будівництво тимчасових пожежних водоймищ та пірсів під час гасіння великих, складних та тривалих пожеж;

подавати пожежні стволи з насадками малого діаметра, використовувати стволи, що перекриваються, стволи-розпилювачі, застосовувати змочувачі, забезпечуючи економну витрату води;

у разі слабкого тиску у водопровідній мережі вжити заходів щодо його підвищення; забір води здійснювати з пожежних гідрантів через напірно-всмоктувальні рукава чи з колодязів гідрантів, попередньо заповнивши їх водою;

якщо на місці пожежі відсутні джерела водопостачання й доставляти воду нічим і немає звідки, організувати роботу щодо запобігання поширюванню вогню шляхом розбирання конструкцій, видалення предметів і окремих конструкцій будівель, що горять, чи зносу будівель і споруд, а також ліквідування горіння подручними засобами та матеріалами.

Гасіння пожеж при наявності вибухових речовин (у тому числі на арсеналах, базах, складах тощо)

При пожежах на об'єктах при наявності вибухових речовин (далі – ВР) можливі:

вибухи, що супроводжуються ударною хвилею, високотемпературним викидом газів (полум'я), виділенням отруйних газів та призводять до руйнування будівель чи окремих їх частин, руйнування чи пошкодження зовнішнього й внутрішнього протипожежних водопроводів, стаціонарних засобів гасіння, технологічного обладнання, пожежно-рятувальної техніки, завалення джерел водопостачання, доріг і під'їздів до об'єкта, що горить, швидкого поширювання вогню, а також до виникнення нових осередків пожежі та вибухів;

ураження працюючих на пожежі уламками конструкцій та ударною хвилею, а також опіки та отруєння токсичними продуктами горіння і вибуху.

Під час гасіння пожежі на об'єктах з наявністю ВР КГП зобов'язаний:

організувати взаємодію з адміністрацією об'єкта (наявними протипожежними формуваннями);

встановити загрозу вибуху та його можливі наслідки, розміри небезпечної зони, місцезнаходження та кількість ВР, а також способи їх евакуації, стан технологічного обладнання та установок пожежогасіння;

до визначення ступеня загрози вибуху провести розвідку без установки головного пожежно-рятувального автомобіля на джерело водопостачання, створити резерв, всі сили і засоби розташовувати на безпечній відстані від місця пожежі;

встановити єдиний сигнал відходу особового складу в безпечну зону у разі загрози вибуху;

організувати штаб на пожежі, до якого залучити представників об'єкта; до гасіння приступати тільки після попереднього відповідного інструктажу уповноваженими на те фахівцями об'єкта;

встановити вид вогнегасної речовини, необхідної для гасіння вибухових речовин чи ліквідування наслідків вибуху, наявність виділення небезпечних хімічних речовин та визначення засобів захисту від них;

гасіння організувати з використанням мінімальної кількості особового складу, який перебуває у небезпечній зоні;

при отриманні інформації за результатами розвідки або від працівників підприємства про горіння безпосередньо ВР прийняти рішення про негайну евакуацію особового складу та техніки на безпечну відстань від місця можливого вибуху;

для гасіння використовувати розпилену воду або піну, запобігаючи використанню компактних струменів води; якщо є необхідність у введенні в дію стволів "А" (лафетних), необхідно враховувати ступінь чутливості ВР до детонації від ударів компактних струменів;

одночасно з гасінням проводити охолодження технологічного обладнання, для якого створюється загроза дії високих температур, а за можливості евакуювати ВР;

прокладати рукавні лінії у напрямку кутів будинків і споруд, використовуючи, якщо це можливо, захисну військову техніку, захисні переносні щити тощо;

у разі горіння твердих ВР у герметичних апаратах вжити заходів для їх інтенсивного охолодження, розгерметизації і подачі вогнегасних речовин усередину апарата, якщо це можливо і безпечно;

передбачити резервний варіант розгортання сил і засобів від джерел протипожежного водопостачання, що знаходяться за зоною можливих ушкоджень;

організувати розвідку та вести безперервне спостереження за змінами обстановки на пожежі, у першу чергу за оточуючими складськими приміщеннями та спорудами, що мають найбільше завантаження ВР, з метою своєчасного визначення нових меж безпечної зони та виводу за її межі особового складу та техніки;

виставити постових у безпечній зоні із засобами гасіння для ліквідування нових осередків пожежі, що можуть виникнути під час вибуху.

Гасіння пожеж при наявності небезпечних хімічних речовин

У разі пожеж (аварій) на об'єктах, пов'язаних з виробництвом, зберіганням, транспортуванням сильнодіючих отруйних речовин та небезпечних хімічних речовин (далі – НХР), може виникнути складна обстановка з утворенням зон хімічного забруднення та осередків хімічного ураження, яка здатна призвести до ураження людей та тварин, при якій можливі:

термічне розкладання хімікатів з виділенням НХР, горючих газів і сильних окислювачів;

створення вибухо-, пожежонебезпечних сумішей;

руйнування посудин і технологічних установок з цими речовинами, їх поширювання на великі площі;

вибухи ємностей, тари, руйнування конструктивних елементів будівель;

утворення хмари отруйних речовин та її поширення на значну територію;

скупчення пари отруйних речовин у підвалах та низьких місцях;

попадання вказаних речовин у природні джерела водопостачання та інженерно-комунікаційні споруди;

ураження працюючих на пожежі уламками конструкцій та осколками, а також опіки та отруєння токсичними продуктами.

Під час пожеж на об'єктах з наявністю НХР КГП зобов'язаний:

перед виїздом до місця аварії чи пожежі екіпірувати особовий склад наявними в підрозділі індивідуальними засобами захисту, приладами хімічної розвідки;

після прибуття до місця аварії чи пожежі провести розвідку, з'ясувати у адміністрації об'єкта властивості НХР, у якій кількості, де і як зберігаються (знаходяться), загрозу і розміри хімічної небезпеки, визначити строк перебування особового складу у забрудненій зоні та вирішити, які вогнегасні речовини використовувати; при виборі вогнегасної речовини необхідно враховувати її здатність до взаємодії з НХР та можливі наслідки цієї взаємодії;

організувати роботу штабу, включивши до його складу представників адміністрації об'єкта (населеного пункту), отримати від них відповідні письмові допуски на гасіння пожежі та (або) ліквідацію наслідків аварії;

організувати гасіння пожежі мінімальною кількістю особового складу, захищеного індивідуальними засобами захисту; роботу особового складу організувати у три зміни: перша - працює в забрудненій зоні, друга - перебуває на межі забрудненої зони, третя - в резерві;

організувати розміщення пожежно-рятувальної техніки за межами хімічного забруднення з навітряного боку на безпечній відстані від місця викиду НХР з урахуванням прогнозованої зміни розмірів і напрямку розповсюдження зони хімічного забруднення;

встановити взаємодію зі службами, що залучені згідно з планом залучення сил і засобів для організації спеціальної хімічної розвідки;

визначити позиції ствольників та техніки з навітряного боку;

у разі створення хмари НХР вжити заходів щодо евакуації людей і тварин з підвітряної сторони;

у разі використання для ліквідування наслідків аварії води тип (компактна чи розпилена) та напрямок подачі водяних струменів узгодити з адміністрацією об'єкта;

визначити місце проведення дегазації особового складу та техніки;

дегазацію ділянок забруднення проводити до безпечної концентрації;

призначити відповідального за безпеку праці, організувати через адміністрацію об'єкта (населеного пункту) пункти медичної допомоги, харчування і відпочинку особового складу;

створити резерв сил і засобів, ланок ГДЗС, засобів індивідуального захисту, який повинен знаходитися за межами забрудненої зони;

після ліквідування пожежі (аварії) забезпечити проведення повної або часткової санітарної та спеціальної обробки особового складу, його медичного огляду, дегазацію техніки, пожежно-технічного оснащення, обладнання і спорядження, яке використовувалось на пожежі (аварії).

Залучати членів добровільних протипожежних формувань і громадян до розбирання і евакуації хімікатів і добрив тільки за узгодженням з

адміністрацією об'єкта (населеного пункту), яка зобов'язана забезпечити їх необхідними захисними засобами і проінструктувати про заходи безпеки під час проведення робіт.

Гасіння пожеж на об'єктах з наявністю радіоактивних речовин і в зонах радіоактивного забруднення

При пожежах на об'єктах з наявністю радіоактивних речовин та радіоактивного забруднення можливі:

- виникнення небезпечних рівнів радіації;

- швидке поширювання радіоактивних аерозолів, радіонуклідів спільно з продуктами горіння по території місцевості, системах вентиляції, конвекційних потоках, через технологічні та інші прорізи, а також поширення радіоактивних рідин і розчинів;

- радіоактивне опромінення особового складу, забруднення спеціального одягу, пожежної техніки радіоактивними речовинами.

Пожежно-рятувальні підрозділи, які виїжджають на пожежі до об'єктів з наявністю радіоактивних речовин, обов'язково повинні мати табельні прилади дозиметричного контролю, відповідні індивідуальні засоби захисту.

Під час гасіння пожежі на об'єктах та у зоні з наявністю радіоактивних речовин КГП зобов'язаний:

- визначити безпечні місця дислокації сил і засобів пожежно-рятувальних підрозділів, забезпечити постійне радіаційне спостереження;

- спільно із спеціалістами об'єкта та службою дозиметричного контролю встановити вид і рівень радіації, допустимий час роботи особового складу на гасінні пожежі, межі радіоактивного забруднення і можливі шляхи його поширення; приступити до гасіння пожежі після отримання відповідного письмового допуску (дозволу);

- під час роботи у відселеній зоні гасіння пожежі проводити самостійно (без допуску) тільки після проведення розвідки, переконавшись у радіаційній безпеці;

- створити штаб на пожежі незалежно від розмірів пожежі і кількості працюючих пожежно-рятувальних підрозділів, до складу якого включити фахівців об'єкта і служби дозиметричного контролю для оперативного з'ясування обстановки і консультацій з питань пожежогасіння;

- вибрати вогнегасні речовини за узгодженням з інженерно-технічним персоналом об'єкта;

- забезпечити гасіння з навітряної сторони;

- організувати застосування розпилених струменів води для зменшення зони поширення радіоактивних аерозолів; за узгодженням з адміністрацією задіяти системи вентиляції та інші засоби;

- організувати через адміністрацію об'єкта дозиметричний контроль, пункт дезактивації, санітарної обробки і медичної допомоги особовому складу;

організувати виконання робіт із залученням мінімально необхідної кількості особового складу, забезпечивши його необхідними засобами захисту органів дихання, зору та захисним одягом, приладами індивідуального і групового дозиметричного контролю;

приймати рішення про припинення оперативних дій та виведення особового складу із небезпечної зони, якщо рівні іонізуючих випромінювань значно перевищують допустимі. У виняткових випадках опромінення осіб, залучених до ліквідації радіаційної аварії та її наслідків, вище основних дозових меж опромінення допускається лише за їх письмовою згодою, у випадках, якщо не можна вжити заходів, які виключають їх перевищення, і може бути виправдано лише рятуванням життя людей та попередженням подальшого небезпечного розвитку аварії і опромінення більшої кількості людей;

організувати створення резерву сил і засобів, ланок ГДЗС, захисного одягу, приладів індивідуального і групового дозиметричного контролю, який знаходиться за зоною радіоактивного забруднення;

визначити через адміністрацію об'єкта зони радіоактивного забруднення, позначити їх і виставити пости безпеки;

встановити сигнали попередження та відходу з позицій для особового складу, який знаходиться в особливо небезпечній зоні.

Після ліквідування пожежі КГП зобов'язаний:

організувати санітарну обробку особового складу, який працював у небезпечній зоні, і вихідний дозиметричний контроль;

провести дезактивацію і дозиметричний контроль засобів захисту органів дихання, зору, захисного одягу, взуття, спорядження, пожежно-рятувальної техніки.

Гасіння пожеж у будинках і спорудах

Під час пожежі у будинках і спорудах можливі:

наявність великої кількості людей, яким загрожують небезпечні фактори пожежі;

задимлення на поверхах, де відбувається горіння, на нижче та вище розташованих поверхах;

вибухи та спалахи;

у разі обмеженої кількості дверних і віконних прорізів можливе підвищення температури до небезпечного для людини рівня не тільки в приміщеннях, де знаходиться зона горіння, а і в приміщеннях, що знаходяться поряд;

велике горюче навантаження приміщень;

поверхневе горіння матеріалів і речовин;

швидке поширювання вогню і диму через значну кількість отворів дверей, вікон, побутових та технологічних прорізів, комунікацій, балконів тощо;

втрата цілісності, несучої здатності будівельних конструкцій та їх обвалення, поширювання в цих місцях полум'я;

горіння в порожнинах будівельних конструкцій і в завалах;

наявність матеріалів, у разі горіння яких виділяються небезпечні хімічні речовини;

заповнення приміщень вибухонебезпечними та токсичними леткими продуктами горіння, які не можна виявити візуально за зовнішніми ознаками;

наявність пошкоджених електромереж та електроприладів під напругою, в тому числі з пошкодженою електроізоляцією;

пошкодження газових магістралей.

Під час гасіння пожежі в підвалах КГП зобов'язаний:

встановити конструктивні особливості перекриття над підвалом, стін та перегородок, наявність прорізів та комунікацій різного призначення (вентиляційних, ліфтових, електрокабельних, технологічних тощо) і можливість поширювання по них вогню на поверхи будівлі та у прилеглі приміщення підвалу;

встановити наявність віконних прямиків та можливість введення через них стволів для зниження температури, видалення диму;

вжити заходів для попередження задимлення сходових кліток, використовуючи з цією метою перемички і засоби димовидалення;

за неможливості швидкого проникнення до осередку пожежі через двері або віконні прямики визначити місця розкриття отворів у перекриттях чи стінах;

вжити заходів щодо зниження температури у приміщеннях підвалу, для чого використовувати розпилені водяні струмені або піну;

провести перевірку будівельних конструкцій (у тому числі методом розкривання) поверху, розташованого над підвалом;

у разі необхідності подати стволи на захист поверху, розташованого вище;

для гасіння застосовувати, як правило, стволи "Б", стволи-розпилювачі та піну; більш потужні стволи використовувати при розвинутих пожежах.

Під час гасіння пожеж на поверхах будівель КГП зобов'язаний:

встановити наявність загрози людям, шляхи і способи їх рятування та евакуації, попередити виникнення паніки;

застосовувати стволи, що перекиваються, та піну; більш потужні стволи застосовувати тільки під час розвинутої пожежі і протягом обмеженого часу;

для подачі води на верхні поверхи чи покрівлю використовувати стаціонарні сухотруби і пожежні крани-комплекти;

використати засоби протипожежного захисту об'єкта - систему димовидалення, насоси-підвищувачі, систему пожежогасіння, пожежні ліфти тощо;

якщо горіння проходить на одному чи декількох поверхах, організувати подавання стволів на поверхи, де відбувається горіння, а на вище і нижче розташовані поверхи вводити стволи на їх захист;

для попередження поширювання вогню на вище і нижче розташовані поверхи організувати розкривання конструкцій з порожнинами та їх проливання;

перевіряти, а у разі необхідності подавати стволи на захист побутових, технологічних прорізів, каналів, комунікацій, балконів у вище і нижче розташовані поверхи, на горище;

організувати гасіння усіх приміщень, де відбувається горіння, одночасно, загальна кількість стволів визначається розрахунком, але, як правило, не менше одного ствола на кожне приміщення;

у разі недостатньої кількості сил і засобів організувати гасіння послідовно, подаючи стволи від крайніх приміщень, де відбувається горіння, до центру пожежі;

на поверхах з важкогорючими конструкціями стін чи перегородок організувати подавання резервних стволів зі сходових кліток секцій, що не горять, у приміщення, які розташовані поряд з приміщеннями, де відбувається горіння; організувати перевірку приміщень, суміжних з приміщеннями, де відбувається горіння, з іншої сходової клітки, навіть за наявності капітальної стіни;

організувати перевірку суміжних приміщень, проводячи контрольні розкриття всіх місць, куди міг поширитися вогонь, особливу увагу звернути на нижні і верхні частини вертикальних конструкцій з порожнинами;

у разі горіння перекриття і загрози його обвалення організувати виведення людей з небезпечної зони, вище і нижче розташованих поверхів;

організувати подачу стволів на поверхи через сходові клітки або через вікна, балкони, по ручних пожежних драбинах, автодрабинах, автопідіймачах, використовуючи рятувальні мотузки;

організувати розкриття конструкцій одночасно зверху і знизу;

вжити заходів щодо попередження можливих вибухів балонів з газами, систем опалення тощо.

Під час гасіння пожежі на горищах та покрівлях КГП зобов'язаний:

подавання перших стволів здійснювати, як правило, по сходових клітках, а у разі необхідності - через слухові вікна, надалі розкривати отвори у покрівлі;

зосередити на місці пожежі необхідну кількість сил і засобів для розкриття покрівлі;

у разі необхідності організувати розкриття покрівлі для видалення диму, зниження температури, подачі стволів до горища;

при розвинутій пожежі організувати гасіння стволами, поданими безпосередньо з ручних пожежних драбин, автодрабин, автопідіймачів, які

потрібно розставляти рівномірно по периметру будівлі (пожежі) з таким розрахунком, щоб струменями води проливалася вся площа пожежі; гасіння здійснювати по периметру пожежі, просуваючись від капітальних стін до центру пожежі;

організувати подачу стволів, що перекриваються, стволів-розпилювачів, застосовувати змочувальники чи піну;

передбачити резервні стволи для захисту верхнього поверху будівлі (під горищем).

Гасіння пожеж у тунелях теплотрас

Під час гасіння пожеж у тунелях теплотрас можливо:

підвищення температури до небезпечного для людини рівня;

нагрівання до високих температур трубопроводів, пошкодження арматури трубопроводів, розтікання та розбризкування нагрітого теплоносія та нагрітої пари теплоносія під тиском;

пошкодження і горіння термоізоляції теплотрас, оголення нагрітих до високих температур трубопроводів.

Під час гасіння пожеж у тунелях теплотрас КГП зобов'язаний:

визначити межі зони горіння та межі локалізування пожежі;

за допомогою технічного персоналу об'єкта (міста) вжити заходів щодо зниження температури теплоносія в теплопроводах, а за можливості перекрити його подачу;

провести розвідку отворів у конструкціях тунелю по всій його довжині для введення засобів пожежогасіння;

у разі необхідності за узгодженням з технічним персоналом служби, яка експлуатує тунель, проробити отвори у конструкціях тунелю для зниження температури та подачі пожежних стволів (вогнегасних речовин);

подати стволи "Б" або заповнити тунель піною, парою чи інертними газами;

організувати зняття теплоізоляції з трубопроводів з метою попередження поширювання по ній вогню.

Гасіння пожеж на новобудовах та об'єктах, що реконструюються

Під час гасіння пожеж на новобудовах та об'єктах, що реконструюються, можлива наявність:

зовнішніх та внутрішніх горючих матеріалів;

складів з небезпечними речовинами;

тимчасових електрокабелів та електроцитів під напругою;

балонів з газами та барабанів з карбідом кальцію;

отворів та прорізів у міжповерхових перекриттях, відсутність на висотах та в місцях отворів огорожі та сходових маршів тощо;

перебування людей в нічний час у пристосованих для тимчасового проживання приміщеннях.

Під час гасіння пожежі на новобудовах та об'єктах, що реконструюються, КГП зобов'язаний:

встановити наявність людей у пристосованих для тимчасового проживання приміщеннях;

забезпечити захист стволами несучих конструкцій будівель, риштувань, драбин (трапів), переходів;

відключити електроенергію та встановити місця зберігання небезпечних речовин та матеріалів;

під час горіння матеріалів ззовні будинку організувати подачу потужних водяних струменів і не допускати поширювання вогню усередину будівлі;

під час розвинутих пожеж організувати подачу лафетних стволів і стволів "А" усередину будівлі;

у разі неможливості подачі необхідної кількості стволів організувати розбирання горючих матеріалів, створюючи протипожежні розриви;

визначити позиції ствольників, шляхи виходу їх на позиції та відходу;

в окремих випадках гасіння здійснювати зі стволів, що подаються за допомогою пожежних автодрабин, автопідіймачів та баштових кранів.

Гасіння пожеж у будівлях підвищеної поверховості та висотних будинках

У будівлях підвищеної поверховості та висотних будинках у разі пожеж можливі:

наявність великої кількості людей, яким загрожують небезпечні фактори пожежі, виникнення серед людей паніки;

складність проведення рятувальних робіт;

поширювання вогню і токсичних продуктів горіння у вертикальному напрямку як усередині будівлі, так і ззовні;

задимлення сходових кліток і верхніх поверхів через шахти ліфтів та інші вертикальні канали;

висока температура на шляхах евакуації та поверхах, де виникла пожежа (у коридорах і на сходових клітках);

складність у керуванні силами і засобами, які беруть участь у гасінні пожежі;

відсутність необхідної кількості техніки та обладнання, яке може бути використане під час гасіння пожеж у висотних будинках;

складність подачі засобів гасіння до верхніх поверхів будівлі;

необхідність застосування спеціальних технічних засобів для проведення рятувальних робіт і ліквідування пожежі.

У разі гасіння пожежі в будівлях підвищеної поверховості та висотних будинках розвідку необхідно проводити декількома розвідувальними групами.

Під час розвідки пожежі, крім виконання основного оперативного завдання, необхідно встановити:

ступінь загрози людям, шляхи і способи їх рятування;

можливість використання пожежних ліфтів, стаціонарних засобів гасіння, видалення диму, пожежних кранів-комплектів, підвищення тиску води в пожежних кранах тощо.

Під час гасіння пожежі у будівлях підвищеної поверховості та висотних будинках КГП зобов'язаний:

організувати рятування людей;

зосередити на місці пожежі у мінімально короткий час потрібну кількість пожежних автодрабин і автопідіймачів, ланок ГДЗС;

вжити заходів щодо запобігання паніці, використовуючи внутрішню систему сповіщення, гучномовний зв'язок, плакати тощо;

для подачі вогнегасних речовин, у першу чергу, використовувати пожежні крани-комплекти і стаціонарні сухотруби з одночасним проведенням оперативного розгортання від пожежно-рятувальних автомобілів;

підйом особового складу і пожежно-технічного обладнання на поверхи здійснювати сходовими клітками за допомогою пожежних автодрабин, автопідіймачів тощо (забороняється для цього використовувати ліфти, за винятком пожежних ліфтів, спеціально передбачених для цих цілей);

прокладання рукавних ліній ззовні будівлі здійснювати зі скаток чи підйомом за допомогою рятувальних мотузок з наступним кріпленням рукавної лінії за несучі конструкції будівлі рукавними затримками;

під час прокладання магістральних рукавних ліній організувати встановлення одного розгалуження поблизу входу в будівлю, а другого – на один-два поверхи нижче від поверху, на якому виникла пожежа;

вжити заходів для захисту особового складу і пожежно-рятувальних автомобілів від скла та інших предметів, що падають з висоти, огороження небезпечної зони та виставлення постових;

для контролю за роботою рукавних ліній організувати виставлення постів з резервними рукавами з розрахунку один пост на одну рукавну лінію, прокладену вертикально; використовувати для цього рукава підвищеної міцності.

Гасіння пожеж покрівель великих площ

При пожежах покрівель великих площ можливі:

швидке поширювання вогню порожнинами і нижніми горючими поверхнями покриттів, а також виділення великої кількості диму;

проведення трудомістких робіт з розкривання конструкцій;

велика віддаленість осередків пожежі від зовнішніх входів до будівлі;

наявність світлових аераційних ліхтарів;

обрушення конструкцій на великій площі.

Під час гасіння покрівель великих площ КГП зобов'язаний:
організувати подачу стволів на гасіння і захист у двох напрямках - усередину будівлі і на покриття;
організувати ліквідування горіння знизу за допомогою стаціонарних і переносних лафетних стволів і стволів "А", а на покритті - стволами "А" та "Б";
забезпечити захист несучих конструкцій даху;
за наявності протипожежних вогнестійких зон враховувати можливість переходу вогню як під зоною, так і по даху;
у разі швидкого поширювання вогню організувати створення протипожежних розривів у покритті, за вихідні рубежі використовувати вогнестійкі зони, протипожежні стіни, зосереджуючи у цих пунктах необхідну кількість сил і засобів.

Гасіння пожеж у будівлях з металевими конструкціями з використанням горючих полімерних утеплювачів

При пожежах у будівлях і спорудах з металевих конструкцій з горючими утеплювачами (пінополістирол, пінополіуретан тощо) можливі:
швидке та приховане поширювання вогню по полімерному утеплювачу усередині стінових і покрівельних панелей;
виділення токсичних речовин та сильне задимлення;
утворення нових осередків пожежі всередині будівлі від полімерного утеплювача і бітуму, що горять і розтікаються;
швидка деформація несучих конструкцій і обвалення покриття та інших незахищених металевих конструктивних елементів.

Під час гасіння пожеж у будівлях з металевими конструкціями з використанням горючих полімерних утеплювачів КГП зобов'язаний:
організувати подачу стволів "А" і "Б", а при необхідності – переносних лафетних стволів у декількох напрямках:

1) усередину будівлі - для охолодження несучих конструкцій покриття, колон нижнього поясу, покрівельних панелей, а також на гасіння осередків усередині будівлі і на захист майна;

2) на покриття будівлі - для гасіння і попередження поширювання вогню по всій площі з одночасним проробленням отворів для видалення диму і зниження температури, а також розкриттям покрівельного килиму і влаштуванням розривів в утеплювачі;

3) на зовнішню поверхню стін - для охолодження і гасіння стінових панелей з одночасним розкриттям конструкцій і влаштуванням розривів;

враховувати можливість переходу вогню до суміжних секцій і відсіків через пояси в огорожувальних конструкціях, протипожежні стіни і перегородки;

під час гасіння пожежі на покритті використовувати світлові аераційні ліхтарі та вентиляційні канали для випуску диму;

після закінчення гасіння пожежі організувати перевірку стінових і покрівельних панелей з метою ліквідування можливих незначних осередків горіння.

Гасіння пожеж у лазнях-саунах

Під час пожеж у лазнях-саунах можливі:

накопичення та вибух продуктів термічного розкладання (піролізу) деревини з наступним викидом гарячих газів;

наявність людей;

велике задимлення та висока температура;

мала кількість входів та віконних отворів;

швидке поширювання вогню оздоблювальними матеріалами приміщень;

наявність електрообладнання, що знаходиться під напругою;

небезпека падіння особового складу в басейни та отримання опіків від гарячих предметів та конструкцій.

Під час гасіння пожеж у лазнях-саунах КГП зобов'язаний:

з'ясувати наявність людей, їх кількість та організувати їх евакуацію (рятування);

з'ясувати схему розташування приміщень, басейнів тощо;

для гасіння пожежі в парильному відділенні в першу чергу використати стаціонарний зрошувальний сухотруб;

за можливості організувати попереднє вентилявання приміщень для зниження температури, концентрації диму і продуктів піролізу деревини, для чого застосовувати димовисмоктувач та засоби природної вентиляції, а також подачу піни;

розстановку сил і засобів здійснювати з урахуванням можливого вибуху у парильному відділенні;

створити резервні ланки ГДЗС;

відкривати двері потрібно таким чином, щоб у момент відкриття пожежний знаходився за стіною, прикриваючись дверним полотном, і був найближче до підлоги.

Гасіння пожеж у закладах охорони здоров'я, дошкільних та навчальних закладах

Під час пожеж у закладах охорони здоров'я, дитячих дошкільних та навчальних закладах можливі:

наявність категорії людей з непередбачуваною поведінкою (хворі, малі діти тощо);

виникнення паніки;

наявність людей з обмеженими фізичними можливостями;

наявність людей, у яких стресова ситуація може викликати погіршення здоров'я;

наявність безперервних процесів (операцій, реанімаційних процесів тощо) та нетранспортабельних хворих;
наявність великої кількості дітей різного віку;
особливий (складний) план приміщень;
велика завантаженість горючими матеріалами;
розвинута система вентиляції і кондиціонування повітря;
наявність великої кількості медпрепаратів на основі ЗР та ГР, горючої рентгенівської плівки, хімічних реактивів, балонів з газами тощо;
наявність цінної та унікальної медичної апаратури;
наявність обладнання з радіоактивними елементами;
наявність бактеріологічних препаратів.

У разі гасіння пожежі у закладах охорони здоров'я КГП зобов'язаний під час розвідки пожежі встановити:

які заходи вжито медичним персоналом для евакуації хворих з приміщень, у яких їм загрожує небезпека;

кількість хворих, які підлягають евакуації, їх транспортабельність, шляхи і черговість евакуації;

кого з медичного персоналу можна залучити до роботи з евакуації хворих і місце їх евакуації;

оцінити дані розвідки і рекомендації обслуговуючого персоналу, оцінити обстановку і якою мірою вона може впливати на успішну евакуацію хворих;

організувати з урахуванням рекомендацій медичного персоналу порядок евакуації важкохворих (хворих, яких на цей час оперують, які перебувають під наркозом; немовлят, які перебувають у кувезах), залучивши необхідну кількість сил і засобів для рятування людей, та захист їх від небезпечних факторів пожежі;

для попередження паніки, враховуючи консультації обслуговуючого персоналу, особливо під час роботи особового складу у пологових будинках, нервово-психіатричних та інфекційних лікарнях, не вмикати звукові та світлові сигнали під час під'їзду до місця пожежі, встановлювати, за можливості, пожежні автомобілі та прокладати рукавні магістральні лінії за будівлями, огорожами, щоб їх не могли бачити хворі;

після евакуації хворих організувати перевірку всіх приміщень, що задимлені, горять, а також суміжні з ними, та шляхів, якими проводилась евакуація, від адміністрації закладу охорони здоров'я вимагати перевірки наявності хворих (немовлят);

організувати захист від проливання надлишку води у склади медикаментів, аптек, фармацевтичних відділень і обладнання лікувальних кабінетів;

після ліквідування пожежі в інфекційному відділенні організувати санітарну обробку особового складу пожежно-рятувальних підрозділів, керуючись вказівками медичного персоналу.

Під час гасіння пожежі у навчальному закладі КГП зобов'язаний:

з'ясувати кількість і вік учнів (студентів);

організувати спільно з вчителями (викладачами) планову і швидку евакуацію дітей, у першу чергу дітей молодшого віку;

після евакуації організувати перевірку всіх приміщень, що задимлені, горять, а також суміжні з ними, та шляхів, якими проводилось евакуація, від керівника (вчителів, викладачів) навчального закладу вимагати перевірки наявності учнів (студентів);

організувати захист чи евакуацію цінного обладнання.

Під час гасіння пожежі у дитячому дошкільному закладі КГП зобов'язаний:

організувати евакуацію дітей спільно з обслуговуючим персоналом;

організувати перевірку, чи не залишилися діти у гральних і спальних кімнатах, підсобних приміщеннях, чи немає дітей у шафах, на ліжках і під ними, за занавісками і різними меблями;

після евакуації вимагати від керівника (вихователів) дитячого закладу перевірки наявності дітей.

Гасіння пожеж у культурно-видовищних закладах

Гасіння пожеж у культурно-видовищних закладах, особливо у період їх роботи, пов'язано з проведенням складних робіт з евакуації і рятування людей. Під час пожеж на цих об'єктах можливі:

наявність великої кількості людей у залі для глядачів і сценічному комплексі, виникнення паніки;

швидке поширювання вогню сценою, перехід його до зали для глядачів і на горище, а також поширювання вогню вентиляційними системами, пустотами;

обвалення колосників над сценою, підвісної стелі та перекриттів над залом для глядачів;

сильне задимлення зали для глядачів, гримерних, складів та шляхів евакуації (фойє, сходових кліток тощо).

Під час гасіння пожежі у культурно-видовищних закладах КГП зобов'язаний:

вжити заходів для попередження паніки;

організувати і провести у мінімальний строк евакуацію людей із зали для глядачів, у першу чергу з галерей, балконів;

встановити кількість обслуговуючого персоналу, який знаходиться у підвалах та за межами зали для глядачів.

Під час пожежі на сцені КГП зобов'язаний:

організувати подачу стволів на сцену зі сторони зали для глядачів з одночасним захистом колосників і карманів сцени, а також прорізів у суміжні зі сценою приміщення;

на гасіння сцени та захист колосників подавати потужні стволи “А” та лафетні стволи;

організувати опускання протипожежної завіси і охолодження її зі сторони зали для глядачів;

організувати гасіння і захист стаціонарними засобами пожежогасіння (установками пожежогасіння, лафетними стволами, водяними завісами тощо);

за умови недостатньої кількості сил і засобів, явної загрози переходу вогню і диму до зали для глядачів, а також з метою запобігання задимленню зали для глядачів при наявності в ній людей організувати відкривання димових люків;

опустити декорації, що горять, до рівня планшета сцени;

організувати розвідку на горищі, у залі для глядачів і трюмі.

Під час пожежі у трюмі застосовують піну, забезпечивши захист планшета сцени з оркестрового приміщення, потім вводять стволи для захисту інших приміщень.

У разі горіння колосників перші стволи на гасіння необхідно подавати з боку сходових кліток, застосовуючи пожежні автодрабини та колінчасті автопідіймачі, вводити резервні стволи до приміщення горища над залом для глядачів.

Під час пожежі у залі для глядачів:

організувати подачу стволів на гасіння пожежі, на захист сцени і горища, а також на захист інших приміщень;

організувати опускання протипожежної завіси та її охолодження;

вжити заходів для захисту підвісної стелі, звертаючи особливу увагу на зниження температури на горищі і на неприпустимість перевантаження стелі;

організувати перевірку вентиляційної системи, за необхідності розкрити повітропроводи і подати у них стволи;

вжити заходів щодо захисту особового складу від можливого падіння ліпних архітектурних прикрас, різних конструкцій будівель, лебідок тощо.

Гасіння пожеж на виставках, у музеях, бібліотеках, архівних сховищах, церквах (культових релігійних приміщеннях і спорудах), приміщеннях обчислювальних центрів та об’єктів зв’язку

У разі пожежі на цих об’єктах можливі:

скупчення великої кількості людей, виникнення паніки;

наявність великої кількості горючих матеріалів і унікальних цінностей;

пошкодження вогнем, димом і вогнегасними речовинами наукових, історичних, художніх та інших культурних цінностей;

деформація незахищених металоконструкцій, їх обвалення;

розповсюдження пожежі на значні площі, задимлення приміщень великих об'ємів;

складність планування;

відсутність достатньої кількості входів і віконних отворів.

Під час гасіння пожежі у музеї, бібліотеці, церкві, архівному сховищі, на виставці КГП зобов'язаний:

вжити заходів для евакуації людей та попередження паніки;

створити штаб на пожежі, до якого залучити представників об'єкта;

з'ясувати в адміністрації місця розташування унікальних цінностей і ступінь загрози їм від вогню і диму, необхідність і порядок їх евакуації;

визначити, які вогнегасні речовини можуть бути застосовані для гасіння;

організувати гасіння пожежі з одночасним захистом майна від вогнегасних речовин;

організувати гасіння пожежі і розбирання конструкцій, зберігаючи експонати і архітектурне оформлення приміщень;

вжити заходів щодо охорони евакуйованого майна та цінностей до прибуття працівників органів внутрішніх справ;

організувати перевірку порожнин будівельних конструкцій перекриттів, перегородок, вентиляційних і калориферних каналів, здійснивши заходи щодо припинення поширювання вогню по них;

застосовувати прогумовані рукава, а на гасіння подавати стволи, що перебиваються, піну, розпилену воду, вогнегасні порошки, інертні гази.

Під час гасіння пожежі у приміщеннях обчислювального центру або на об'єкті зв'язку КГП зобов'язаний:

з'ясувати в адміністрації об'єкта місце пожежі, наявність у будинку людей, розташування машинних залів, наукових та матеріальних цінностей і ступінь загрози їм від вогню і диму, чи спрацювала автоматична установка пожежогасіння;

визначити, які вогнегасні речовини можна використовувати для гасіння, зазвичай, застосовувати вогнегасні порошки, інертні гази і піну;

за узгодженням з адміністрацією вживати заходів щодо відключення силової та освітлювальної мережі, вентиляції;

організувати гасіння пожежі з одночасним захистом обчислювального обладнання та іншого майна від вогнегасних речовин;

організувати перевірку технічних поверхів, порожнин підпільного простору, перекриттів, перегородок, вентиляційних, калориферних, кабельних та інших комунікаційних каналів, вжити заходів щодо попередження поширювання вогню по них;

вжити заходів щодо охорони евакуйованого майна до прибуття працівників органів внутрішніх справ.

Гасіння пожеж у дерев'яних будівлях V ступеня вогнестійкості

Під час пожеж у дерев'яних будівлях V ступеня вогнестійкості можливі:

наявність людей;

швидке поширення вогню по дерев'яних конструкціях та, як наслідок, обмежений час щодо рятування, евакуації та надання допомоги потерпілим; накопичення та вибух продуктів термічного розкладання (піролізу) деревини з наступним викидом гарячих газів;

ефект зворотної тяги з подальшим вибухом;

велике задимлення та висока температура;

обвалення та обрушення конструкцій через незначний час з початку виникнення пожежі;

наявність електрообладнання, що знаходиться під напругою, газових балонів та устаткування;

небезпека падіння особового складу в прогалини та отримання опіків від гарячих предметів і конструкцій.

Під час гасіння пожеж у дерев'яних будівлях V ступеня вогнестійкості КГП зобов'язаний:

встановити наявність людей, їх кількість та організувати їх евакуацію (рятування);

уточнити схему розташування приміщень, переходів, наявність рівнів на поверхах;

організувати попереднє вентилявання приміщень для зниження температури, концентрації диму і продуктів піролізу деревини, для чого до моменту входу у приміщення особового складу розбити вікна;

здійснювати розстановку сил і засобів з урахуванням можливого вибуху в будівлі;

для проведення робіт застосовувати ланки ГДЗС, особовому складу яких забезпечувати захист відкритих частин обличчя шляхом обов'язкового використання підшоломників;

відкривати двері за допомогою рятувальної мотузки таким чином, щоб у момент відкриття пожежний знаходився за стіною, прикриваючись дверним полотном, і був найближче до підлоги;

гасити пожежу усередині будівлі за допомогою тонко розпилених струменів;

у разі відсутності людей в будівлях V ступеня вогнестійкості гасіння здійснювати тільки ззовні будівель потужними стволами «А» та лафетними стволами.

Гасіння пожеж на енергетичних об'єктах і у приміщеннях з електроустановками

У разі пожежі на енергетичних підприємствах, у приміщеннях з електроустановками можливі:

швидке поширювання вогню у разі пошкодження мастильної системи генераторів, трансформаторів і розподільних пристроїв, розтікання мастила, що горить, у кабельні тунелі, напівповерхи та мастильні підвали, а також по горючому утеплювачу та конструктивних елементах будівлі;

викиди та розбризкування під тиском мастила, що горить;

горіння рідкометалевого теплоносія (натрію, калію), у разі взаємодії якого з водою та деякими іншими вогнегасними речовинами підвищується температура, виділяється водень, внаслідок чого можуть відбуватися вибухи; виникнення небезпечних рівнів радіації;

утворення вибухонебезпечних концентрацій у разі руйнування системи охолодження на водні;

порушення сталого радіозв'язку;

сильне задимлення з утворенням токсичних продуктів горіння;

деформація та обвалення незахищених металевих конструкцій покрівлі, ходових містків, майданчиків, технологічного обладнання;

наявність електроустановок під високою напругою, ураження особового складу електричним струмом.

Під час гасіння пожежі на енергетичних підприємствах і у приміщеннях з електроустановками КГП зобов'язаний:

встановити зв'язок зі старшим зміни на енергетичному об'єкті, отримати від нього дані щодо обстановки на пожежі і письмовий допуск на проведення гасіння пожежі;

встановити наявність та працездатність стаціонарних установок пожежогасіння, сухотрубів для подачі вогнегасних речовин і порядок приведення їх в дію;

встановити дільниці і приміщення, де можливе і неможливе перебування пожежних, та можливість проведення ними оперативних дій;

встановити, які електроустановки будуть небезпечні для пожежних у процесі гасіння, робота яких систем і агрегатів буде сприяти поширюванню пожежі;

отримати від уповноважених на те посадових осіб об'єкта інструктаж з безпеки праці під час гасіння;

розвідку проводити у декількох напрямках можливого поширювання вогню;

створити штаб на пожежі, до якого залучити інженерно-технічний персонал об'єкта;

для гасіння пожежі, в першу чергу, використовувати стаціонарні засоби, порошок, вуглекислоту, а для захисту перекриттів, металевих будівельних конструкцій - лафетні стволи та стволи "А";

перекриття подачі водню на охолодження генераторів узгоджувати і проводити за допомогою обслуговуючого персоналу об'єкта;

гасіння пожежі на енергетичному об'єкті без постійного чергового персоналу до прибуття виїзної бригади проводити тільки за заздалегідь розробленим і узгодженим оперативним планом пожежогасіння; вжити заходів для виклику обслуговуючого персоналу об'єкта;

не допускати скупчення особового складу у приміщеннях з електроустановками;

під час гасіння пожеж на енергетичних об'єктах і у приміщеннях з електроустановками без їх знеструмлення керуватися вимогами мінімальних безпечних відстаней до електроустановок під напругою, які горять, під час подачі пожежними вогнегасних речовин із ручних стволів.

Мінімальні безпечні відстані до електроустановок під напругою, які горять, під час подачі пожежними вогнегасних речовин із ручних стволів

Речовини, які застосовуються для гасіння	Безпечні відстані (м) до електроустановок під напругою (кВ), що горять				
	до 1 кВ включно	понад 1 кВ до 10 кВ включно	понад 10 кВ до 35 кВ включно	110 кВ	понад 110 кВ до 220 кВ включно
1. Компактні струмені води	4,0	6,0	8,0	0,0	Гасіння компактними струменями не допускається
2. Розпилені струмені води; вогнегасні порошкові суміші; одночасна подача розпиленої води й вогнегасних сумішей	1,5	2,0	2,5	,0	4,0
Примітка. Оптимальною з точки зору безпеки та ефективності гасіння під час подачі вогнегасних речовин, перерахованих у пункті 2, є відстань 4 м для всіх рівнів напруги.					

гасіння вогню усередині трансформаторів та іншого наповненого мастилом електрообладнання здійснювати порошком, піною чи розпиленою водою, стволи подавати через отвори шинопроводів, при цьому уникати аварійного зливання мастила з трансформаторів.

Гасіння пожеж на підприємствах металургії та машинобудування

У разі виникнення пожеж на підприємствах металургії та машинобудування можливі:

швидке поширення вогню мастилопроводами, кабельними тунелями і поверхами, транспортерними галереями, покриттями великої площі і системами гідравліки, що знаходяться під високим тиском;

виникнення і поширення пожежі нижче рівня землі і на висотах;

сильне задимлення приміщень великих об'ємів, що поширюється на значну відстань від осередку горіння;

розливи розплавленого металу і шлаку;

факельне горіння газів і рідин, що знаходяться в апаратах і трубопроводах під тиском;

загазованість території аміаком, коксовим, доменним та іншими газами, вибухи газів і сажі.

Під час гасіння пожежі на підприємствах металургії та машинобудування КГП зобов'язаний:

організувати штаб на пожежі незалежно від її розмірів;

визначити можливість зупинки технологічного обладнання і відключення електроенергії, необхідність припинення подачі мастила до гідросистеми, займистих і горючих речовин як добавки до шихти на трактах подачі вугілля;

визначити можливість поширювання вогню у перевантажувальних вузлах, транспортерних галереях, кабельних тунелях, підвалах та у машинній залі;

залучати аварійно-газорятувальну службу об'єкта для контролю за аналізом повітря у районі робіт;

у разі гасіння факела газу у місцях руйнування газопроводу всі дії з гасіння пожежі узгоджувати з адміністрацією об'єкта для виключення можливості завдання шкоди процесам виробництва, а також загазованості території та будівель;

для гасіння пожежі у транспортерних галереях організувати подачу потужних водяних стволів на гасіння і захист несучих конструкцій, визначити позиції ствольників у місцях примикання галерей до перевантажувальних вузлів і спирання на підтримувальні колони;

для гасіння пожеж на прокатних станах організувати подавання пінних стволів на захист тунелю підвідних мастилопроводів і з боку енергетичних та машинних залів;

у разі фонтанного горіння мастила, що виходить із систем гідравліки, залучати адміністрацію об'єкта для припинення подачі мастила та забезпечити інтенсивне охолодження металевих конструкцій;

організувати подавання у мастилопідвали пінних стволів для гасіння і захисту мастилобаків і траншей мастилопроводів;

у разі аварій, внаслідок яких має місце розлиття мастила і шлаку, організувати охолодження сусідніх несучих конструкцій.

Гасіння пожеж на підприємствах текстильної промисловості

Під час пожеж на підприємствах текстильної промисловості можливі:

швидке поширювання вогню займистими матеріалами, що знаходяться у розрихленому та пилоподібному стані;

вибухи у вентиляційних пристроях і приміщеннях, де можливе накопичення пилу;

складність видалення диму з будівель безліхтарного типу.

Під час гасіння пожежі на підприємствах текстильної промисловості КГП зобов'язаний:

організувати розвідку у декількох напрямках можливого поширювання пожежі;

у першу чергу вжити заходів щодо застосування автоматичних систем пожежогасіння;

вжити заходів для відключення систем вентиляції, пневматичного і монорейкового транспорту; у разі поширювання вогню цими системами застосовувати для гасіння піну;

організувати подавання стволів по фронту горіння через дверні, віконні та технологічні прорізи, з боку сходових кліток, сусідніх приміщень, одночасно подаючи стволи на захист горища, нижче і вище розташованих поверхів, суміжних приміщень і камер осаджування пилу;

у приміщеннях з наявністю пилу організувати подачу стволів-розпилювачів і тільки після зволоження приміщень проводити гасіння компактними струменями;

організувати застосування розпиленої води чи піни під час пожежі на технічних горищах, у "пилових підвалах" та інших підвальних приміщеннях.

Гасіння пожеж у холодильниках

При пожежах у холодильниках можливі:

деформація та обвалення стелажів, утворення завалів з товарів, що зберігаються, і зруйнованих конструкцій;

приховані осередки пожежі;

сильне задимлення і погане освітлення приміщень, наявність шахт ліфтів, що створює умови для поширювання вогню на верхні поверхи;

порушення кріплення теплоізоляційних плит до стінових конструкцій і їх обвалення;

пошкодження комунікацій та обладнання для подавання холодоагентів, аміачного та іншого холодильного устаткування, що призводить до виникнення аварійних ситуацій з можливими вибухами, появою нових осередків пожежі, виникнення у приміщеннях вибухонебезпечних сумішей, отруєння і опіків особового складу токсичними і агресивними холодоагентами.

Під час гасіння пожежі у холодильнику КГП зобов'язаний:

з'ясувати місця розташування протипожежних поясів, отримати відомості про будівельні конструкції і продукцію, що зберігається;

для визначення меж поширювання вогню проводити контрольні розкривання теплоізоляції на всій її глибині; у разі поширювання вогню по

теплоізоляції вжити заходів щодо створення у ній протипожежних розривів за допомогою механізованого інструменту;

вжити заходів щодо припинення роботи вентиляційної системи і подачі охолоджувальних речовин у обладнання приміщень, що горять, відключення холодильних установок, не допускати випуску холодоагенту до зони, де працює особовий склад;

для гасіння холодильних камер і теплоізоляції застосовувати розпилені струмені води із змочувальниками та піну;

вести інтенсивне зрошення хмари аміаку розпиленими струменями води.

Гасіння пожеж у торгових та складських приміщеннях

Під час пожеж у торгових та складських приміщеннях можливі:

горіння полімерних матеріалів і розтікання розплаву, що горить та сприяє виникненню нових осередків пожежі як по горизонталі, так і на нижче розташованих поверхах;

деформація та обвалення металоконструкцій, стелажів та утворення завалів у проходах;

складність планування, мала кількість входів і віконних отворів;

скупчення людей і майна;

наявність матеріалів, що мають різні фізико-хімічні властивості;

швидке поширювання вогню по горючій упаковці товарів;

інтенсивне димоутворення, виділення токсичних речовин.

Під час гасіння пожеж у торгових та складських приміщеннях КГП зобов'язаний:

уточнити місце розміщення товарів, визначити порядок і вжити заходів для їх евакуації чи захисту, використовуючи навантажувально-розвантажувальні технічні засоби;

для гасіння подавати розпилену воду стволами, що перекриваються, вогнегасні порошки, піну та інертні гази;

вжити заходів щодо охорони майна, що евакуйоване, до прибуття працівників органів внутрішніх справ або служби охорони об'єкта.

Гасіння пожеж на підприємствах деревообробної і целюлозно-паперової промисловості

Під час пожеж на підприємствах деревообробної і целюлозно-паперової промисловості можливі:

швидке поширювання вогню дерев'яними будівлями, галереями, транспортерами, вентиляційними системами, ексгаустерними установками тощо;

інтенсивне поширювання вогню по всій сушильній частині картонноробної та папероробної машини;

розлітання іскор на сусідні будівлі і спорудження у разі відкритої пожежі;

обвалення галерей;
розривання транспортерних стрічок та їх падіння на нульову позначку у галереях з нахилом;
виділення хлору та інших небезпечних хімічних речовин.
Під час пожежі на підприємствах деревообробної і целюлозно-паперової промисловості КГП зобов'язаний:
вжити заходів для припинення подавання сировини на картонноробні та папероробні машини одночасно з введенням водяних і пінних стволів; машини під час пожежі не зупиняти;
забезпечити засобами індивідуального захисту весь особовий склад (включаючи водіїв пожежно-рятувальних автомобілів), що працює у цехах з виробництва і зберігання хлору, хлоропродуктів, сірки та інших токсичних речовин, а також у спорудах для їх транспортування;
подати стволи до підземної бункерної галереї подачі щепи, для захисту бункерів і транспортерної стрічки, забезпечити інтенсивне проливання водою щепи, що є під бункерами, з її одночасним видаленням і розкриттям засипаних вікон бункерів; у разі розвиненої пожежі, за можливості, затопити бункери водою;
у галереях з нахилом подачі щепи і кори організувати введення стволів до верхньої частини галереї з боку цеху і організувати гасіння пожежі знизу вгору.

Гасіння пожеж на елеваторах, млинах та комбікормових заводах

У разі пожеж на елеваторах, млинах та комбікормових заводах можливі:

швидке поширювання вогню і продуктів горіння всіма приміщеннями як у вертикальному, так і в горизонтальному напрямках через технологічні отвори і прорізи, вентиляційними, аспіраційними системами, системами транспортування зерна, обладнанням, галереями тощо;

вибухи пилу з борошна і елеваторного пилу та продуктів розкладання, що супроводжується руйнуванням будівель (споруд).

Під час гасіння пожеж на елеваторах, млинах та комбікормових заводах КГП зобов'язаний:

вжити заходів щодо зупинки і перекривання вентиляційної та аспіраційної систем, зупинити роботу технологічного обладнання; якщо перекривні пристрої деформувались – організувати розкриття повітропроводів і заповнення їх піною;

визначити вид зернопродуктів (сировини), їх кількість;

гасіння і випуск сировини здійснювати з обов'язковою флегматизацією горючої газової суміші вуглекислотним газом чи азотом у силосі чи бункері;

для гасіння пожежі до вежі елеватора організувати подавання стволів з боку надсилосного приміщення за допомогою зовнішніх пожежних драбин чи пожежних автодрабин і знизу вежі – по внутрішніх драбинах. Одночасно

вжити заходів щодо захисту галерей, що з'єднують вежу з млином чи іншими приміщеннями;

під час гасіння пожеж у млинах організувати подавання стволів-розпилювачів, у першу чергу до осередку пожежі та на поверх, розташований вище, потім на нижній поверх і на захист прорізів;

у приміщеннях з наявністю пилу з борошна та елеваторного пилу, а також розсипаного борошна застосувати стволи-розпилювачі або стволи з насадками-розпилювачами; гасіння компактними струменями проводити тільки після зволоження приміщення розпиленою водою, не допускаючи направлення їх на відкриті купи борошна;

у суміжних приміщеннях з наявністю пилу, що не горять, організувати змочування поверхні конструкцій і обладнання розпиленими струменями;

для подавання води на верхні поверхи організувати використання сухотрубів і пожежних кранів-комплектів з вмиканням насосів-підвищувачів;

для обмеження поширювання вогню галереями і транспортерами організувати введення у дію водяних завіс;

організувати у приміщеннях, які не горять, захист зерна і борошна від води.

Під час пожежі у зерносушарнях вжити заходів щодо зупинки вентиляторів, подачі теплоносія до сушильної камери, подачі зерна із сушарні на склад і збільшити подачу сирого зерна до сушарні.

Гасіння пожеж у резервуарних парках зі зберігання займистих та горючих речовин (ЗР та ГР), а також зріджених вуглеводних газів (ЗВГ)

Пожежі у резервуарних парках зберігання ЗР, ГР і ЗВГ характеризуються:

розривами резервуарів, закипанням і викидом нафтопродуктів;

утворенням зон, що ускладнюють подачу вогнегасних речовин, у результаті обвалення покрівель резервуарів;

сильним тепловипромінюванням та конвективними потоками від резервуара, що горить;

швидким розвитком і поширюванням вогню технологічними лотками, розлитими ЗР і ГР, каналізаційними та іншими системами;

змінами напрямків потоків продуктів горіння і теплової дії залежно від метеорологічних умов.

Під час розвідки пожежі, крім виконання загальних завдань розвідки, необхідно визначити:

кількість та вид ЗР і ГР у резервуарі, що горить, та у сусідніх резервуарах, рівні заповнення, наявність водяної подушки, характер руйнування покрівлі резервуарів;

стан обвалування, загрозу пошкодження суміжних споруджень у разі викидів чи руйнувань резервуара, шляхи можливого розтікання рідини;

наявність і стан виробничої і зливової каналізації, оглядових колодязів і гідрозатворів;

можливість відкачування чи випуску нафтопродуктів з резервуарів і заповнення їх водою чи паром;

наявність, стан і можливість використання стаціонарних установок та засобів пожежогасіння, водопостачання і піноутворюючих речовин, можливість швидкої доставки піноутворюючих речовин із сусідніх об'єктів.

Для підготовки пінної атаки необхідно:

зосередити на місці пожежі та підготувати до дії розрахункову кількість і необхідний резерв піноутворювача і засобів пінного пожежогасіння;

призначити відділення і відповідальних з числа осіб начальницького складу для установаження, забезпечення роботи та обслуговування необхідної кількості пінопідйомників, пожежних автодрабин, переконатися у знаннях ними своїх обов'язків;

встановити та оголосити всьому особовому складу сигнали початку і припинення подачі піни, відходу особового складу за наявності загрози закипання та викиду нафтопродуктів з резервуара.

Під час гасіння пожежі в резервуарному парку КГП зобов'язаний:

організувати штаб на пожежі, включивши до його складу представників адміністрації та фахівців об'єкта;

здійснити розрахунок необхідної кількості сил і засобів та зосередити їх на місці пожежі;

призначити з числа начальницького складу відповідальних за організацію відключення комунікацій резервуарів, охолодження резервуарів, що горять, та сусідніх з ними, підготовку пінної атаки, дотримання правил безпеки праці;

визначити порядок використання об'єктових установок пожежогасіння і стаціонарних засобів охолодження;

забезпечити доступ обслуговуючого персоналу об'єкта до запірної арматури для проведення операцій з перекриття і припинення подачі ЗР, ГР та горючих газів, використовуючи для їх захисту стволи "А", лафетні стволи та стволи-розпилювачі;

організувати виведення рухомого складу (залізничних цистерн, автозаправників тощо) до безпечної зони;

проводити охолодження резервуарів, що горять, та сусідніх з ними резервуарів стволами "А" і лафетними стволами;

подачу піни чи вогнегасного порошку починати тільки після того, як підготовлено повну розрахункову кількість сил і засобів (з урахуванням резерву) для гасіння і охолодження резервуарів; у разі горіння ЗР, ГР в обвалуванні організувати негайне введення пінних або порошкових стволів;

у разі горіння декількох резервуарів і нестачі сил та засобів для одночасного гасіння всі сили і засоби концентрувати на гасінні одного резервуара, і після ліквідування пожежі на ньому перегрупувати сили та засоби для ліквідування горіння на інших резервуарах, гасіння починати з того резервуара, який найбільше загрожує сусіднім резервуарам, які не горять, а також технологічному обладнанню, будівлям і спорудам;

організовувати гасіння з навітряного боку, використовуючи пожежні автопідіймачі, пожежні автодрабини і пінопідйомники;

у разі горіння ЗР і ГР у "кишенях" резервуара, що утворились, організувати застосування пінних чи порошкових стволів, які подавати до отворів, що зроблені у корпусі резервуара;

у разі комбінованого гасіння "порошок-піна" організувати ліквідування горіння порошком, а потім для запобігання повторному спалахуванню подавати піну;

у разі горіння резервуара з темними нафтопродуктами з метою своєчасного попередження (недопущення) їх викидів організувати безперервне спостереження за прогріванням нафтопродуктів, а за наявності на дні резервуара води організувати її відкачування (зливання);

не допускати до небезпечної зони (в обвалування) особовий склад пожежно-рятувальних підрозділів і обслуговуючий персонал об'єкта, який безпосередньо не задіяний у гасінні; зміну ствольників проводити неодноразово, а по черзі, для того, щоб якомога менше людей знаходилось у небезпечній зоні (в обвалуванні);

вжити заходів щодо позначення периметрів резервуара, що горить, та сусіднього з ним резервуара під час горіння ЗР і ГР у підземних резервуарах;

вжити заходів щодо використання теплозахисних пожежних костюмів особовим складом, який працює зі стволами;

після ліквідування горіння у резервуарі подачу піни зразу не припиняти і слідкувати за тим, щоб всю поверхню дзеркала резервуара було покрито піною ще деякий час;

у разі недостатньої кількості сил і засобів, з метою збереження ЗР і ГР (у виняткових випадках) проводити відкачування їх під контролем фахівців з одночасним охолодженням стінок резервуара.

Під час гасіння зріджених вуглеводневих газів у резервуарах необхідно подавати потужні водяні стволи, використовувати стаціонарні лафетні установки і системи зрошення для охолодження ємкостей, що горять, та сусідніх з ними ємкостей; особливу увагу звернути на захист запірної арматури ємкостей та трубопроводів, що підходять до неї. Забезпечити перепуск газів з ємкостей, що горять, та з сусідніх ємкостей у вільні або випустити газ на факел з метою зниження тиску у ємкостях.

У разі спорожнення ємкостей, за можливості, передбачати заповнення їх інертним газом.

Гасіння пожеж газових і нафтових фонтанів, газо-, нафтопроводів

Під час пожеж газових і нафтових фонтанів та газо-, нафтопроводів можливі:

сильне тепловипромінювання та конвективні потоки;
деформація і обвалення будівельних конструкцій, технологічного обладнання та завалення ними свердловини, що ускладнює гасіння (подавання вогнегасних речовин);

повторні загоряння речовин від нагрітих металевих конструкцій і технологічного обладнання після ліквідування горіння;

гасіння протягом тривалого часу;

загазованість місцевості.

Основними завданнями КГП і штабу на пожежі є:

вибір способу гасіння і визначення необхідної кількості сил і засобів;

розроблення тактичного плану гасіння, визначення оперативних ділянок, організація зв'язку, коригування плану з урахуванням змін обстановки;

правильна розстановка сил і засобів на оперативних ділянках кожного окремого етапу робіт, постановка завдань підрозділам;

забезпечення взаємодії з відповідальним керівником робіт з ліквідування аварії, іншими службами (газорятувальна, інженерна, військова, медична, водопостачальна, транспортна, постачальна, харчувальна, контрольно-пропускна тощо), постановка завдань зі створення умов для успішної роботи пожежно-рятувальних підрозділів (забезпечення водою і пально-мастильними матеріалами, прокладання трубопроводів з гребінками до гирла свердловини, забезпечення спецодягом та іншими засобами індивідуального захисту, забезпечення побутових умов тощо);

організація своєчасного технічного обслуговування, ремонту пожежно-рятувальних автомобілів та інших видів пожежно-рятувальної техніки.

Підготовка до гасіння включає такі заходи:

створення розрахункових (на кожному етапі) запасів вогнегасних речовин;

розчищення гирла свердловини від обладнання, металоконструкцій та інших матеріалів;

розгортання розрахункової кількості сил і засобів.

Розчищення місця пожежі проводиться під прикриттям водяних стволів, зазвичай, особовим складом спеціальних (воєнізованих) підрозділів з попередження і ліквідації відкритих газових і нафтових фонтанів, а також технічним персоналом об'єкта.

Під час розгортання засобів гасіння необхідно:

у разі тривалих пожеж прокладати від водоймищ до фонтанів металеві трубопроводи діаметром 100-150 мм, обладнати їх головками і засувками;

у зоні високих температур, як правило, прокладати непрогумовані напірні рукава;

відпрацювати дії особового складу в умовах високих температур залежно від обраного способу гасіння і забезпечити його теплозахисними пожежними костюмами та іншими засобами захисту.

Залежно від типу фонтана гасіння проводити одним з таких способів:

закачуванням води до свердловини чи закриттям засувки превентора і противикидного обладнання;

струменями автомобілів газоводяного гасіння;

імпульсною подачею порошку спеціальними установками;

водяними струменями лафетних стволів;

вибухом спеціального заряду;

вихоропорошковим способом;

вогнегасним порошком за допомогою пожежно-рятувальних автомобілів;

комбінованим способом.

Під час закривання засувки превентора чи закачування води через обладнання на гирлі КГП зобов'язаний:

забезпечити охолодження обладнання на гирлі свердловини;

всіх працівників, які здійснюють закривання засувки чи превентора, змочувати водою у великій кількості і постійно захищати водяними струменями.

Під час гасіння фонтанів струменями води КГП зобов'язаний:

розрахувати необхідну кількість стволів;

розмістити стволи на відстані 6-8, але не далі 15 метрів від гирла свердловини;

стволи розмістити з навітряного боку рівномірно по дузі 210-270°;

направити струмені води під основу факела фонтана, а потім синхронно і повільно піднімати їх вгору, фіксуючи через кожні 1-2 метри на 30-50 секунд;

визначити один провідний ствол для управління струменями, за яким орієнтувати інші стволи.

Під час гасіння фонтана за допомогою автомобілів газоводяного гасіння КГП зобов'язаний:

розрахувати необхідну кількість автомобілів газоводяного гасіння, техніки для подачі води, пожежних рукавів і тракторів для страхування;

ліквідувати окремі осередки горіння навколо фонтана перед початком гасіння;

під час роботи декількох автомобілів призначити відповідального за забезпечення синхронної роботи;

встановити пожежні автомобілі газоводяного гасіння на відстані не більше 15 метрів від гирла свердловини і підготувати їх до роботи.

Гасіння іншими способами, що вказані у підпункті 7.2.6 цього пункту, проводиться за окремо розробленими рекомендаціями.

Гасіння вибухом проводиться за спеціально розробленим планом, за узгодженням з відповідними організаціями, коли інші способи неефективні.

Під час гасіння фонтанів на морських газонафтових промислах, крім виконання загальних завдань, КГП зобов'язаний:

- залучати до гасіння пожежні судна, враховуючи стан метеорологічної обстановки;

- для запобігання поширенню нафтової плівки, що горить, здійснювати заходи щодо обмеження їх площі;

- встановити можливість висадки пожежного десанту на окремих морських платформах і на естакадних майданчиках;

- організувати взаємодію пожежно-рятувальних підрозділів з іншими службами, яких залучають на допомогу;

- встановити додаткові умовні сигнали і команди для працюючих на гасінні фонтанів.

Під час транспортування займистих речовин і горючих газів можливі:

- перекачка займистих та горючих речовин під тиском до 60-80 атм.;

- перекачка світлих та темних нафтопродуктів у міжцехових та міжзаводських умовах у гарячому стані, внаслідок чого під час аварій трубних трас посилюється пожежна небезпека і ускладнюється гасіння пожеж;

- концентрація газоповітряної суміші під час аварій, що може призвести до вибуху при наявності джерела запалювання.

Під час розвідки пожежі при транспортуванні займистих речовин і горючих газів, крім виконання основних завдань, необхідно встановити:

- наявність загрози людям, найближчим будинкам і спорудам;

- розмір та форму пожежі;

- загрозу розтікання чи вибуху займистих речовин та горючих газів;

- місця розташування засувок для перекриття трубопроводів.

При гасінні пожеж на газо-, нафтопроводах КГП зобов'язаний:

- створити штаб на пожежі;

- організувати евакуацію людей;

- організувати оточення місця пожежі;

- організувати перекриття засувок подавання горючої речовини;

- під час гасіння нафтопродуктів, що розтікаються та горять на різних площах, вжити заходів щодо обмеження розтікання речовини шляхом спорудження тимчасових порогів із землі та відвідних каналів;

- організувати гасіння світлих нафтопродуктів на землі потужними водяними компактними струменями з товщиною шару, що не перевищує 3-5 см, якщо шар перевищує вказану товщину – піною.

Тактичні прийоми гасіння визначаються характеристикою речовини, що перекачується, розміром аварії на трубопроводі, рельєфом місцевості, наявністю загрози найближчим будинкам та спорудам.

Гасіння пожеж на об'єктах хімічної, нафтопереробної та нафтохімічної промисловості

Під час пожеж на об'єктах хімічної, нафтопереробної і нафтохімічної промисловості можливі:

наявність технологічних апаратів, комунікацій і ємкостей з горючими речовинами, які створюють загрозу вибуху і розтікання горючих рідин, а також хімічних речовин, що плавляться;

наявність факельного горіння газів чи речовин, що витікають з апаратів і комунікацій, що знаходяться під тиском;

наявність токсичних газів і пари, токсичних продуктів термічного розкладання матеріалів;

наявність речовин, для гасіння яких необхідні спеціальні засоби.

Під час розвідки пожежі, крім виконання основних завдань, необхідно встановити:

загрозу вибуху, руйнування, деформації технологічного обладнання і комунікацій; наявність запірної і дихальної арматури, трас електричних кабелів і контрольно-вимірювальних приладів, металевих несучих конструкцій, які вжито заходи щодо їх збереження і захисту;

наявність спеціальних засобів гасіння пожежі на об'єкті, можливість і доцільність їх застосування, а також повторне їх використання після заправки вогнегасними речовинами;

наявність, склад, кількість і місцезнаходження речовин, які здатні викликати вибух, опік, отруєння, бурхливе термічне розкладання чи викид агресивних і отруйних мас, способи захисту чи евакуації цих речовин з небезпечної зони;

наявність та місцезнаходження речовин, що здатні інтенсивно взаємодіяти на відкритому повітрі з водою, лугами, кислотами, вогнегасними та іншими речовинами;

заходи безпеки під час гасіння;

місця можливого виникнення пожежі чи вибуху у разі відключення електроенергії, води, пари, інертних газів, подавання холодоагентів;

апарати, обладнання і трубопроводи, що нагріваються за умовами технології до високих температур;

технологічні установки, негайна аварійна зупинка яких неможлива за технічних умов;

загрозу переходу вогню чи поширювання аварії до сусідніх цехів, установок, можливість і доцільність перекриття вентиляційних систем і виробничих комунікацій, можливість видалення горючих речовин, зниження тиску і температури в технологічних апаратах;

пропускну здатність промислової каналізації і можливість відведення води з території цеху (установки) під час тривалого гасіння.

Під час гасіння пожежі на об'єктах хімічної, нафтопереробної та нафтохімічної промисловості КГП зобов'язаний:

створити штаб на пожежі із залученням до нього представників об'єкта;

спільно із спеціальними службами об'єкта вжити заходів щодо рятування людей;

спільно з адміністрацією об'єкта забезпечити особовий склад газохімозахисним одягом закритого типу та використовувати ізолювальні засоби захисту органів дихання та зору;

застосувати засоби гасіння з урахуванням характеру речовин, що горять;

організувати гасіння за допомогою об'єктових установок пожежогасіння;

врахувати вказівки обслуговуючого персоналу, а також метеорологічні умови;

забезпечити одночасно з гасінням пожежі охолодження конструкцій будівель, технологічних установок і апаратів, яким загрожує дія високих температур;

не допускати попадання води на апарати, обладнання і трубопроводи, які за умовами технологічного процесу працюють при високих температурах під тиском; захист і охолодження цих апаратів, обладнання і трубопроводів узгоджувати з фахівцями об'єкта;

забезпечити на початковій стадії гасіння каучуку або гумових технічних виробів максимальні витрати води, а після зниження інтенсивності горіння водяні стволи замінити на пінні;

вжити заходів щодо охолодження комунікацій, апаратів і трубопроводів з факельним горінням газу до повного припинення його надходження;

організувати подавання розпилених струменів на захист і охолодження апаратів і трубопроводів, покритих тепловою ізоляцією, не руйнуючи її;

виставити пости і дозори на автомобілях із засобами гасіння для ліквідування нових осередків пожежі, що можуть виникнути під час вибуху;

вжити заходів щодо створення загороджувальних валів з піску, землі та гравію для попередження розтікання горючих рідин і речовин, що плавляться;

на фронті руху хмар небезпечних хімічних речовин організувати завіси з розпиленої води, залучаючи до цього служби об'єкта;

у разі тривалих пожеж і за неможливості відведення води з території цеху (установки) через промислову каналізацію спільно з відповідальним

керівником робіт з ліквідування аварії забезпечити відведення води, використовуючи техніку і підручні засоби;

для уникнення вибуху у разі загрози переходу чи поширювання аварії на технологічні апарати, які працюють під вакуумом, вжити заходів щодо заповнення їх водяною парою чи інертним газом та інтенсивно охолоджувати;

через адміністрацію об'єкта забезпечити особовий склад гумовими чоботами, рукавицями, захисними костюмами від дії небезпечних хімічних речовин;

у разі наявності небезпечних хімічних речовин за рекомендацією медичної служби об'єкта після гасіння пожежі організувати санітарну обробку особового складу та провести дегазацію техніки та ПТО.

Гасіння пожеж у спиртосховищах

Під час пожеж у спиртосховищах можливі:

вибух пароповітряної суміші у резервуарі, який може призвести до часткового підриву або повного відриву покрівлі від корпусу резервуара і поширювання пожежі на сусідні резервуари, інші частини будівлі спиртосховища та інші об'єкти (особливо у разі порушення цілісності або руйнування резервуара і виходу палаючої рідини в обвалування та за його межі);

можливе горіння частини або усєї поверхні рідини;

виникнення факельного горіння спиртовмісної рідини на дихальній арматурі резервуара, у місцях з'єднання пінокамер зі стінками резервуара та в інших отворах і тріщинах у покрівлі або стінках резервуара;

утворення "карманів" (зон з незалежним від основної маси рідини тепло- і масообміном), наявність яких значно ускладнює процес гасіння, і які можуть мати різну форму, площу і утворюються як на стадії виникнення пожежі внаслідок часткового руйнування стаціонарної покрівлі, так і в процесі її розвитку через деформацію стінок резервуара. Проміжок часу, через який починається деформація, залежить від конструктивних особливостей резервуара для зберігання спиртовмісної рідини та інтенсивності охолодження його стінок. Утворенню "карманів" сприяє відсутність або недостатня ефективність охолодження резервуара під час горіння рідини у ньому або в обвалуванні;

складність гасіння пожежі, подавання вогнегасних речовин на поверхню горючої рідини у резервуарах, які знаходяться усередині приміщень спиртосховищ закритого типу, через малу відстань від покрівлі резервуара до перекриття.

До основних завдань пожежно-рятувальних підрозділів під час гасіння пожеж у резервуарах для зберігання спиртовмісних рідин належать:

розвідка пожежі;

охолодження резервуара, що горить, та сусідніх резервуарів;

розведення спиртовмісної рідини водою або водним розчином піноутворювача (за необхідності);

підготовка та проведення пінної атаки.

Під час розвідки пожежі, крім виконання загальних завдань, необхідно визначити:

місце та площу пожежі, шляхи поширювання горіння;

наявність загрози людям, їх перебування, шляхи та способи рятування людей;

тривалість пожежі у резервуарі до моменту прибуття пожежно-рятувальних підрозділів;

ступінь заповнення резервуара, що горить;

кількість та вид спиртовмісної рідини у резервуарі, що горить, та у сусідніх резервуарах, рівні заповнення, характер руйнування покрівель резервуарів;

вплив теплового випромінювання на сусідні резервуари та необхідність їх охолодження;

можливість проведення працівниками об'єкта дій з відкачування спиртовмісної рідини із резервуара, що горить, а також сусідніх резервуарів;

небезпеку вибуху, обвалення, наявність обладнання під тиском та електроустановок під напругою;

стан обвалування, загрозу пошкодження суміжних споруд у разі руйнування резервуара, шляхи можливого розтікання рідини;

місця і способи відключення електроенергії та комунальних мереж;

наявність "карманів", витоків;

можливість заповнення резервуарів водою чи водяною парою;

працездатність дихальної арматури та необхідність її захисту (якщо її не зірвано вибухом);

позиції для розташування техніки, за яких буде можливе безперешкодне її переміщення у разі вимушеного відходу або передислокації для гасіння інших резервуарів;

безпечні місця відходу особового складу і техніки, у тому числі тих, які знаходяться в резерві, у випадку виникнення небезпеки руйнування резервуара або посилення впливу небезпечних чинників пожежі;

можливі шляхи та напрямки введення сил і засобів;

місцезнаходження найближчих джерел протипожежного водопостачання, первинних засобів пожежогасіння та можливість їх використання, наявність, стан і можливість використання стаціонарних систем пожежогасіння, водопостачання і вогнегасних речовин, можливість швидкої доставки вогнегасних речовин із сусідніх об'єктів;

наявність та можливість використання насосів-підвищувачів для підвищення тиску у мережі водопостачання;

необхідність і можливість відведення води з обвалування та її повторного використання для охолодження резервуарів;
наявність і стан виробничої і зливової каналізації, оглядових колодязів і гідрозатворів;
необхідність і місця розкривання, розбирання конструкцій;
наявність обладнання для вирізання отворів у стінках резервуара, яке здійснюється при наявності відповідного допуску;
необхідність рятування майна, а також його захисту від небезпечних чинників пожежі та шкідливого впливу вогнегасних речовин.
Під час гасіння пожежі у спиртосховищі КГП зобов'язаний:
організувати та провести розвідку, оцінити обстановку;
створити штаб на пожежі;
визначити необхідну кількість сил і засобів для проведення оперативних дій;
створити необхідний резерв сил і засобів;
забезпечити контроль і необхідне реагування при зміні обстановки на пожежі.

Гасіння пожеж у лісових масивах

Під час лісових пожеж можливі:
швидке поширювання вогню на великих площах;
сильне задимлення та інтенсивне теплове випромінювання;
наявність людей на значній території;
загроза від вогню населеним пунктам, підприємствам, комунікаціям.
Розвідка лісової пожежі, як правило, проводиться у супроводі осіб, які знають місцевість, та спеціалістами лісового господарства. При охопленні вогнем великої площі лісу розвідка та спостереження за його поширюванням і ходом його гасіння має проводитися за допомогою вертольотів, літаків і автотранспорту з використанням картографічних матеріалів.
Під час розвідки пожежі необхідно визначити:
вид і розміри пожежі, рельєф місцевості, швидкість і напрямок поширювання вогню, очікуваний розвиток пожежі у період його гасіння, вірогідність його поширювання на населені пункти, об'єкти заготовки лісу, торф'яні поля, сільгоспугіддя тощо;
дільниці, де можливий найбільш інтенсивний розвиток пожежі (хвойний молодняк, ділянки лісу, де розкидане сміття, площі пожежонебезпечних культур, тимчасові склади лісоматеріалів, торфорозробки тощо);
можливі перешкоди, що призупинять поширювання вогню, і вигідні для локалізації рубежі (дороги, просіки, річки, канали, струмки, галявини, сирі лощини тощо);

можливість і шляхи під'їзду до краю лісу, кордонів пожежі з метою застосування механізованих засобів для її локалізації і гасіння;

наявність і можливість використання природних джерел водопостачання;

опорні лінії для запуску зустрічного вогню.

Під час гасіння пожежі у лісовому масиві (на сільгоспугіддях) основні сили і засоби залежно від обстановки необхідно зосереджувати з боку:

населеного пункту;

лісорозробок і торф'яних полів;

лісового масиву;

промислових, агропромислових об'єктів та об'єктів залізниці.

Для ліквідування лісових пожеж застосовуються такі прийоми гасіння:

у разі верхових пожеж: створення протипожежних розривів (просік) на шляху поширювання вогню і запуску зустрічного вогню з безпечної відстані, що обрана з урахуванням швидкості розвитку пожежі;

у разі низових пожеж: подача вогнегасних речовин, захльостування вогню, закидання підстилки, що горить, землею, випалення лісового покриву біля опорної смуги та створення мінералізованих смуг;

у разі торф'яних (підземних) пожеж у лісі: окопування канави до мінерального ґрунту чи насиченого водою шару торфу;

за дорученням уповноважених на те осіб до гасіння лісової пожежі залучаються пожежна авіація та десант.

Керівником гасіння лісової пожежі (далі – КГЛП) є посадова особа лісогосподарського підприємства, на території якого виникла пожежа. У разі загрози переростання лісової пожежі у велику чи для гасіння великої (значної) лісової пожежі створюється відповідний штаб, який координує та забезпечує діяльність сил і засобів, залучених згідно з мобілізаційно-оперативним планом ліквідування лісових пожеж. До складу штабу входять старші начальники (командири) відповідних служб, залучених згідно з мобілізаційно-оперативним планом ліквідування лісових пожеж.

У разі набуття лісовою пожежею ознак надзвичайної ситуації (згідно з класифікатором НС) організація її гасіння здійснюється відповідно до чинного законодавства.

Під час гасіння лісових пожеж у забрудненій зоні КГЛП повинен користуватися поквартальними мапами щільності забруднення лісових масивів для передбачення захисту особового складу від радіаційного опромінення.

Під час створення декількох оперативних дільниць для гасіння лісової пожежі кожна дільниця забезпечується поквартальними мапами даної території лісу.

Під час гасіння лісових пожеж залежно від швидкості поширювання вогню необхідно застосовувати один з таких способів:

одночасне гасіння всієї лінії фронту вогню чи одночасне гасіння найбільш небезпечних осередків на флангах і в тилу з метою створення розривів і розбивання площі горіння на маленькі ділянки для подальшого ліквідування горіння на них; ці способи застосовуються під час гасіння пожеж великої площі і за наявності достатньої кількості сил і засобів;

ліквідування, у першу чергу, горіння у тилу і послідовний рух флангами уперед, до передньої лінії фронту пожежі з більшою швидкістю, ніж поширюється вогонь;

гасіння з початку краю лісової пожежі (передньої лінії фронту вогню) з подальшим ліквідуванням вогню на флангах і з тилу;

гасіння пожежі, у першу чергу, з флангів з поступовим обмеженням головної частини пожежі;

створення опорної смуги та запуск зустрічного вогню (доцільно здійснювати у денний час з обов'язковою участю представника лісового господарства).

При гасінні пожеж у гірській місцевості КГП зобов'язаний:

основні сили і засоби зосереджувати з боку верхньої частини схилу з переходом до флангів;

при необхідності для локалізації пожежі використовувати вибухові речовини, підривом яких утворювати загороджувальні смуги перед фронтом пожежі;

пожежно-рятувальну техніку і особовий склад розташовувати таким чином, щоб уникнути обвалень, зсувів, падіння каміння та дерев;

використовувати для гасіння мобільні групи особового складу з переносними засобами пожежогасіння.

Гасіння пожеж на торф'яних полях і родовищах

Під час горіння на торф'яних полях і родовищах можливі:

швидке поширювання вогню по поверхні торф'яного поля, у разі сильного вітру розкидання частинок, що горять, на значні відстані та виникнення нових осередків пожежі;

поширювання пожежі на населені пункти, промислові (господарчі) об'єкти, сільськогосподарські угіддя, лісові масиви, штабелі і каравани торфу;

проникнення вогню до глибин торф'яного масиву;

виділення великої кількості диму із задимленням значної території;

поширювання вогню всередині штабеля і по його поверхні, а також перекидання іскор на інші штабелі, особливо за напрямком вітру.

Під час гасіння пожеж торф'яних полів і родовищ необхідно основні сили і засоби зосередити з боку:

населеного пункту;

промислового (господарчого) об'єкта;

основного торф'яного масиву (полів добування торфу);

лісового масиву і сільськогосподарських угідь.

Під час гасіння пожежі торф'яного поля і родовища КГП зобов'язаний: організувати штаб на пожежі за участю представників місцевих органів влади;

визначити напрямок і швидкість руху вогню, товщину шару торфу і його однорідність; найбільш небезпечні ділянки, а також наявність будівель, газопроводів і загрози для них;

визначити наявність усіх видів джерел водопостачання, їх об'єм і можливість використання для гасіння пожежі, за необхідності створити запас води шляхом будівництва нових джерел водопостачання і підняття рівня води у каналах, за можливості задіяти стаціонарні та пересувні системи зрошування;

намітити кордони, в яких необхідно зупинити поширювання вогню;

забезпечити використання переобладнаної та пристосованої техніки для пожежогасіння і розподілити її у намічених кордонах;

відповідно до обстановки скоригувати дії всіх пожежно-рятувальних підрозділів і населення, які залучено до гасіння;

за необхідності організувати контроль за радіаційною обстановкою, передбачити заходи захисту особового складу від радіаційного пилу;

забезпечити особовий склад через місцеві органи влади харчуванням, місцем відпочинку, а техніку – пально-мастильними матеріалами;

для доставки у важкодоступні місця пожежно-рятувальної техніки створити протипожежні розриви, тимчасові запруди тощо, використовувати техніку об'єктів господарювання (бульдозери, тягачі, трактори тощо);

у разі загрози поширювання пожежі на населені пункти, промислові (господарчі) об'єкти, поля посівних культур організувати їх захист, для чого виділити необхідну кількість людей та пожежно-рятувальної техніки;

організовувати цілодобове несення постової і дозорної служби силами населення і місцевих протипожежних формувань у робочому селищі, а також на місцях, де можливий перехід вогню з торф'яного підприємства чи родовища;

під час евакуації населення з населеного пункту керуватися відповідним планом.

Основним способом гасіння торф'яних полів є окопування території, що горить, до мінерального ґрунту чи до ґрунтових вод, з подачею водяних стволів, під час гасіння фрезерного торфу - подача стволів-розпилювачів, заливання місць горіння водою, а також рихлення торфу культиваторами до вологого шару з подальшим утрамбовуванням його бульдозерами, катками чи іншою технікою.

Під час горіння торф'яного масиву необхідно забезпечити дотримання заходів безпеки праці, щоб уникнути провалювання людей і техніки у прогари, канали, попадання до зон з великою густиною диму.

Під час гасіння пожеж штабелів торфу КГП зобов'язаний:

організувати захист штабелів, які не горять, шляхом змочування великою кількістю розпиленої води, закидання сирого торф'яною масою і виставлення постових;

організувати гасіння штабелів кускового торфу, що горять, потужними струменями, а штабеля фрезерного торфу - розпиленими струменями води із змочувальниками з одночасним видаленням шару торфу, що горить;

організувати подачу стволів з боку штабелів торфу, що не горять, беручи пожежу в кільце;

для улаштування протипожежних розривів і розбирання штабелів торфу організувати використання технічних засобів, що є в наявності на торфопідприємстві;

після ліквідування пожежі штабелів торфу виставити постових і встановити спостереження за територією.

Гасіння пожеж на складах лісоматеріалів

Під час гасіння пожеж на складах лісоматеріалів можливі:

швидке поширювання вогню штабелями лісоматеріалів;

виникнення нових осередків пожеж на території складу і за її межами в результаті розлітання іскор;

обвалення штабелів лісоматеріалів;

завалення проїздів і підступів до штабелів лісоматеріалів та джерел водопостачання деревиною, відходами виробництва тощо;

сильне теплове випромінювання, виникнення потужних конвективних потоків, від яких під час сильного вітру утворюються вихори з підвітряного боку штабелів з лісоматеріалами, що горять.

Під час гасіння пожежі на складах лісоматеріалів КГП зобов'язаний:

визначити розміри пожежі, шляхи її розвитку, загрозу переходу вогню на сусідні ділянки і квартали лісоскладу, населені пункти та інші об'єкти, використовуючи для цього всі можливі засоби руху;

визначити головні рубежі локалізації пожежі і можливість зосередження на них діючих стволів (рубежами локалізації можуть бути протипожежні розриви завширшки не менше 25 метрів);

вжити заходів щодо забезпечення місця пожежі необхідною кількістю вогнегасних речовин (водою), потужними водяними стволами, запасом пожежних рукавів та швидкою доставкою їх до місця пожежі;

визначити можливості водопроводу на водовіддачу для необхідних витрат зі стаціонарних лафетних стволів пожежно-рятувальних автомобілів;

організувати евакуацію підйомно-транспортних механізмів із зони пожежі, а за необхідності – використовувати їх для створення протипожежних розривів, розбирання штабелів лісоматеріалів;

одночасно зі швидким введенням у дію потужних стволів – лафетних, стволів "А" із знятими насадками – організувати захист сусідніх штабелів

лісоматеріалів, населених пунктів та інших об'єктів господарювання шляхом подачі додаткових ручних стволів, заповнення розривів і покриття штабелів лісоматеріалів піною, виставлення постових з членів добровільних пожежних дружин (ДПД) з первинними засобами пожежогасіння і створення протипожежних розривів, розбираючи будівлі і штабелі;

використовувати для гасіння пожежі плавучі засоби (судна), якщо склади лісоматеріалів розміщені на березі річки, водосховища тощо;

організувати самостійну оперативну дільницю для запобігання виникненню нових осередків пожежі від іскор, що розлітаються, визначивши її межі з урахуванням напрямку і сили вітру, надавши їй необхідну кількість сил і засобів;

застосовувати як вогнегасну речовину воду з різними домішками, що підвищують ефективність гасіння (бішофіт, змочувачі тощо);

створювати групу тилу для забезпечення подавання вогнегасних речовин до місця пожежі;

передбачати захист та швидку передислокацію пожежно-рятувальних автомобілів, що встановлені на джерела водопостачання у зоні можливого розлітання іскор;

позиції ствольників обирати з таким розрахунком, щоб у разі руйнування штабелів ствольники не потрапили до зони завалів;

вживати заходів щодо забезпечення безпечної роботи пожежних, які управляють стаціонарними лафетними стволами з вишок;

для захисту особового складу від дії теплового випромінювання застосовувати теплозахисні пожежні костюми (екрани), розпилені струмені води зі стволів;

організувати гасіння штабелів круглого лісу та пиломатеріалів з верхньої частини штабелів, у разі додаткового зосередження сил і засобів з їх торців, з урахуванням характеру укладки штабеля.

Гасіння пожеж вовни в бунтах і штабелях

Під час горіння в бунтах і штабелях можливі:

швидке поширення вогню по поверхні штабелів і поміж кипами;

розрив скріплення кипи, розліт тліючих частин вовни на сусідні штабелі, споруди;

швидке поширення вогню всередині бунта по вентиляційних тунелях, проритих у бунтах.

Під час гасіння пожежі вовни в бунтах або штабелях КПП зобов'язаний:

забезпечити захист штабелів і бунтів, що не горять, шляхом подачі вогнегасних речовин та накриттям їх брезентом з наступним змочуванням, а також виставляти пости із засобами пожежогасіння та висилати дозор;

одночасно з гасінням організувати розтягування штабелів, що горять, та винесення кип вовни в безпечне місце, використовувати засоби

механізації, слідкувати, щоб кожну кипу було зволожено, іскри (вогнища) прибрано з поверхні;

гасіння здійснювати стволами "А", використовуючи водні розчини зі змочувачами, направляючи струмінь на поверхню штабеля, після чого в тунелі та щілини між кипами;

при горінні вовни-сирцю тільки на поверхні бунта забезпечувати захист тунелів стволами з одночасним закриттям їх підручними матеріалами;

після ліквідування горіння вовни-сирцю на поверхні бунта терміново організувати роботи із зачісування обгорілих бунтів силами робітників підприємства, за допомогою тунелерійних машин, металевих вил та граблів.

Гасіння пожеж на об'єктах транспорту

Гасіння пожеж на рухомому складі залізничного транспорту, на товарних та сортувальних станціях

Під час пожежі на рухомому складі залізничного транспорту, на товарних і сортувальних станціях можливі:

наявність великої кількості рухомого складу з пасажирами і різними вантажами;

швидке поширювання вогню усередині вантажно-пасажирських вагонів, поширювання пожежі на сусідні потяги, будівлі і споруди;

розтікання горючих, токсичних і отруйних рідин з цистерн і утворення загазованих зон на прилеглій території;

наявність загрози людям, які знаходяться у вагонах потяга, що горить, і сусідніх з ним потягів, виникнення паніки;

наявність великої кількості залізничних колій, безперервний рух потягів, що ускладнює під'їзд пожежно-рятувальних автомобілів і прокладання рукавних ліній до місця пожежі;

складність виявлення виду речовин, що горять, матеріалів;

відсутність під'їзних шляхів для пожежної техніки, віддаленість місця пожежі від джерел водопостачання, населених пунктів, тривалий час слідування до місця виклику;

наявність контактних мереж, що знаходяться під високою напругою.

Під час прямування до місця пожежі КГП має уточнити через ПЗЧ (ОДС ОКЦ) у диспетчера залізниці:

місцезнаходження рухомого складу, що горить, наявність доріг і під'їздів до нього;

чи вислано маневровий локомотив і бригаду фахівців для зняття залишкової напруги;

час відправлення пожежних і ремонтно-відновлювальних потягів залізниці до місця пожежі;

у разі можливості встановити характер палаючих речовин (вибухові, отруйні, радіоактивні тощо).

Під час пожежі рухомого складу на залізничному транспорті, товарних і сортувальних станціях КГП зобов'язаний:

встановити місцезнаходження рухомого складу, вид вантажу, охопленого полум'ям;

вжити заходів до розчеплення та відведення сусідніх вагонів, знеструмлення електромереж, зняття залишкової напруги;

організувати взаємодію з аварійними службами залізниці, постійний зв'язок з диспетчером залізниці, залучивши його для з'ясування обстановки і консультації з питань евакуації вагонів і переміщення потягів;

гасіння в районі проходження контактних електромереж розпочинати тільки після отримання письмового допуску на гасіння від уповноважених на те посадових осіб залізниці;

визначати шляхи і способи прокладання рукавних ліній з урахуванням руху чи маневрування потягів, здійснюючи прокладання рукавних ліній під рейками через підземні та надземні переходи, вздовж колій;

з урахуванням особливостей залізничного транспорту призначити осіб, відповідальних за забезпечення безпеки праці;

вжити заходів щодо захисту особового складу від отруєння токсичними речовинами;

організувати за необхідності захист і виведення вагонів, що не горять, зі складу чи суміжних шляхів з небезпечної зони, у першу чергу вагонів з людьми, вибуховими та токсичними вантажами, цистерн з ЗР та ГР;

у разі розтікання рідини, що горить, організувати обвалування діляниць чи лотків стоку цієї рідини у безпечне місце;

у разі нестачі води вимагати термінову подачу залізничних цистерн з водою.

Під час пожеж у рухомому складі на перегонах (на шляху прямування) вимагати у відповідних служб залізниці відправлення до місця пожежі маневрових локомотивів, пожежних і ремонтно-відновлювальних потягів, платформ для завантаження пожежно-рятувальних автомобілів, доставки автомобілів і цистерн з водою до місця пожежі, знеструмлення електромережі і зняття залишкової напруги з контактних проводів.

Гасіння пожеж повітряних суден на землі

Під час пожежі у повітряних суднах на землі можливі:

швидке поширення вогню у разі ушкодження паливних систем, а також горючими матеріалами внутрішнього оздоблення пасажирських салонів, вибухи балонів з газами, які знаходяться під тиском;

загроза людям і складність евакуації їх в результаті заклинювання дверей і люків;

інтенсивне горіння вузлів і деталей з алюмінієво-магнієвих та інших сплавів;

значне віддалення місця пожежі від джерел водопостачання;

під час пожежі поза територією аеродрому є складність під'їзду до місця пожежі (аварії) пожежно-рятувальних автомобілів і доставки вогнегасних речовин.

Під час гасіння пожежі в повітряних суднах на землі КГП зобов'язаний:

організувати зосередження необхідної кількості сил і засобів поблизу злітно-посадкової смуги у разі аварійної посадки повітряного судна, підготувати засоби індивідуального захисту особового складу (теплозахисні пожежні костюми, апарати захисту органів дихання);

організувати взаємодію з керівником польотів і аварійно-рятувальної служби аеропорту;

у мінімально короткий строк організувати евакуацію пасажирів з повітряного судна до безпечного місця;

у першу чергу організувати ліквідування горіння пального під фюзеляжем у районі дверей і люків для евакуації, застосовуючи з цією метою піну, порошок чи потужні водяні струмені і одночасно охолоджуючи корпус повітряного судна;

організувати розкривання основних і аварійних люків, а за необхідності - обшивки корпусу у спеціально означеному на корпусі місці;

для запобігання швидкому поширюванню пожежі по корпусу організувати подавання вогнегасних речовин, в першу чергу до найбільш важливих частин повітряного судна (двигуни, гондоли двигунів, кабіна пілотів і фюзеляж), а також на дільниці, де можливі вибухи балонів і баків для пального;

вжити заходів щодо ліквідування горіння пального під повітряним судном під час сильного вітру водяними струменями шляхом змивання його з бетону на ґрунт чи до зливної каналізації; за відсутності вітру - шляхом покривання поверхні розлитого палива піною, хладоном, порошками чи двооксидом вуглецю;

організувати гасіння шасі, що горять, суцільними струменями розчину піноутворювача у воді зі стволів "А" зі знятими насадками при напорі, необхідному для змивання розплавленого магнієвого сплаву; забезпечити роботу ствольників у теплозахисних пожежних костюмах на безпечній відстані від місця горіння;

організувати ліквідування горіння усередині двигунів піною, порошками, двооксидом вуглецю, хладоном чи складом галогенованих вуглеводнів; вогнегасні речовини подавати через вхідний пристрій, сопло двигуна і (чи) гондолу;

організувати за допомогою тягачів поворот повітряного судна з метою обмеження поширювання вогню за вітром;

під час пожежі повітряних суден на стоянці вжити заходів щодо охолодження водяними струменями сусідніх суден, що не горять, та організувати їх негайне відведення до безпечної зони.

Під час гасіння пожеж повітряних суден в ангарах і на стоянках необхідно:

використовувати стаціонарні установки пожежогасіння;

організувати подавання потужних водяних струменів для охолодження несучих конструкцій ангара;

використовувати для подачі стволів зовнішні і пожежні драбини, стапелі, трапи.

Гасіння пожеж у гаражах, автотранспортних підприємствах, тролейбусних і трамвайних парках (депо)

Під час пожеж у гаражах, автотранспортних підприємствах, тролейбусних і трамвайних парках (депо) можливі:

наявність у гаражах автомобілів, що заправлені паливом, у тролейбусних і трамвайних парках (депо) електромереж під високою напругою;

скупчення транспортних засобів на території гаражів, парків і на під'їзних шляхах, особливо у нічний час, поширювання по них вогню;

швидке задимлення багатопверхових гаражів і створення загрози людям, що знаходяться в них;

виділення токсичних газів під час горіння полімерних матеріалів;

наявність покриттів великої площі з горючим утеплювачем.

Під час гасіння пожеж у гаражі, автотранспортному підприємстві трамвайно–тролейбусному парку (депо) КГП зобов'язаний:

одночасно з гасінням будівель організувати подавання стволів на захист транспортних засобів;

організувати прокладання магістральних і робочих рукавних ліній у трамвайних депо з урахуванням руху трамваїв, вздовж шляхів і під рейками;

організувати і забезпечити евакуацію транспортних засобів з приміщень за допомогою водіїв та обслуговуючого персоналу, членів ДПД, використовуючи тягачі і трактори; за відсутності останніх організувати виведення транспортних засобів вручну.

Пожежі у підземних гаражах характеризуються швидким поширюванням вогню на вище і нижче розташовані поверхи, складністю подачі засобів пожежогасіння, особливо на нижні поверхи.

Під час гасіння пожеж у підземних гаражах КГП зобов'язаний:

одночасно з гасінням організувати евакуацію або захист автотранспорту;

організувати гасіння з верхнього поверху, що горить, та у процесі ліквідування горіння рухатися до нижче розташованих поверхів;

вжити заходів щодо видалення диму та охолодження конструкцій, особливо перекриттів і колон.

Гасіння пожеж у сільській місцевості

Особливості під час пожежі у сільській місцевості

Під час пожеж у сільських населених пунктах можливі:

віддаленість пожежно-рятувальних підрозділів від населених пунктів;

недостатня кількість пожежно-рятувальної техніки;

швидке поширювання вогню горючими будівлями і матеріалами;

перенесення вогню (іскор, головень) на значну відстань;

незадовільні шляхи сполучення, стан водопостачання і зв'язку;

вибухи побутового газового обладнання.

Обов'язки КГП під час гасіння пожежі у сільській місцевості

Під час гасіння пожежі у сільському населеному пункті КГП зобов'язаний:

через чергового по відділу внутрішніх справ, місцевий вузол зв'язку чи ПЗЧ (ОДС ОКЦ) організувати своєчасний виклик сил і засобів, передбачених Розкладом виїздів (Планом залучення сил та засобів), повідомити про пожежу на ОДС ОКЦ;

одночасно з вживанням заходів щодо попередження поширювання вогню організувати рятування людей, евакуації тварин і майна;

вжити заходів щодо використання тракторів, бульдозерів та іншої техніки для створення розривів на шляхах можливого поширювання вогню;

організувати постових з членів місцевих протипожежних формувань і населення з вогнегасниками та відрами з водою у разі загрози виникнення нових осередків пожежі;

мобілізувати через місцеві органи влади, адміністрацію господарства на гасіння розвинутих пожеж техніку господарства і населення.

Під час гасіння пожеж у тваринницьких приміщеннях КГП зобов'язаний:

вживати заходів з евакуації тварин і ввести стволи на гасіння і захист шляхів евакуації; для звільнення прив'язаних тварин залучати обслуговуючий персонал, членів місцевих протипожежних формувань;

організувати захист сусідніх об'єктів.

Під час гасіння льону, сіна, соломи у скиртах і на складах грубих кормів КГП зобов'язаний:

організувати гасіння відкритого полум'я розпиленими струменями води;

вжити заходів щодо розбирання (розтягування) скирт, гасіння скирт, що горять, і захисту сусідніх з ними скирт силами населення, членами місцевих протипожежних формувань, за допомогою сільськогосподарської техніки;

під час пожеж на пунктах обробки льону організувати відключення пневмотранспорту і агрегатів активного вентилявання скирт;

після ліквідування пожежі з метою попередження можливих повторних загорянь організувати чергування членів місцевих протипожежних формувань із засобами пожежогасіння.

Під час гасіння пожеж хлібів на корені і у валках при малому вітрі (до 3 м/с) КГП зобов'язаний:

сили та засоби вводити по фронту пожежі з поступовим переходом на фланги і тил;

застосовувати такі способи ліквідації вогню: оборювання місця горіння, гасіння водою за допомогою пожежно-рятувальної та пристосованої техніки, улаштування прокосів перед фронтом пожежі, забивання фронту горіння по периметру пожежі мітлами, гілками, вологою тканиною.

Під час пожеж хлібних масивів на великих площах і при сильному вітрі (більше 7 м/с) КГП зобов'язаний:

негайно організувати розвідку у декількох напрямках шляхом об'їзду зони пожежі;

сили і засоби на тих ділянках, де можливий проїзд пожежно-рятувальної або пристосованої техніки, вводити по ходу розповсюдження вогню;

влаштовувати загороджувальні мінералізовані смуги з використанням природних.

Також залежно від розміру пожежі, швидкості вітру і наявності сил та засобів зосереджувати сили і засоби для припинення поширювання вогню і ліквідування загрози людям, населеним пунктам, механізованим токам, виробничим і тваринницьким будівлям та у ході гасіння організувати контроль за напрямком вітру, а у разі його змін вжити заходів щодо передислокації сил і засобів.

3. КЕРІВНИЦТВО (УПРАВЛІННЯ) СИЛАМИ ТА ЗАСОБАМИ ПІД ЧАС ГАСІННЯ ПОЖЕЖІ

Основи керівництва (управління)

Керівництво (управління) силами та засобами на пожежі – діяльність КГП (штабу на пожежі), яка здійснюється з метою успішного ведення оперативних дій на підставі даних розвідки.

Залежно від кількості сил і засобів, які прибули на пожежу, керівництво гасінням пожежі здійснює:

за умови роботи одного пожежно-рятувального підрозділу - старша посадова особа цього підрозділу;

за умови роботи двох і більше пожежно-рятувальних підрозділів - старша посадова особа підрозділу, у районі (на об'єкті) виїзду якого виникла

пожежа, або посадова особа, призначена відповідно до порядку, встановленого у гарнізоні.

Старша посадова особа органу управління, пожежно-рятувального підрозділу, яка прибула на пожежу, де вже працюють пожежно-рятувальні підрозділи, зобов'язана:

оцінити обстановку та встановити правильність організації оперативних дій з гасіння пожежі;

визначитися з необхідністю виклику додаткових сил і засобів до місця пожежі;

взяти на себе керівництво гасінням пожежі, якщо КГП не забезпечує керівництво силами та засобами.

Старша посадова особа, яка прибула на пожежу та може виступати в ролі КГП, відповідає за наслідки її гасіння незалежно від того, взяла вона керівництво на себе чи ні.

Віддання старшою посадовою особою наказу КГП або, мінаючи його, іншим особам, які беруть участь у гасінні пожежі, є моментом прийняття керівництва гасінням пожежі на себе.

Старша посадова особа, яка виконує обов'язки КГП, за необхідності виїзду до місця іншої події, що робить неможливим виконання нею обов'язків КГП, зобов'язана призначити нового КГП.

Інформація про це надається до ПЗЧ (ОДС ОКЦ), де робиться відповідний запис у оперативній документації.

У цьому випадку за наслідки гасіння пожежі відповідає особа, яку призначено КГП.

Залежно від обстановки на пожежі для управління силами і засобами пожежно-рятувальних підрозділів КГП може організовувати штаб на пожежі і оперативні дільниці.

Під час роботи на пожежі трьох і більше відділень на основних пожежно-рятувальних автомобілях призначається начальник тилу з числа начальницького складу або найбільш досвідчений командир відділення пожежно-рятувального підрозділу, в районі виїзду якого виникла пожежа.

У разі раптової зміни обстановки на пожежі та неможливості своєчасного отримання наказів від КГП начальники пожежно-рятувальних підрозділів повинні діяти самостійно, з подальшою доповіддю про свої дії КГП.

Відсутність наказів КГП не може бути виправданням бездіяльності начальників (командирів).

Керівник гасіння пожежі

Керівник гасіння пожежі (КГП) є єдиначальником і йому підпорядковуються всі підрозділи, служби та інші сили, які залучено до гасіння пожежі. Він відповідає за організацію робіт з рятування людей, гасіння пожежі, безпеку особового складу та збереження пожежно-

рятувальної техніки та оснащення. Ніхто, крім уповноважених на те посадових осіб органів управління та пожежно-рятувальних підрозділів ОРС ЦЗ МНС України, не має права втручатися в його дії.

Перелік осіб, які можуть виконувати обов'язки КГП:
начальники ГТУ (ТУ) та їх заступники за напрямом реагування на НС;
начальник та працівники управлінь (відділів) оперативного реагування, оперативних відділів оперативно-координаційних центрів, начальник ОКЦ;
начальники міських (районних) управлінь (відділів), їх заступники за напрямом реагування на НС, начальники секторів організації служби та реагування на НС міських (районних) управлінь (відділів);
начальники державних пожежно-рятувальних загонів, їх заступники за напрямом реагування на НС;
начальники державних пожежно-рятувальних частин і постів та їх заступники;
штатні начальники караулів;
командири відділень (крім підрозділів, що обслуговують об'єкти на підставі договорів).

Весь особовий склад, який може виконувати обов'язки КГП, проходить самостійну підготовку згідно з окремою програмою в системі службової підготовки, пріоритетним напрямом якої є тактика гасіння пожеж та ліквідування НС, технічна та медична підготовка.

Не менше одного разу на рік всі працівники, що зазначені у Переліку, виступають в ролі КГП при проведенні тактико-спеціальних (тактичних) навчань (занять).

В обов'язковому порядку всі працівники, що зазначені у Переліку, повинні бути допущеними до роботи в апаратах захисту органів дихання та щороку отримувати медичний висновок щодо придатності до роботи в апаратах.

Начальницький склад, допущений до самостійного виїзду на пожежі як КГП, повинен не менше одного разу на два роки складати залік комісії територіального органу МНС України щодо знань керівних документів, техніки, оперативно-тактичних особливостей району виїзду (обслуговування), основних вимог організації пожежогасіння, управління силами та засобами, що можуть бути задіяні для гасіння пожежі.

Вимоги до командирів відділень для отримання допуску до виконання обов'язків начальника караулу та КГП:

мати ділові та організаторські здібності, які б відповідали вимогам КГП;
відсутність дисциплінарних стягнень протягом останнього року;
перебувати на посаді командира відділення не менше 2-х років;
пройти курсову підготовку в навчальних закладах МНС України;

один раз на п'ять років підвищувати кваліфікацію на базі навчальних закладів МНС України.

Організація, облік, контроль за підготовкою КГП та видача допуску покладаються на управління (відділи) оперативного реагування територіальних органів МНС України.

Керівник гасіння пожежі зобов'язаний:

провести розвідку та оцінити обстановку на пожежі, передати інформацію на ПЗЧ (ОДС ОКЦ);

визначити вирішальний напрямок та необхідну кількість сил і засобів для проведення оперативних дій на пожежі;

організувати у разі необхідності знеструмлення об'єкта, відключення його від газопостачання;

за необхідності організувати і особисто очолити рятування людей, вжити заходів щодо запобігання паніці, використовуючи для цього сили і засоби, які знаходяться у розпорядженні;

залежно від обстановки організувати штаб на пожежі і визначити місце його розташування;

призначити начальника штабу на пожежі (далі – НШ), начальника тилу (далі – НТ), НОД, про що за допомогою засобів радіозв'язку довести до усіх учасників гасіння;

інформувати штаб про місце свого перебування та повідомляти про рішення, що приймаються;

поставити завдання перед силами, які перебувають у розпорядженні;

при наданні інформації з місця пожежі до ПЗЧ (ОДС ОКЦ) обов'язково вказати точне місце пожежі, що горить (горіло), місце виникнення пожежі, її орієнтовну площу, наявність загрози вибуху, про викид радіоактивних або небезпечних хімічних речовин, необхідність рятування (евакуації) людей чи тварин, скільки їх врятовано (евакуйовано), які сили і засоби введено в дію, чи є небезпека розвитку пожежі, чи потрібні додаткові сили і засоби;

під час гасіння підтримувати постійний зв'язок з ПЗЧ (ОДС ОКЦ), інформувати про прийняті рішення і обстановку на пожежі;

безперервно слідкувати за змінами обстановки на пожежі і приймати відповідні рішення;

у разі необхідності викликати додаткові сили і засоби в потрібній кількості та організувати їх зустріч;

організувати розташування прибуваючих сил і засобів з урахуванням обраного вирішального напрямку, забезпечити безперебійну подачу вогнегасних речовин;

створити резерв сил і засобів для періодичної зміни особового складу з метою забезпечення відпочинку, переодягання в сухий одяг тощо;

у разі прибуття на пожежу значної кількості сил і засобів (при великих обсягах роботи з організації та управління оперативними діями) виділити у

розпорядження НТ помічників, у разі необхідності організувати групи тилу із засобами пересування та зв'язку;

призначити з числа осіб начальницького складу відповідального за дотримання заходів безпеки праці, за необхідності організувати пункт медичної допомоги;

у разі необхідності прийняти рішення щодо створення оперативних дільниць на пожежі, поставити завдання їх керівникам;

у разі необхідності організувати роботу контрольно-пропускного пункту (далі – КПП) для контролю за входом до задимленої (зараженої) зони і за виходом з неї сил і засобів залучених служб;

організувати взаємодію з оперативними службами міста (населеного пункту, об'єкта), які залучаються до гасіння пожежі;

після прибуття на пожежу старшого начальника доповісти про обстановку, прийняті рішення щодо гасіння, які сили і засоби є на місці пожежі та введені в дію, а також викликані додатково;

вживати заходів для встановлення причин пожежі, а також збору відомостей, необхідних для складання первинної інформації про пожежу до прибуття працівників органу державного пожежного нагляду і дослідно-випробувальної лабораторії;

за наявності ознак підпалу або інших причин пожежі необхідно вжити заходів для збереження первинного місця його виникнення від надмірних руйнувань до виявлення і зберігання предметів, що були причиною пожежі;

за можливості організувати евакуацію майна та його охорону до прибуття працівників міліції;

особисто впевнитися в ліквідуванні горіння, визначити необхідність та тривалість догляду за місцем ліквідованої пожежі;

визначити порядок повернення з місця пожежі пожежно-рятувальних підрозділів і служб взаємодії.

При визначенні необхідної кількості додаткових сил і засобів для гасіння пожежі КПП повинен враховувати:

площу, на яку може поширитися вогонь до введення у дію викликаних сил і засобів;

потрібну кількість сил для подачі пожежних водяних і (або) пінних стволів;

обсяг робіт з порятунку людей, розкриття і розбирання конструкцій будівель та евакуації майна;

необхідність залучення спеціальних служб (служб взаємодії);

необхідність підвозу води автоцистернами чи організацію подачі води за допомогою перекачування.

У разі внесення змін у розстановку сил і засобів на пожежі КПП повинен прийняти рішення щодо їх перегрупування та довести його до керівників підрозділів, вказавши кому, куди і як проводити перегрупування.

Накази повинні бути короткими, точними, зрозумілими. Залежно від змісту наказів КГП віддає його виконавцям особисто, через штаб, за допомогою технічних засобів зв'язку або через зв'язкових.

КГП повинен встановити правильність вжитих заходів з гасіння пожежі і визначити, чи достатньо сил і засобів для її ліквідування на кожній ділянці.

Штаб на пожежі. Керівник (начальник) штабу

Для координації взаємодії всіх залучених до гасіння пожежі підрозділів і служб створюється штаб на пожежі.

До складу штабу як правило входять: НШ, НТ та їх помічники, відповідальний за дотримання вимог заходів безпеки праці, представник підрозділу матеріально-технічного забезпечення, а також представники відповідних служб міста (населеного пункту, об'єкта), адміністрації об'єкта та місцевих органів влади. Особи, які входять до складу штабу, забезпечуються відповідними наруканими пов'язками.

Штаб створюється:

- на всіх великих і складних пожежах;
- при створенні трьох і більше ОД, а також у тому випадку, якщо сили і засоби залучені за підвищеним номером виклику;
- при пожежах на об'єктах, коли дії з гасіння пожеж необхідно узгоджувати з черговим інженерно-технічним персоналом і адміністрацією об'єкта;
- за рішенням КГП залежно від обстановки.

Штаб на пожежі розташовується на найбільш зручному для управління силами і засобами місці, визначеному КГП, забезпечується штабним столом, необхідними технічними засобами, обладнанням та документацією.

Місце розташування штабу на пожежі позначається:

- вдень - червоним прапорцем з написом "ШТАБ";
- вночі - світловим покажчиком з написом червоного кольору "ШТАБ".

Штаб на пожежі організовує:

- зустріч, розстановку і розподілення підрозділів по оперативних дільницях;
- розвідку пожежі у процесі її гасіння, збирання відомостей та інформування КГП про зміни обстановки;
- облік сил і засобів на пожежі, ведення документації;
- створення на пожежі резерву сил і засобів;
- зв'язок на пожежі;
- освітлення місця роботи пожежно-рятувальних підрозділів, якщо це необхідно;
- виконання рішень, наказів КГП, контроль за виконанням поставлених завдань;
- взаємодію з іншими службами міста (населеного пункту, об'єкта);
- КПП і пости безпеки (далі - ПБ) ГДЗС;

харчування у разі тривалих пожеж (більше трьох годин), обігрів особового складу за умови низьких температур та захист від теплового випромінювання;

матеріально-технічне забезпечення пожежно-рятувальних підрозділів, що працюють на пожежі.

Начальник штабу (далі – НШ) підпорядковується КГП, є його заступником і забезпечує виконання рішень КГП, а також очолює штаб і відповідає за виконання штабом завдань.

НШ протягом усього періоду гасіння пожежі повинен постійно знаходитись у місці розташування штабу. При гасінні складних пожеж НШ з дозволу КГП може призначити з числа начальницького складу, присутнього на пожежі, своїх заступників, розподіляючи між ними обов'язки виконання завдань штабу та делегуючи їм частину своїх повноважень.

НШ на пожежі зобов'язаний:

вивчати обстановку на пожежі шляхом організації безперервної розвідки і отримання даних від НОД;

доповідати КГП результати розвідки і повідомлення щодо обстановки і ходу гасіння пожежі на дільницях;

викликати за розпорядженням КГП додаткові сили і засоби, передавати накази КГП керівникам підрозділів, НОД, НТ;

самостійно приймати рішення у випадку необхідності вжиття негайних заходів щодо рятування людей та гасіння пожежі і здійснювати їх з наступною доповіддю КГП;

організовувати зв'язок на пожежі;

проводити розстановку сил і засобів згідно з рішенням, що прийняв КГП;

забезпечувати контроль за виконанням наказів КГП і штабу;

створювати резерв з підрозділів, що прибули до місця пожежі;

викликати, за необхідності, спеціальні служби міста (населеного пункту, об'єкта) і організовувати взаємодію з ними;

передавати на ОДС ОКЦ відомості про пожежу;

збирати відомості про оперативні дії підрозділів та інформацію, яка у подальшому може допомогти в установленні причини пожежі;

вести документи штабу, залучаючи до цього начальника тилу і зв'язкових;

організовувати харчування і підміну особового складу під час тривалої (більше 3 годин) роботи на пожежі.

Тил на пожежі. Начальник тилу

Тил на пожежі включає в себе зосереджені на пожежі сили та засоби, що забезпечують оперативні дії з гасіння.

До основних завдань тилу на пожежі належать:

організація розвідки джерел протипожежного водопостачання;

зустріч та розстановка на джерела протипожежного водопостачання пожежно-рятувальних автомобілів;

забезпечення безперервної подачі вогнегасних речовин та роботи пожежно-рятувальної техніки;

охорона магістральних рукавних ліній;

забезпечення підрозділів, що працюють на пожежі, пально-мастильними матеріалами та вогнегасними речовинами, спеціальним пожежно-технічним оснащенням та обладнанням.

За роботу тилу на пожежі відповідає начальник тилу (далі – НТ), який призначається з числа начальницького складу і підпорядковується КГП, НШ.

НТ зобов'язаний:

провести розвідку джерел водопостачання та організувати взаємодію зі службами водопостачання населеного пункту (об'єкта);

організувати зустріч і розстановку на джерела водопостачання пожежно-рятувальних автомобілів, що прибули на місце пожежі та забезпечують подачу води й інших вогнегасних речовин;

доповісти НШ (КГП) про кількість пожежно-рятувальних автомобілів, що необхідні для подачі води перекачуванням чи підвозом;

забезпечувати найбільш ефективне використання техніки і безперебійну подачу води (вогнегасних речовин) до місця пожежі;

організувати своєчасне забезпечення пожежно-рятувальних автомобілів пально-мастильними матеріалами, а також, за необхідності, доставку до місця пожежі спеціальних вогнегасних речовин і матеріалів, спеціального пожежно-технічного обладнання, оснащення, у тому числі для безперебійної роботи ланок ГДЗС (ізолюючих протигазів, апаратів, компресорних установок, балонів, регенеративних патронів тощо), проведення технічного обслуговування пожежно-рятувальних автомобілів на місці пожежі;

забезпечити охорону рукавних ліній;

вести облік роботи пожежно-рятувальних автомобілів та інших технічних засобів, призначених для забору та подавання вогнегасних речовин, витрат вогнегасних речовин і ПММ, складати схеми розташування пожежно-рятувальної техніки та прокладених магістральних рукавних ліній, користуючись умовними графічними позначеннями, знаками та скороченнями.

У розпорядження НТ, крім основних пожежно-рятувальних автомобілів, може додатково надаватися техніка для підвозу води, пожежних рукавів, а також легкові і вантажні автомобілі, паливозаправники, авторемонтні майстерні, автобуси тощо.

Для керівництва роботою тилу, у разі необхідності, можуть призначатися помічники НТ.

Безпека праці. Відповідальний за дотримання вимог заходів

безпеки праці

Діяльність відповідального за дотримання вимог безпеки праці (далі - БП) здійснюється у взаємодії з відповідною службою об'єкта, де виникла пожежа, і направлена на забезпечення безпечного проведення робіт особовим складом.

Відповідальний за БП здійснює заходи за такими напрямками:

безпека проведення розвідки пожежі;

безпека проведення оперативного розгортання;

безпека проведення оперативних дій з ліквідування пожежі.

Безпека проведення розвідки пожежі включає в себе:

проведення інструктажів з особовим складом, який буде здійснювати розвідку пожежі, особливо при використанні індивідуальних засобів захисту;

перевірку екіпірування розвідувальних груп (засоби освітлення та зв'язку, засоби рятування та саморятування, шанцевий інструмент, засоби гасіння тощо);

організацію спостереження та контроль за поведінкою будівельних конструкцій за зовнішніми ознаками в місцях проведення розвідки пожежі;

з'ясування за допомогою служб об'єкта місць розташування установок, що знаходяться під високою напругою та тиском, зберігання вибухових та небезпечних хімічних речовини на маршрутах проведення розвідки.

Безпека проведення оперативного розгортання включає:

призупинення руху на інтенсивних транспортних магістралях і виставлення постів, залучивши до цього особовий склад, підготовлених фахівців об'єкта;

визначення спільно з НТ безпечних шляхів прокладання магістральних рукавних ліній;

перевірку правильності встановлення пожежно-рятувальних автомобілів на джерела водопостачання та майданчики резерву (наявність освітлення, ухил тощо);

виставлення постів у місцях оперативного розгортання та під час розбирання конструкцій, де можливе обвалення (руйнування) конструкцій.

Безпека проведення оперативних дій з ліквідування пожежі передбачає:

з'ясування через фахівців об'єкта наявності приміщень або обладнання, в яких зберігаються (використовуються) шкідливі пари і газу, електрообладнання під високою напругою, радіоактивні, вибухові та небезпечні хімічні речовини;

проведення інструктажів з особовим складом, який безпосередньо працює у зоні пожежі на позиціях стільників, з таких питань: порядок спостереження за зміною обстановки; встановлення сигналу у разі небезпеки та порядок його подавання; порядок пересування та маневрування; порядок

розбирання конструкцій; шляхи та способи надання допомоги сусіднім оперативним позиціям;

виставлення постів спостереження поблизу місць: будівельних конструкцій, які знаходяться в зоні інтенсивного теплового впливу; вибухонебезпечного обладнання; обмеженого допуску людей та особового складу в небезпечні зони оперативної роботи;

визначення спільно зі службами контролю часу можливого перебування особового складу в небезпечній зоні та своєчасне здійснення їх підміни;

при тривалих пожежах спільно з НОД регулярну підміну особового складу, їх відпочинок у теплих приміщеннях тощо;

постійне отримування даних лабораторного та дозиметричного контролю від служб об'єкта для вирішення питання про виведення з небезпечної зони особового складу, який отримав відповідну дозу опромінення;

забезпечення, в разі необхідності, медичного обслуговування особового складу.

Матеріально-технічне забезпечення. Представник підрозділу матеріально-технічного забезпечення

Представник від підрозділу матеріально-технічного забезпечення взаємодіє з НТ і вирішує такі питання:

організація забезпечення пожежно-рятувальної техніки та інших транспортних засобів, які залучено до гасіння пожежі, ПММ;

забезпечення в установленому порядку харчування особового складу ОРС ЦЗ, який залучено до гасіння пожежі;

забезпечення резерву необхідної кількості пожежно-рятувальної техніки, пожежно-технічного обладнання та спеціальних вогнегасних речовин (піноутворювачів, порошків тощо).

Для забезпечення пожежно-рятувальної техніки та інших транспортних засобів, яких залучено до гасіння пожежі, ПММ необхідно:

з'ясувати у штабі кількість працюючих транспортних засобів, їх розташування та вид пального;

визначити засіб заправки (підвезення пального або самостійне заправлення на об'єктових АЗС);

здійснити розрахунки потреби у пальному та визначити строки дозаправлення.

Для забезпечення харчуванням особового складу ОРС ЦЗ, який залучено до гасіння пожежі, необхідно:

з'ясувати у штабі кількість особового складу, який залучено до гасіння пожежі;

узгодити з НШ порядок організації харчування з врахуванням підміни особового складу на оперативних дільницях;

забезпечити доставку питної води для особового складу та працівників, залучених до гасіння пожежі.

Оперативні дільниці на пожежі. Начальник оперативної дільниці на пожежі

Оперативна дільниця (далі-ОД) на пожежі – частина території або будівлі на місці пожежі, на якій зосереджено сили і засоби, об'єднані конкретним оперативним завданням та єдиним керівництвом.

ОД створюються за рішенням КГП за місцем ведення (периметр пожежі, поверхи, сходові клітки, протипожежні перешкоди тощо) або за видами (рятування людей, ліквідування горіння, захист майна, боротьба з димом тощо) оперативних дій на пожежі.

Оперативні дії на ОД очолює його начальник. Начальники ОД призначаються КГП.

Начальник ОД безпосередньо підпорядковується КГП, НШ, забезпечує виконання поставлених завдань на відповідній ОД, відповідає за безпеку особового складу, підпорядкованого йому на пожежі, та збереженість пожежної техніки, повинен постійно перебувати на її території.

Начальник ОД зобов'язаний:

вести безперервну розвідку і доповідати КГП чи НШ про обстановку на дільниці;

керувати діями підпорядкованих йому підрозділів;

забезпечувати взаємодію підрозділів, що працюють на його дільниці, з підрозділами сусідніх дільниць;

проводити розстановку сил і засобів на ОД;

робити запит, у разі необхідності, про надання додаткових сил і засобів для вирішення поставлених завдань;

забезпечувати маневрування та швидке перегрупування сил і засобів під час змін обстановки на дільниці;

приймати самостійне рішення щодо перестановки сил і засобів, що забезпечить найшвидше ліквідування пожежі на дільниці, доповідати КГП або НШ про прийняті рішення;

організувати зв'язок на ОД;

вимагати від підпорядкованого особового складу виконання правил безпеки праці, інформувати учасників гасіння пожежі про виникнення загрози їх життю або здоров'ю;

повідати КГП чи НШ про виконання поставлених завдань і про роботу підрозділів на дільниці.

Організація зв'язку на пожежі

Організація зв'язку на пожежі здійснюється для забезпечення управління силами і засобами, їх взаємодії та передачі інформації.

Для управління силами і засобами на пожежі встановлюється зв'язок між КГП і штабом, НТ, начальником ОД, а за необхідності - з пожежно-

рятувальними автомобілями. Для забезпечення управління використовуються радіостанції та гучномовні установки автомобілів зв'язку і освітлення, а також переносні радіостанції, польові телефонні апарати, переговорні пристрої, електромегафони. В окремих випадках, за неможливості використання перерахованих пристроїв, для передачі команди (інформації) можуть використовуватися відповідні сигнали управління, а також мобільні телефони.

Для взаємодії між ОД, підрозділами, які працюють на пожежі, встановлюється зв'язок між начальниками ОД (підрозділів). При цьому використовуються переносні радіостанції, польові телефонні апарати, гучномовні пристрої та зв'язківці.

Для забезпечення передачі інформації встановлюється зв'язок між КГП, штабом і ПЗЧ (ОДС ОКЦ) за допомогою радіостанцій. При цьому забезпечується обмін інформацією між ПЗЧ (ОДС ОКЦ) і підрозділами, які знаходяться на пожежі і на шляху слідування, передача повідомлень про обстановку і хід гасіння пожежі, виклик додаткових сил і засобів, передача вимог КГП до служб взаємодії.

Міську телефонну мережу та мобільний зв'язок для передавання інформації на ПЗЧ (ОДС ОКЦ) можна використовувати лише за умови наявності на ПЗЧ (ОДС ОКЦ) відповідних пристроїв фіксації телефонних розмов.

У разі використання засобів радіозв'язку на пожежі КГП має забезпечити дотримання всіма абонентами правил радіообміну та здійснити організацію зв'язку залежно від рангу пожежі.

За організацію зв'язку на пожежі відповідає КГП.

При використанні номера абонента телефонної мережі для роботи в штабі за вказівкою НШ через АТС міста (населеного пункту, об'єкта) необхідно відключити телефонний апарат абонента на час гасіння пожежі.

Обов'язки особового складу пожежно-рятувальних підрозділів при гасінні пожежі, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій визначаються керівником підрозділу з урахуванням тактичних можливостей техніки, яка знаходиться на оснащенні підрозділу, та ступеня підготовленості особового складу до виконання того чи іншого виду робіт.

Обов'язки особового складу пожежно-рятувальних підрозділів під час гасіння пожеж

Обов'язки пожежного (старшого пожежного)

Під час гасіння пожежі пожежний (старший пожежний) зобов'язаний:

знати своє оперативне завдання, а також завдання відділення;

виконувати команди і накази командирів і начальників беззаперечно, точно та у зазначений строк;

не залишати своєї позиції без дозволу командира (начальника), крім випадків явної загрози життю або травмування;

підтримувати зв'язок з командиром (начальником) і пожежними свого відділення;

проявляти ініціативу і винахідливість під час виконання завдання;

попереджати людей і вживати заходів для рятування у разі виявлення небезпеки їх життю, про що доповідати командирі відділення;

надавати першу невідкладну медичну допомогу постраждалим;

слідкувати за справністю пожежно-технічного обладнання і спорядження та дбайливо поводитися з ним;

вміти працювати з пожежно-технічним обладнанням, оснащенням, спорядженням та радіостанціями, знати та дотримуватися правил радіообміну;

дотримуватися правил безпеки праці;

перевіряти наявність закріпленого пожежно-технічного обладнання після закінчення робіт, про результати доповідати командирі відділення.

Пожежний (старший пожежний), який входить до складу розвідки, зобов'язаний:

мати при собі необхідне пожежно-технічне оснащення та спорядження;

невідлучно прямувати за особою, яка очолює розвідку;

уважно слідкувати за навколишньою обстановкою;

у разі виявлення людей, які знаходяться у небезпеці, виявлення вогню чи диму у приміщеннях та у пустотах конструкцій будівель, змін у поведінці несучих конструкцій негайно доповідати особі, яка очолює розвідку.

Під час рятування людей пожежний (старший пожежний) зобов'язаний:

мати при собі пожежно-технічне оснащення та спорядження, яке необхідне для вказаного командиром (начальником) способу рятування;

сповістити при вході до приміщення людей, які рятуються, про надання їм допомоги (вживати заходів для недопущення паніки);

обрати найкоротший шлях і найбільш безпечний спосіб рятування, якщо вони не вказані командиром (начальником);

проходити з людиною, яку рятує, через зону підвищених температур і сильного задимлення тільки у винятковому випадку, при цьому вжити заходів для захисту її від дії небезпечних факторів пожежі.

Під час прокладання рукавної лінії пожежний (старший пожежний) зобов'язаний:

обирати найбільш безпечні, зручні і найкоротші шляхи до позицій ствольників;

уникати прокладання рукавів по гострих предметах або предметах, що горять, а також у місцях, де пролито їдкі речовини; якщо інших шляхів немає, для прокладання рукавів використовувати настил з підручних матеріалів та інші засоби для їх захисту від ушкоджень;

не завалювати рукавними лініями проходи і сходи будівлі, шляхи евакуації (рятування), прокласти рукавні лінії у сходових клітках, переважно між маршами;

прокласти рукавні лінії по сторонах вулиці, дороги, двору, по можливості, за межами проїжджих частин, а через залізничне (трамвайне) полотно - під коліями (між шпалами);

захищати рукава, що прокладені на проїжджій частині дороги (вулиці), рукавними містками;

не допускати розміщення розгалуження на проїжджій частині дороги, перекручувань і заломів рукавів, ударів з'єднувальними головками по твердому покриттю дороги, а також різких згинань рукавів під час прокладання їх через перепони;

закріплювати рукавні лінії, які прокладаються на висоті, рукавними затримками;

створювати поблизу розгалуження необхідний для гасіння пожежі резерв пожежних рукавів для просування ствольників і для забезпечення маневрування стволом; у разі роботи пожежно-рятувальних підрозділів в умовах низьких температур прокласти резервну (другу) магістральну лінію;

нарощувати за необхідності рукавні лінії у ствола;

застосовувати всередині приміщень, як правило, прогумовані рукава;

розміщувати рукавну лінію на пожежній автодрабині посередині сходів, закріплюючи її рукавними затримками;

слідкувати за станом рукавних ліній, встановлювати затискачі рукавні на пошкоджені рукава або замінити їх на інші.

Під час евакуації майна пожежний (старший пожежний) зобов'язаний:

дотримуватися вказаної командиром (начальником) послідовності евакуації;

обережно ставитися до майна, що евакуюється, і вживати заходів для його збереження;

не захарашувати шляхи евакуації.

Під час роботи зі стволом пожежний (старший пожежний) зобов'язаний:

підійти якомога ближче до місця горіння, створивши при цьому необхідний запас рукавної лінії;

просуватися уперед зі стволом, направляючи струмінь води до місць найбільш інтенсивного горіння на конструкції та предмети, що горять;

направляти струмінь води назустріч вогню, що поширюється, у першу чергу на ті частини конструкцій, згорання чи зміни міцності яких у разі нагрівання можуть призвести до обвалення всієї конструкції чи частини споруди;

направляти струмінь води зверху донизу у разі гасіння вертикальних поверхонь;

перекрити чи вивести ствол назовні після того, як горіння ліквідовано;
у разі зміни позиції тимчасово припинити подачу води чи перевести ствол, опущеним униз;

не торкатись і не направляти струмінь води на електропроводи, що знаходяться під напругою, якщо не виконані всі вимоги безпеки праці;

ліквідувати горіння за наявності крихкої чи скляної тари за допомогою подачі розпиленої води чи піни;

захищати резервуари із займистими і горючими рідинами, балони зі стисненими газами, установки і апарати, які знаходяться під тиском, шляхом охолодження їх поверхонь;

захищати від теплової дії будівлі чи окремі частини будівель, направляючи струмінь води на конструкції, яким загрожує вогонь;

не направляти струмінь води в місця подачі піни або порошку;

не допускати надмірного проливання води;

при небезпеці вибуху, викиді полум'я позицію для роботи зі стволом вибирати на безпечній відстані з-за укриття, уникаючи незахищеного простору, особливо навпроти відкритих прорізів, працювати в положенні "лежачи" або "з коліна";

при роботі зі стволом на висотах застосовувати страхувальні пристрої, працювати на драбинах зі стволом тільки після закріплення карабіном та не залишати ствол без нагляду навіть після припинення подачі вогнегасних речовин.

Під час роботи з розкривання і розбирання конструкцій будівель пожежний (старший пожежний) зобов'язаний:

проводити роботу у межах, вказаних командиром (начальником);

застосовувати пожежний (рятувальний) механізований та немеханізований інструмент;

виконувати роботи з розкриття і розбирання конструкцій з найменшою шкодою для будівлі, обладнання і майна;

не допускати пошкоджень трубопроводів і арматури на них, а також ліній зв'язку й електромереж;

завалювати димові труби, опори чи частини будівель під безпосереднім керівництвом КГП (чи особи за його дорученням) після віддалення з небезпечної зони людей і техніки;

розкривати вікна і двері, за можливості, без пошкоджень.

При встановленні пожежно-рятувального автомобіля на джерело водопостачання та прокладанні рукавних ліній пожежний (старший пожежний) зобов'язаний:

знати розташування джерел протипожежного водопостачання в районі виїзду підрозділу (на об'єкті) та вміти їх відшукати;

не допускати переїзду автотранспорту через рукава, що не захищені рукавними містками або іншими пристроями;

слідкувати за станом магістральних рукавних ліній; встановлювати рукавні затискачі на пошкоджені рукава, відмічаючи місця пошкоджень або замінювати пошкоджені рукава;

регулювати подачу води до робочих рукавних ліній за допомогою розгалуження;

підтримувати зв'язок з водієм та ствольниками.

Пожежний – зв'язківець зобов'язаний:

отримавши та з'ясувавши накази начальника (КГП), своєчасно передавати їх за належністю без змін;

швидко, правильно та за належністю передавати усні накази, після чого негайно повернутися до керівника і доповісти йому про передачу наказу;

встановити і підтримувати постійний зв'язок зі штабом на пожежі, ОДС ОКЦ, ПЗЧ за допомогою радіозв'язку, телефоном тощо;

мати при собі переносну радіостанцію, довідник телефонів, перелік позивних, блокнот, олівці та електричний ліхтар.

Пожежний (дозорний) на місці ліквідованої пожежі зобов'язаний:

спостерігати за територією, де ліквідовано пожежу, у разі виявлення осередків пожежі повідомити про них пожежно-рятувальний підрозділ і розпочати гасіння наявними засобами;

підтримувати періодичний зв'язок з начальником чергового караулу, доповісти йому про обстановку на дільниці, що охороняється;

не залишати об'єкт, що охороняється, без наказу посадової особи, за розпорядженням якої виставлено дозор;

після отримання дозволу на повернення до підрозділу повідомити про це адміністрацію об'єкта.

Обов'язки водія пожежно-рятувального автомобіля

Водій пожежно-рятувального автомобіля зобов'язаний:

знати район виїзду пожежно-рятувального підрозділу, матеріальну частину, технічні можливості пожежно-рятувального автомобіля, вміти працювати зі спеціальними агрегатами і обладнанням;

знати, яке пожежно-технічне обладнання та оснащення вивозиться пожежно-рятувальним автомобілем, його призначення та порядок використання;

зберігати пожежно-технічне обладнання, що знаходиться на автомобілі;

утримувати автомобіль справним і у постійній готовності;

вміти впевнено керувати автомобілем за різних умов на дорогах і за будь-якої погоди, дотримуючись ПДР та інструкції з експлуатації пожежно-рятувального автомобіля;

знати і дотримуватися встановлених у підрозділі правил посадки особового складу в автомобіль, розміщення пожежно-технічного обладнання та оснащення;

встановлювати на місці виклику автомобіль таким чином, щоб не заважати проїзду прибуваючої техніки, а також, щоб у разі раптового розвитку пожежі в його напрямку автомобіль можна було передислокувати на безпечну відстань;

постійно знаходитися поблизу автомобіля, забезпечуючи безперервну роботу його систем, механізмів і агрегатів, постійно слідкувати за командами і сигналами командира відділення і швидко їх виконувати;

вміти працювати з радіостанцією, знати і дотримуватися правил радіообміну;

забезпечити безперервну подачу вогнегасних речовин;

подавати вогнегасні речовини до рукавної лінії та припиняти її подачу тільки за командою КГП, начальника ОД, ствольника (або осіб за їх дорученням);

при подачі вогнегасних речовин до рукавної лінії підвищення тиску здійснювати поступово і підтримувати його відповідно до наказу начальника (ствольника);

за низької температури повітря не зупиняти роботу пожежного насоса;

слідкувати за витратами ПММ та вогнегасних речовин і своєчасно доповідати про необхідність їх поповнення;

якщо є порушення нормальної роботи механізмів автомобіля, несправності джерел протипожежного водопостачання, інші обставини, що унеможливають або значно перешкоджають виконанню оперативного завдання, негайно доповісти КГП, НОД, НШ або НТ, одночасно вжити заходів щодо виявлення несправностей та їх ліквідації;

виконувати роботи з технічного обслуговування автомобіля на пожежі;

надавати першу невідкладну медичну допомогу постраждалим;

знати і при необхідності, за рішенням КГП, виконувати обов'язки постового на посту безпеки (у малочисельних підрозділах).

Обов'язки командира відділення

Командир відділення є безпосереднім начальником особового складу відділення і відповідає за його дії та виконання ним правил безпеки праці. Він керує оперативною роботою відділення.

Командир відділення зобов'язаний:

керувати діями підпорядкованого особового складу на місці пожежі, ліквідації надзвичайної ситуації;

після прибуття на місце пожежі керувати гасінням пожежі до прибуття старшого начальника, надалі виконувати його накази;

знати оперативне завдання свого відділення і караулу, довести його до кожного підлеглого;

забезпечити взаємодію оперативного розрахунку;

при оперативному розгортанні відділення з подачею лафетного ствола особисто керувати його роботою;

забезпечити правильне і точне виконання пожежними наказів, команд, розпоряджень та сигналів;

контролювати дотримання особовим складом відділення правил безпеки праці;

підтримувати зв'язок з начальником, якому він підпорядкований, своєчасно доповідати йому про зміни обстановки на ділянці роботи;

забезпечити ефективну роботу техніки, яка використовується відділенням;

повідісти начальнику (командиру), якому він підпорядкований, про необхідність заправлення пожежно-рятувального автомобіля вогнегасними речовинами та ПММ;

уміти працювати з радіостанцією, знати правила радіообміну і дотримуватись їх;

надавати першу невідкладну медичну допомогу постраждалим.

Під час оперативного розгортання командир відділення зобов'язаний:

забезпечити оперативне розгортання у мінімально короткий строк;

вказати особовому складу відділення місцезнаходження джерел протипожежного водопостачання, напрямок і способи прокладання рукавних ліній, місце встановлення розгалуження з урахуванням використання мінімальної кількості рукавів у лініях, кількість і види стволів, позиції стволиків, місця установки ручних пожежних драбин;

слідкувати за правильністю установки ручних пожежних драбин;

повідісти начальнику, якому він підпорядкований, про виконання оперативного розгортання.

Під час виконання робіт з розкриття і розбирання конструкцій командир відділення зобов'язаний:

призначити для цієї роботи необхідну кількість пожежних, забезпечити їх відповідним інструментом та обладнанням, вказати мету, місця та обсяги робіт, які мають бути виконані під час розкриття і розбирання конструкцій;

вказати пожежним місце для розміщення розібраних конструкцій і матеріалів, а поблизу місця скидання виставити постового;

забезпечити бережливе ставлення до обладнання і матеріалів;

забезпечити безпечне проведення робіт, вживаючи заходів щодо знеструмлення електромережі й електроустаткування, відключення газопроводів поблизу місця роботи, а також проти завалювання конструкцій;

слідкувати за поведінкою несучих конструкцій і не допускати їх пошкоджень.

Під час виконання завдань з евакуації майна командир відділення зобов'язаний:

вказати пожежним послідовність евакуації, шляхи і місце розміщення майна;

слідкувати за обережним ставленням до евакуйованого майна і його збереженням.

Командир відділення може залучатися КГП, НТ для виконання обов'язків помічника НТ та виконувати його обов'язки.

За командою чи сигналом "Відбій" командир відділення зобов'язаний:
перевірити наявність особового складу відділення;

перевірити наявність пожежно-технічного обладнання, оснащення та спорядження, забезпечити дозাপравлення пожежно-рятувального автомобіля водою (піноутворювачем, іншими вогнегасними речовинами);

доповісти начальнику, якому командир відділення підпорядкований на пожежі, про готовність відділення до від'їзду до місця постійної дислокації.

Під час несення служби відділенням на місці ліквідованої пожежі командир відділення зобов'язаний:

організувати безперервне спостереження за місцем пожежі;

тримати у постійній готовності засоби гасіння;

у разі виявлення осередків горіння повідомити про це ПЗЧ (ОДС ОКЦ) та вжити заходів для їх ліквідування;

повернутися до місця постійної дислокації за наказом тієї посадової особи, за розпорядженням якої здійснювалося чергування на місці пожежі;

про від'їзд відділення повідомити адміністрацію об'єкта.

Після повернення відділення до місця постійної дислокації командир відділення зобов'язаний:

забезпечити швидке приведення пожежно-рятувального автомобіля, пожежно-технічного оснащення та обладнання у готовність, доповісти про це начальнику караулу;

вжити заходів для просушування чи заміни спеціального одягу особового складу відділення, пожежних рукавів тощо.

Обов'язки начальника караулу

Начальник караулу керує оперативною роботою, особовим складом караулу, відповідає за його безпеку, виконання оперативного завдання, поставленого перед караулом, збереження пожежної техніки, пожежно-технічного оснащення, обладнання і спорядження.

Начальник караулу, який прибув на чолі караулу до місця пожежі першим, як КГП, керується підпунктами 2.2.1-2.2.6 пункту 2.2 глави 2 цього розділу, а у випадку, коли на місці виклику вже працюють підрозділи, зобов'язаний доповісти КГП (до штабу) про прибуття, отримати завдання і забезпечити його виконання.

Під час прямування до місця пожежі начальник караулу зобов'язаний:

визначити найкоротший (оптимальний) маршрут руху і контролювати виконання водіями пожежно-рятувальних автомобілів вимог ПДР;

ознайомитися з оперативною документацією пожежогасіння (оперативною частиною ПЛАС);

постійно прослуховувати за допомогою радіостанції інформацію з місця пожежі, від ОДС ОКЦ і ПЗЧ;

у разі вимушеної зупинки на шляху прямування керуватись підпунктом 1.2.6 пункту 1.2 глави 1 цього розділу.

Під час проведення рятувальних робіт начальник караулу зобов'язаний:
вказати командирам відділень шляхи і способи рятування людей;

одночасно з рятуванням людей організувати роботу з гасіння пожежі, виділивши для цього особовий склад, який не залучено до рятувальних робіт.

Під час оперативного розгортання начальник караулу зобов'язаний визначити завдання кожному відділенню з урахуванням своєчасного введення у дію необхідних сил і засобів.

Під час подавання стволів начальник караулу зобов'язаний:

призначити командира відділення для керівництва роботою лафетного ствола;

організувати зв'язок між водіями при подачі води до лафетного ствола від двох автомобілів;

у разі подання пінного чи порошкового стволів визначити спосіб подачі піни чи порошку до осередку пожежі, для керівництва роботою стволів призначити відповідальних;

підготувати водяні стволи для ліквідування можливих залишків осередків гасіння (для охолодження конструкцій) після подачі піни чи порошку;

одночасно з гасінням організувати подачу стволів на захист сусідніх будівель, споруд, приміщень та несучих конструкцій.

Під час організації робіт з розкриття і розбирання конструкцій начальник караулу зобов'язаний:

розподілити ділянки робіт між відділеннями, забезпечити їх засобами гасіння, діелектричними засобами, індикаторами тощо;

віддавати накази командирам відділень на проведення робіт;

вказати мету, обсяги і межі розкриття та розбирання, а також місця для розміщення матеріалів.

Під час організації евакуації майна начальник караулу зобов'язаний:

проводити евакуацію одночасно з гасінням пожежі;

призначити командира відділення для керівництва евакуацією, вказати його послідовність, шляхи, а також місце для розміщення евакуйованого майна, забезпечити його зберігання до прибуття органів внутрішніх справ.

Під час евакуації тварин начальник караулу зобов'язаний:

встановити характер загрози тваринам, їх вид, кількість, спосіб утримання, стан шляхів евакуації;

вжити заходів щодо видалення диму;

залучати до евакуації обслуговуючий персонал і членів добровільних формувань;

використовувати всі виходи для безпечної евакуації тварин з одночасною подачею стволів для ліквідування пожежі.

Після повернення до місця постійної дислокації начальник караулу зобов'язаний забезпечити негайне приведення до готовності пожежної техніки, ПТО, після чого повідомити ПЗЧ (ОДС ОКЦ) про готовність караулу до виїзду, скласти (заповнити) необхідні документи про ліквідовану пожежу.

Нормативи із відпрацювання спеціальних вправ наведені у Додатку

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

Що таке гасіння пожежі?

Які умови ускладнюють дії особового складу під час пожежі?

Хто організовує і здійснює пожежну розвідку?

Що таке оперативне розгортання?

Що таке вирішальний напрямок під час пожежі?

Які принципи визначення вирішального напрямку оперативних дій на пожежі?

Перерахувати завдання пожежної розвідки.

Назвати заходи безпеки під час ведення пожежної розвідки?

З якою метою проводиться розбирання конструкцій будівлі?

Назвіть способи рятування людей на пожежах.

Перерахувати обов'язки керівника гасіння пожежі.

Що служить основою для вибору способів гасіння пожежі?

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс Цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2015р. № 469 «Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту».
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014р. № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту».
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2013р. № 787 «Про затвердження Порядку утворення, завдання та функції формувань цивільного захисту».
5. Наказ МВС України від 31.01.2015р. № 113 «Про затвердження Примірного положення про формування цивільного захисту».
6. Наказ МНС України від 13.03.2012 р. № 575 «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 25.05.2012 за № 835/21147.
7. Наказ МНС України від 18.05.2009р. № 338 «Правила улаштування та експлуатації систем оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей в будинках та спорудах». Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11.06.2009 р. за № 505/16521.
8. Наказ МНС України від 15.08.2007р. № 557 «Правила техногенної безпеки у сфері цивільного захисту на підприємствах, в організаціях, установах та на небезпечних територіях».
9. Наказ МВС України від 30.12.2014 № 1417 «Про затвердження правил пожежної безпеки в Україні», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05 березня 2015 р. за № 252/26697.
10. Р.С. Потребко, Р.З. Борисюк, Б.В. Костишин, А.Й.Павелко. Пожежна тактика і тактика дій підрозділів при ліквідації надзвичайних ситуацій: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Івано-Франківської області, 2014. – 89 с.
11. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2007. – 487 с.
12. Иванников В.П., Ключ П.П., Мазур Л.К. Справочник по тушению пожаров. Изд 3-е, доп. и прераб. К.: РИО МВД УССР, 1983. 284 с., с ил.
13. Повзик Я.С., Ключ П.П., Матвейкин А.М. Пожарная тактика: Учеб. для пожарно-техн. училищ. М.: Стройиздат, 1990. – 335 с.: ил.
14. Тарасов М.А., Тараканов Н.Д., Чулкин А.Н., Акимов С.С., Бушуй М.И., Федоров М.П. Противопожарная подготовка подразделений пожаротушения гражданской обороны. Учебное пособие. М., Воениздат, 1976. 135 с.

Табель оперативного розрахунку особового складу відділення на автоцистерні у складі 6 осіб

Склад оперативного розрахунку	Пожежно-технічне оснащення, що приймається при заступанні на чергування	Перші дії за сигналом "ТРИВОГА"	Основні обов'язки оперативного розрахунку під час роботи
1	2	3	4
Командир відділення	Автомобіль з пожежно-технічним оснащенням, ЗІЗОД, довідники джерел протипожежного водопостачання та вулиць, резервний ЗІЗОД	Одягає спеціальний одяг і спорядження, отримує дорожній лист, слідкує за посадкою особового складу, доповідає черговому начальнику караулу про готовність до виїзду, сідає у кабінку поряд з водієм, оголошує адресу та подає команду на виїзд, за довідником уточнює розташування найближчих джерел протипожежного водопостачання	Віддає команду чи розпорядження відділенню, на чолі ланки ГДЗС іде у розвідку, керує роботою відділення щодо рятування (евакуації) людей, гасіння пожежі і евакуації майна
Пожежний № 1, старший пожежний	Приймає всі стволи і рукава д-51 мм, ГПС-600, СПП, СППЄ, насадки НРТ, рукавні затримки, рятувальні мотузки, групові електроліхтарі, путівний трос та ЗІЗОД	Одягає спеціальний одяг і спорядження, відкриває ворота гаража, сідає в автомобіль з правого боку	Прокладає робочу лінію, працює зі стволом, у складі ланки ГДЗС іде у розвідку, виконує роботи з рятування людей чи розкривання та розбирання конструкцій
Пожежний № 2	Приймає всі стволи і рукава д-66(77) мм, комплект електрозахисних засобів (чоботи гумові, рукавиці, килимок, ножиці), електричний ліхтар, резервне обладнання для ЗІЗОД та ЗІЗОД	Одягає спеціальний одяг і спорядження, відкриває ворота гаража, сідає в автомобіль з лівого боку	З пожежним № 3 переносить і встановлює висувну драбину, прокладає рукава д-66 (77) мм, у складі ланки ГДЗС іде у розвідку, працює зі стволом чи підствольником у пожежного № 1, працює з електрозахисними засобами, виконує роботи з рятування людей, розкривання та

			розбирання конструкцій
Пожежний № 3	Приймає драбини, ломи, багри, сокири, пили, лопати, відра, розгалуження, вогнегасник, гідроелеватор, пінозмішувач із шлангом та ЗІЗОД	Одягає спеціальний одяг і спорядження, сідає в автомобіль другим зліва	З пожежним № 2 переносить і встановлює висувну драбину, допомагає прокласти магістральну лінію, встановлює розгалуження, працює на посту безпеки, працює шанцевим інструментом, евакуує людей, розбирає конструкції, підносить електроліхтар та освітлює місце роботи, прокладає робочу лінію і працює зі стволом чи підствольником у пожежних № 1 або № 2, встановлює гідроелеватор
Пожежний № 4	Приймає переносні радіостанції, довідник телефонів, всмоктувальні рукава, забірну сітку, перехідні головки, колонку, гак для відкривання кришки гідранта, затискачі рукавні, містки та ЗІЗОД	Одягає спеціальний одяг та спорядження, сідає в автомобіль другим справа	Разом з водієм встановлює автомобіль на вододжерело, прокладає магістральну лінію, працює на розгалуженні, виконує роботи з рятування людей, розкривання і розбирання конструкцій, встановлює рукавні містки і зв'язок з ПЗЧ (ОДС ОКЦ) по радіостанції чи телефону
Водій	Приймає автомобіль (двигун, насос, ходову частину, кузов, ключі для з'єднання рукавів, інструмент водія, автомобільний вогнегасник, переносну низьковольтну електролампу, аптечку, автомобільну радіостанцію, пальне), перевіряє наявність води та піноутворювача	Сідає у кабіну автомобіля, заводить двигун, виїжджає за вказівкою командира відділення	З пожежним № 4 встановлює автомобіль на вододжерело, переключає роботу двигуна на насос, працює на насосі, забезпечує подачу води (піни)

Додаток

Нормативи виконання спеціальних вправ.

Умови виконання нормативів	Оцінка			Помилки, які знижують оцінку на 1 бал	Помилки, за які виставляється оцінка «незадовільно»
	Відмінно	Добре	Задовільно		
Норматив № 74. В'язання петлі рятувальної мотузки та надягання на потерпілого					
Працівник знаходиться на віддалі 1 метра від умовно потерпілого. Рятувальна мотузка, яка змотана у клубок, знаходиться у чохлі з лямкою одягненою через плече. За командою «Одиарну (подвійну) рятувальну петлю - зв'язати!» працівник в'яже петлю та надягає на потерпілого. Короткий кінець мотузки працівник обв'язує навколо талії потерпілого і закріплює на вузлі рятувальної петлі, довгий кінець петлі намотує на карабін.					Короткий кінець мотузки не закріплений на вузлі рятувальної петлі.
одинарною петлею:	18 с	22 с	25 с		
подвійною петлею:	21 с	25 с	30 с		
Норматив № 75. Закріплення рятувальної мотузки за конструкцію					
Працівник знаходиться із знаряддям на віддалі 1 метра від конструкції. Рятувальна мотузка, яка змотана у клубок, знаходиться у чохлі з лямкою одягненою через плече. За командою «Мотузку закріпити за конструкцію!» працівник закріплює мотузку за конструкцію. Вузол надійно зав'язаний.	6 с	8 с	10 с		Вузли зав'язані не правильно.
Норматив № 77. Одягання бойового одягу і спорядження					
Бойовий одяг і спорядження складено на лавках чи спеціальних полицях. Пояс із сокирою лежить під одягом. Працівники знаходяться на відстані 1 м від бойового одягу і				1. Не застібнуті два чи більше гудзиків /гачків/.	Не одягнутий чи не застібнутий пояс

<p>спорядження обличчям до нього.</p> <p>Взимку підкашик складається біля каски, до бойовки "Шторм" закріплена підкладка (в брезентову бойовку вставлена зимова куртка), рукавиці закріплені на карабіні.</p> <p>За команду «Бойовий одяг – одягти!» працівники одягають бойовий одяг і спорядження.</p> <p>Виконання вправи завершується після того, як бойовий одяг і спорядження одягнуто, куртка застібнута на всі гудзики /гачки/, пояс застібнутий, його кінець заправлений під пряжку.</p> <p>Підборідний ремінь каски закріплено.</p> <p>літній період зимовий період</p>	<p>20 с 25 с</p>	<p>25 с 30 с</p>	<p>30 с 35 с</p>	<p>2. Пояс не заправлений під пряжку. 3. Підборідний ремінь каски не підтягнутий.</p>	
<p>Норматив № 78. Надягання тепловідбивного костюму</p>					
<p>Костюм вийнятий з мішка і складений на стелажі. Пожежний-рятувальник у спеціальному одязі, у касці, без пожежного пояса стоїть в одному метрі від костюма обличчям до нього.</p> <p>Початок: подано команду «Тепловідбивний костюм надягнути».</p> <p>Закінчення: костюм надягнутий і застібнутий на всі гудзики.</p> <p>Шолом-маска з пелериною надіта поверх каски і застібнута, рукавиці надягнені.</p> <p>Примітка. Шолом-маска прикріплюється до куртки тільки спереду, рукавиці ремінцями не закріплюються</p> <p>літній період зимовий період</p>	<p>70 с 77 с</p>	<p>75 с 82 с</p>	<p>80 с 87 с</p>		
<p>Норматив № 79. Подання сигналів управління на пожежі</p>					
<p>Працівник одягнений у бойовий одяг зі спорядженням.</p> <p>Керівник заняття по черзі називає основні сигнали управління на пожежі: «Збір відділення!»; «Увага!»; «Подати ручний пожежний ствол!»; «Подати лафетний пожежний ствол!»;</p>	<p>3 с</p>	<p>5 с</p>	<p>8 с</p>	<p>Не чітке подання одного сигналу</p>	<p>Не знання сигналів управління</p>

<p>«Подати воду!»; «Зупинити подачу води!»; «Драбина-палиця!»; «Драбина штурмівка!»; «Висувна драбина!»; «Догори!»; «Донизу!»; «Небезпека – відступай!»; «Засоби захисту органів дихання – надіти!»; «Зняти засоби захисту органів дихання!»; «Виклик медичної допомоги!»; «Не зрозумів, повтори сигнал!»; «Відбій!». Працівник відтворює (показує жестами) сигнал. <i>Примітка: наведено час подання одного сигналу.</i></p>					
<p>Норматив № 80. Знімання, перенесення, встановлення і підйом по висувній драбині в вікно 3-го поверху навчальної вежі або на дах двоповерхової будівлі</p>					
<p>З числа працівників формується бойовий розрахунок (2 чол.). Працівники одягнені у бойовий одяг зі спорядженням знаходяться за лінією старту. Висувна драбина закріплена на пожежному автомобілі, який знаходиться на лінії старту (30м від основи навчальної вежі) або знаходиться на землі за стартовою лінією. За командою «Марш!» працівники встановлюють драбину вище карнизу даху (підвіконника 3-го поверху) не менше ніж на 2 щаблі. Виконання вправи завершується, коли перший номер торкнувся двома ногами підлоги 3-го поверху учбової башти.</p> <p>літній період зимовий період</p>	<p>30 с 35 с</p>	<p>35 с 40 с</p>	<p>40 с 45 с</p>		<p>1. Драбина ненадійно закріплена валиком механізму зупинки. 2. Перший номер почав підйом до того, як драбина була надійно закріплена та розпочато її утримання другим номером.</p>
<p>Норматив № 81. Прокладання рукавної лінії на два рукави від мотопомпи (автоцистерни)</p>					
<p>Працівник одягнутий у бойовий одяг зі спорядженням стоїть біля мотопомпи (автоцистерни) на віддалі 1 м від ящиків з пожежними рукавами лицем до них, зі стволом на лямці через плече. Рукава закріплені у ящику, скатки між собою не з'єднані. Дверцята ящика зачинені. При прокладанні рукавів Б на патрубку пожежного насоса ставиться перехідна головка. . За командою «Рукавну лінію прокласти!» працівник прокладає рукава на всю довжину, з'єднує їх між собою, приєднує їх до</p>				<p>Перекручений рукав.</p>	<p>1. Не під'єднаний рукав до патрубка чи ствола. 2. Не з'єднані рукави між собою</p>

ствола і патрубку насосу і стає зі стволом у руках.					
на ствол А:	30 с	30 с	40 с		
на ствол Б:	25 с	30 с	35 с		
Норматив № 82. Установка пожежної колонки на гідрант					
Колонка і гак для відкривання кришок колодязів гідрантів укладені у 3 м від колодязя. Колодязь і стояк закриті кришками. Працівник одягнутий у бойовий одяг зі спорядженням стоїть на віддалі 1 м від колонки лицем до неї. За командою «Колонку встановити!» працівник наворачує колонку на стояк гідранту до відказу і відкриває кран колонки. Виконання вправи завершується появою води з одного напірного патрубка.				Колонка наворачується не до відказу і є теча	У з'єднувальній головці рукава відсутнє гумове кільце (прокладка).
літній період (з подачею води):	22 с	24 с	26 с		
зимовий період (без подачі води):	20 с	22 с	24 с		
Норматив № 83. Прокладання рукавної лінії від внутрішнього пожежного крану					
Працівник одягнутий у бойовий одяг зі спорядженням стоїть на віддалі 1 м від пожежного крану. Рукав під'єднаний до крану і до ствола знаходиться у шафі пожежного крану, дверцята зачинені. За командою «Рукавну лінію прокласти!» працівник прокладає рукавну лінію і стає зі стволом у руках.	5 с	7 с	9 с	Перекручений рукав.	
Норматив № 84. Розгортання пожежної мотопомпи					
Відділення пожежогасіння (4 чол.) одягнуте у бойовий одяг зі спорядженням шикуються на віддалі 1 м від мотопомпи. Мотопомпа з комплектом пожежного обладнання встановлена біля водойми, двигун виключений. Забір води проводиться через два всмоктувальних рукави. За командою «Воду подати!» працівники запускають двигун, прокладають магістральну лінію з трьох рукавів А, встановлюють розгалуження, до якого приєднують дві рукавні лінії по 2 рукави кожна зі стволами Б.				1. Забір води виконаний без всмоктувальної сітки. 2. Не всі головки в рукавних лініях з'єднані.	Не подано воду з рукавних ліній.

Виконання нормативу завершується подачею води з обох стволів.					
літній період	1 хв 10 с	1 хв 20 с	1 хв 30 сек		
зимовий період	1 хв 20 с	1 хв 30 с	1 хв 40 сек		
Норматив № 99. Розгортання, пуск мотопомпи, забір води та подача на один напірний рукав діаметром 51 мм (66 мм)					
Вправу виконують 3 особи. Мотопомпа знаходиться біля водоймища, всмоктувальний, напірний рукава та сітка знаходяться біля мотопомпи. Рятувальне відділення шикуються на відстані 1 м. За командою відділення приєднує до мотопомпи всмоктувальний та напірний рукава, опускає всмоктувальний рукав у водоймище, запускає двигун мотопомпи та проводить забір води. Початок: подано команду «Мотопомпу на водоймище встановити». Закінчення: мотопомпа встановлена на водоймище, час фіксується з моменту подачі води із напірного патрубку	3 хв 20 с	4 хв.	4 хв 20 с		
Норматив № 100. Встановлення мотопомпи МП-1600 на водоймище з під'єднанням двох рукавів з сіткою і пуском води					
Вправу виконують 2 особи. Мотопомпа встановлена на водоймище, двигун увімкнений. Рукав і сітка знаходяться біля мотопомпи. Обслуга шикуються за 1 м від мотопомпи один за одним спиною до неї. Початок: подано команду «Мотопомпу на водоймище встановити». Закінчення: момент появи води з напірного патрубку насоса	1 хв 30 с	1 хв 40 с	2 хв		
Норматив № 101. Розгортання, пуск мотопомпи і заповнення поливо-мийної машини (ПМ) водою					
Мотопомпа М-600 (МП-800) на автопричепі знаходиться поблизу водо джерела поруч з поливо-мийною машиною. Розрахунок шикуються перед машиною. За командою «Мотопомпу розгорнути!» працівники розгортають мотопомпу, запускають її і заповнюють водою цистерну ПМ. Виконання	15 хв	16 хв	18 хв	1. Не витримана встановлена послідовність у розгортанні та запуску	1. Відсутня герметичність у забірній лінії. 2. Мотопомпа не запущена.

вправи завершується повним заповненням цистерни.				мотопомпи. 2. Відсутня герметичність у напірній лінії.	
Норматив № 103. Розгортання і підготовка поливо-мийної машини (ПМ) до роботи					
<p>Поливо-мийна машина на навчальному майданчику. Особовий склад ланки надягає засоби захисту та шикується перед машиною. За командою «Машину для дегазації (дезактивації, дезінфекції) розгорнути!» працівники розгортають машину. Проводиться випробування системи. Виконання вправи завершується доповіддю начальника ланки про готовність до виконання робіт.</p>	6 хв	7 хв	8 хв	<p>1. При розгортанні машини на відкритій місцевості не враховано напрямку вітру. 2. У з'єднаннях комунікацій є теча. 3. Не витримана встановлена послідовність розгортання машини. 4. Не проведено огляд обладнання та усунення виявлених несправностей.</p>	<p>1. Не працює насос. 2. Не працює один із брандспойтів.</p>
Норматив № 104. Згорання поливо-мийної машини (ПМ) у «похідне» положення».					
<p>Поливо-мийна машина розгорнута на навчальному майданчику. Особовий склад ланки надягає засоби захисту та шикується перед машиною. За командою «Машину згорнути!» працівники згортають машину. Виконання вправи завершується доповіддю начальника ланки про завершення</p>	7 хв	8 хв	9 хв	<p>1. Не витримана встановлена послідовність згорання машини. 2. Не змазана різьба</p>	<p>1. Після роботи не проведена промивка рідинних комунікацій і рукавів з</p>

згорання машини та готовність до руху.				штуцерів і не поставлені заглушки. 3. Не протерто ганчір'ям знімне спеціальне обладнання. 4. Неправильно укладено обладнання.	брандспойтами. 2. Не оброблені «забруднені» рукави та інше обладнання.
--	--	--	--	---	---

Сигнали управління на пожежі

